

1ο Πανελλήνιο Συνέδριο  
Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης  
Γιάννενα, 16 και 17 Οκτωβρίου 2014

# Η έρευνα στην Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης: Παρόν και Προοπτικές

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

Επιμέλεια  
Θεόδωρος Β. Θάνος



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ  
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ  
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ



**1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης**

Γιάννενα, 16 και 17 Οκτωβρίου 2014

---

# Η έρευνα στην Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης: *Παρόν και Προοπτικές*

---

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

---

**Επιμέλεια**

Θεόδωρος Β. Θάνος



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ  
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ  
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΕΚΕ)  
HELLENIC SOCIOLOGICAL SOCIETY (HSS)

## Επιστημονική επιτροπή

---

### Τιμητική Επιστημονική Επιτροπή

Ηλιού Μαρία, Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης  
Λάμνιαν Κωνσταντίνος, Καθηγητής Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης  
Μυλωνάς Θεόδωρος, Καθηγητής Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης  
Πυργιωτάκης Ιωάννης, Καθηγητής Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης  
Τσουκαλάς Κωνσταντίνος, Καθηγητής Κοινωνιολογίας

### Πρόεδρος Επιστημονικής Επιτροπής

Θάνος Θεόδωρος, Επίκ. Καθηγητής Π. Ιωαννίνων

### Μέλη Επιστημονικής Επιτροπής

Αλεξίου Θανάσης, Καθηγητής Π. Αιγαίου  
Ανδρεαδάκης Νίκος, Αναπλ. Καθηγητής Π. Αιγαίου  
Αρβανίτη Ευαγγελία, Λέκτορας Π. Πατρών  
Αρτινοπούλου Βάσω, Καθηγήτρια Παντείου Π.  
Ασημάκη Άννα, Λέκτορας Π. Πατρών  
Βεργέτη Μαρία, Επίκ. Καθηγήτρια Δημοκρίτειου Π. Θράκης  
Βιτσιλάκη Χρυσή, Καθηγήτρια Π. Αιγαίου  
Γεωργούλας Στράτος, Αναπλ. Καθηγητής Π. Αιγαίου  
Γουβιάς Διονύσιος, Επίκ. Καθηγητής Π. Αιγαίου  
Γώγου Λέλα, Καθηγήτρια Δημοκρίτειου Π. Θράκης  
Δαρόπουλος Απόστολος, Διδάσκων (407) Π. Θεσσαλίας  
Ελευθεράκης Θεόδωρος, Λέκτορας Π. Κρήτης  
Εμβλωτής Αναστάσιος, Αναπλ. Καθηγητής Π. Ιωαννίνων  
Καλογιαννάκη Πέλλα, Καθηγήτρια Π. Κρήτης  
Καλτσούνη-Νόβα Χριστίνα, Καθηγήτρια Εθν. Καποδιστριακού Π. Αθηνών  
Καμαριανός Ιωάννης, Επίκ. Καθηγητής Π. Πατρών  
Κιμουρτζής Παναγιώτης, Αναπλ. Καθηγητής Π. Αιγαίου  
Καντζάρα Βασιλική, Αναπλ. Καθηγήτρια Παντείου Π.  
Καραφύλλης Αθανάσιος, Αναπλ. Καθηγητής Δημοκρίτειου Π. Θράκης  
Κουσουράκης Γεράσιμος, Επίκ. Καθηγητής Π. Πατρών  
Κουτσελίνη Μαίρη, Καθηγήτρια Π. Κύπρου  
Κυπριανός Παντελής, Καθηγητής Π. Πατρών  
Κυρίδης Αργύρης, Καθηγητής Αριστοτέλειου Π. Θεσσαλονίκης  
Μακρυνιώτη Δήμητρα, Καθηγήτρια Εθν. Καποδιστριακού Π. Αθηνών  
Μαραγκουδάκη Ελένη, Αναπλ. Καθηγήτρια Π. Ιωαννίνων  
Μπάκας Θωμάς, Επίκ. Καθηγητής Π. Ιωαννίνων  
Νικολάου Γεώργιος, Αναπλ. Καθηγητής Π. Ιωαννίνων  
Νικολάου Σουζάνα, Επίκ. Καθηγήτρια Π. Ιωαννίνων  
Παναγιωτόπουλος Νίκος, Καθηγητής Π. Κρήτης  
Παληός Ζαχαρίας, Επίκ. Καθηγητής ΕΑΠ

Παπακωνσταντίνου Γεώργιος, Αναπλ. Καθηγητής Εθν. Καποδιστριακού Π. Αθηνών  
Παπακωνσταντίνου Παναγιώτης, Καθηγητής Π. Ιωαννίνων  
Πεχτελίδης Ιωάννης, Επίκ. Καθηγητής Π. Θεσσαλίας  
Σακελλαρίου Μαριγούλα, Αναπλ. Καθηγήτρια Π. Ιωαννίνων  
Σιάνου-Κύργιου Ελένη, Καθηγήτρια Π. Ιωαννίνων  
Σταμέλος Γεώργιος, Καθηγητής Π. Πατρών  
Στεργίου Αμαρυλλίς, Επίκ. Καθηγήτρια Π. Ιωαννίνων  
Τσατσαρώνη Άννα, Καθηγήτρια Π. Πελοποννήσου  
Φώκιαλη Περσεφόνη, Αναπλ. Καθηγήτρια Π. Αιγαίου  
Φωτόπουλος Νίκος, Επίκ. Καθηγητής Π. Δυτικής Μακεδονίας

## Οργανωτική Επιτροπή

---

### Πρόεδρος επί τιμή

Σακελλαρίου Μαριγούλα, Πρόεδρος PTN, Αναπλ. Καθηγήτρια Π. Ιωαννίνων

### Πρόεδρος Οργανωτικής Επιτροπής

Θάνος Θεόδωρος, Επίκ. Καθηγητής Π. Ιωαννίνων

### Αντιπρόεδρος Οργανωτικής Επιτροπής

Κονιόρδος Σωκράτης, Πρόεδρος Ελληνικής Κοινωνιολογικής Εταιρείας, Καθηγητής Π. Κρήτης

### Μέλη Οργανωτικής Επιτροπής

Αναστασοπούλου Παρασκευή, Μέλος ΕΜΑΕΔΕ ΠΤΔΕ Π. Ιωαννίνων

Αρβανίτη Ευαγγελία, Λέκτορας Π. Πατρών

Ασλάνη Γεωργία, Φοιτήτρια PTN Π. Ιωαννίνων

Βαμβακούση Ξένια, Επίκ. Καθηγήτρια Π. Ιωαννίνων

Βεργέτη Μαρία, Επίκ. Καθηγήτρια Δημοκρίτειου Π. Θράκης

Γουβιάς Διονύσιος, Επίκ. Καθηγητής Π. Αιγαίου

Γρανίτσας Βασίλειος, Φοιτητής ΦΠΨ Π. Ιωαννίνων

Δαρόπουλος Απόστολος, Σχ. Σύμβουλος Π.Ε., Διδάσκων Π. Θεσσαλίας

Ευαγγέλου Φίλιππος, Αιρετό ΑΠΥΣΠΕ Ηπείρου

Ζάραγκας Χαρίλαος, Επίκ. Καθηγητής Π. Ιωαννίνων

Θάνου Σοφία, Φοιτήτρια Τμ. Μαθηματικού Π. Ιωαννίνων

Καινούργιου Ελένη, Καθηγήτρια ΤΕΙ Ηπείρου

Καμαριανός Γιάννης, Επίκ. Καθηγητής Π. Πατρών

Καντζάρα Βασιλική, Επίκ. Καθηγήτρια Πάντειου Π.

Καλτσάς Κωνσταντίνος, Πτυχιούχος PTN Π. Ιωαννίνων

Καρατζά Αθηνά, Υποψ. Διδάκτωρ Π. Κρήτης

Κατσιούλας Κωνσταντίνος, Φιλολόγος

Κεφάλας Κωνσταντίνος, Φοιτητής Τμ. Πληροφορικής Π. Ιωαννίνων

Κυρίδης Αργύρης, Καθηγητής Αριστοτέλειου Π. Θεσσαλονίκης  
Μαραγκουδάκη Ελένη, Αναπλ. Καθηγήτρια Π. Ιωαννίνων  
Μπάκας Θωμάς, Επίκ. Καθηγητής Π. Ιωαννίνων  
Μπούνα Ανδρομάχη, Υποψ. Διδάκτωρ ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
Νικολάου Γεώργιος, Αναπλ. Καθηγητής Π. Ιωαννίνων  
Νταλάκας Χαράλαμπος, Δάσκαλος, Φοιτητής ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
Παπαδόπουλος Σταύρος, Υποψ. Διδάκτωρ Π. Ιωαννίνων  
Παναγιωτόπουλος Νικόλαος, Καθηγητής Π. Κρήτης  
Παπακωνσταντίνου Παναγιώτης, Καθηγητής Π. Ιωαννίνων  
Πεχτελίδης Ιωάννης, Επίκ. Καθηγητής Π. Θεσσαλίας  
Ράπτης Χάρης, Επίκ. Καθηγητής Π. Ιωαννίνων  
Σαρρής Δημήτριος, Λέκτορας Π. Ιωαννίνων  
Σιάνου-Κύργιου Ελένη, Καθηγήτρια Π. Ιωαννίνων  
Σίντος Στέφανος, Πρόεδρος Συλλόγου Εκπ/κών Π.Ε. Ν. Ιωαννίνων, Δάσκαλος  
Σταθά Παρασκευή, Φοιτήτρια ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
Στεφάνου Χρήστος, Φοιτητής ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
Τζαφέα Όλγα, Υποψ. Διδάκτωρ Π. Ιωαννίνων  
Τόλιος Ευθύμιος, Υποψ. Διδάκτωρ Π. Ιωαννίνων  
Τσατσάκης Αντώνης, Υποψ. Διδάκτωρ Π.Τ.Ν. Π. Ιωαννίνων  
Τσιπλακίδης Ιάκωβος, Δρ, Εκπαιδευτικός Αγγλικής Γλώσσας Δ.Ε.  
Τσιτσανούδη-Μαλλίδη Νικολέτα, Επίκ. Καθηγήτρια Π. Ιωαννίνων  
Φωτόπουλος Νίκος, Επίκ. Καθηγητής Π. Δυτικής Μακεδονίας

## Γραμματεία Συνεδρίου

---

### Συντονιστές Γραμματείας

Μπούνα Ανδρομάχη, Υποψ. Διδάκτωρ ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
Σταθά Παρασκευή, Φοιτήτρια ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
Στεφάνου Χρήστος, Φοιτητής ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
Τόλιος Ευθύμιος, Υποψ. Διδάκτωρ ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων

### Μέλη Γραμματείας

Αγουρίδη Σοφία, Φοιτήτρια ΦΠΨ Π. Ιωαννίνων  
Αλμασίδου Μαρία, Φοιτήτρια ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
Ασλανίδου Ευαγγελία, Πτυχιούχος ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
Βαρθαλίτου Βερονίκη-Μαρία, Φοιτήτρια Προσχολικής Αγωγής, ΤΕΙ Ηπείρου.  
Γεωργίου Άννα, Φοιτήτρια ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
Ζαμπίτογλου Δέσποινα, Φοιτήτρια ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
Ζαχαράκη Νικολέττα, Φοιτήτρια Τμ. Φυσικού Π. Ιωαννίνων  
Ζήνδρος Βασίλης, Μέλος Δ.Σ. Συλλόγου Εκπαιδευτικών Π.Ε. Ν. Ιωαννίνων  
Κάββουρα Μαρία-Ελένη, Φοιτήτρια ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
Καπάκη Δήμητρα, Φοιτήτρια ΦΠΨ Π. Ιωαννίνων

**Κοντογεωργάκης Παναγιώτης**, Φοιτητής ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
**Κυρατζή Δήμητρα**, Φοιτήτρια ΦΠΨ Π. Ιωαννίνων  
**Λάγγη Βιολέττα**, Φοιτήτρια Προσχολικής Αγωγής, ΤΕΙ Ηπείρου  
**Λέκκα Όλγα**, Φοιτήτρια Π.Τ.Ν. Π. Ιωαννίνων  
**Λεπίδου Στέλλα**, Φοιτήτρια ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
**Λυκίδου Ανδριάννα- Μαργαρίτα**, Φοιτήτρια ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
**Λώλης Δημήτριος**, Ειδ. Γραμματέας Δ.Σ. Συλλόγου Εκπαιδευτικών Π.Ε. Ν. Ιωαννίνων  
**Λώλου Αθανασία**, Φοιτήτρια Π.Τ.Δ.Ε. Π. Ιωαννίνων  
**Μαλιώτα Γιώτα**, Φοιτήτρια ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
**Μερεκούλια Ευσταθία**, Φοιτήτρια ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
**Μερεκούλια Καλλιόπη**, Φοιτήτρια ΠΤΔΕ Π. Ιωαννίνων  
**Μοσχίδου Μαίρη**, Μέλος Δ.Σ. Συλλόγου Εκπαιδευτικών Π.Ε. Ν. Ιωαννίνων  
**Μπαλαμάτσια Μαρίνα**, Μέλος Δ.Σ. Συλλόγου Εκπαιδευτικών Π.Ε. Ν. Ιωαννίνων  
**Νάτσια Ελευθερία**, Γεν. Γραμματέας Δ.Σ. Συλλόγου Εκπαιδευτικών Π.Ε. Ν. Ιωαννίνων  
**Παπουτσής Ευάγγελος**, Μέλος Δ.Σ. Συλλόγου Εκπαιδευτικών Π.Ε. Ν. Ιωαννίνων  
**Πρόντη Αφροδίτη**, Φοιτήτρια ΦΠΨ Π. Ιωαννίνων  
**Ρουβάκη Ασημίνα**, Φοιτήτρια ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
**Σκαρτσιάρη Κωνσταντίνα**, Φοιτήτρια ΦΠΨ Π. Ιωαννίνων  
**Στέφος Ιωάννης**, Μέλος Δ.Σ. Συλλόγου Εκπαιδευτικών Π.Ε. Ν. Ιωαννίνων  
**Στουγιάννος Χρήστος**, Ταμίας Δ.Σ. Συλλόγου Εκπαιδευτικών Π.Ε. Ν. Ιωαννίνων  
**Τερζάκη Γεσθημανή**, Φοιτήτρια Τμ. Φιλολογίας Π. Ιωαννίνων  
**Τσιώκου Ελευθερία**, Φοιτήτρια ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
**Τσουμελέκα Μαρία**, Αντιπρόεδρος Δ.Σ. Συλλόγου Εκπαιδευτικών Π.Ε. Ν. Ιωαννίνων  
**Φραγκουλίδου Ντορίνα**, Φοιτήτρια ΠΤΝ Π. Ιωαννίνων  
**Χρόνη Κωνσταντίνη**, Φοιτήτρια Τμ. Φιλολογίας Π. Ιωαννίνων

# Εισαγωγή

---

Το Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων σε συνεργασία με την Ελληνική Κοινωνιολογική Εταιρεία διοργανώνει το 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης με θέμα «*Η έρευνα στην Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Παρόν και Προοπτικές*» υπό την αιγίδα του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Π.Ε. Ν. Ιωαννίνων. Σκοπός του Συνεδρίου είναι η παρουσίαση ερευνών στο επιστημονικό πεδίο της Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης, η οποία θα συμβάλλει αφενός στην καταγραφή και την αξιολόγηση των ερευνών και των όρων παραγωγής τους και αφετέρου στον προβληματισμό για τις προοπτικές της έρευνας στο εν λόγω επιστημονικό πεδίο.

Στο παρόν Βιβλίο Περιλήψεων περιλαμβάνονται οι περιλήψεις των εισηγήσεων του Συνεδρίου ώστε οι σύνεδροι να έχουν μία εποπτεία των θεμάτων που δομούν το ενδιαφέρον των ερευνών αυτήν την περίοδο. Από τις εισηγήσεις προκύπτει ότι η έρευνα στην Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης ασχολείται με επίκαιρα θέματα όπως η κρίση, η βία, οι ανισότητες, η ετερότητα, οι εκπαιδευτικές πρακτικές και οι νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση. Οι περιλήψεις των εισηγήσεων παρουσιάζονται με αλφαβητική σειρά. Προηγούνται, προς τιμή, οι περιλήψεις των εισηγήσεων των προσκεκλημένων ομιλητών.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους προσκεκλημένους ομιλητές, τους εισηγητές, την οργανωτική και επιστημονική επιτροπή και τη γραμματεία του Συνεδρίου για τη σημαντική συμβολή τους στην οργάνωση και πραγματοποίηση του Συνεδρίου. Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω την Πρόεδρο του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών κ. Μαρία Σακελλαρίου για την παρότρυνση και στηριξη της όλης προσπάθειας.

Επίσης, ευχαριστώ τους χορηγούς του Συνεδρίου για την οικονομική στήριξη: Bruno Coffee Stories (Ιωάννινα), Εκδ. Αλεξάνδρεια, Εκδ. Gutenberg, Εκδ. Επίκεντρο, Εκδ. Μεταίχμιο, Εκδ. Πεδίο, Εκδ. Τόπος, Aegean airlines, Hotel Grand Serai (Ιωάννινα) Hotel Du Lac (Ιωάννινα), Νερά Κορπή, Αρτοποιεία Τζιμογιάννη (Ιωάννινα), και Οινοποιείο Κυρ-Γιάννη και τους χορηγούς επικοινωνίας: Ήπειρος TV1 και Ηπειρωτικό Αγώνα.

Επιπλέον, ευχαριστώ τους φοιτητές και τις φοιτήτριες που ήταν οι βασικοί υποστηρικτές του Συνεδρίου. Τέλος, ευχαριστώ τους Καθηγητές Αργύρη Κυρίδη και Νίκο Παναγιωτόπουλο για τις συμβουλές τους και τους υποψήφιους διδάκτορες Ανδρομάχη Μπούνα και Αντώνη Τσατσάκη για τη βοήθεια στη σύνταξη του Βιβλίου Περιλήψεων.

Εκ μέρους της Οργανωτικής και Επιστημονικής Επιτροπής

Θεόδωρος Β. Θάνος

Επίκ. Καθηγητής Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης

Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

# I. ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

## Για την κοινωνιολογία στην Ελλάδα. Αναδρομές και αναμονές

Ηλιού Μαρία

Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης

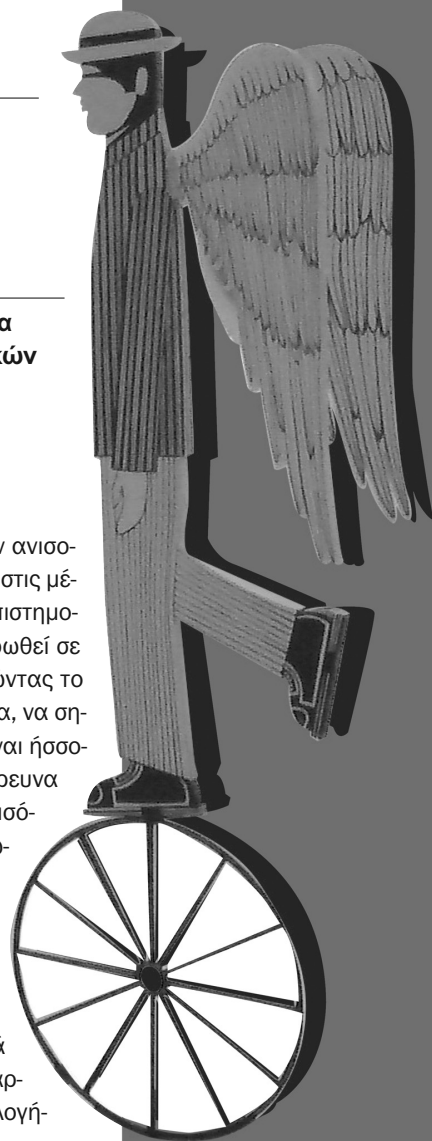
### «Ισότητα στην ελληνική εκπαίδευση; Ας γελάσω...»

**Οι κοινωνικές και οι εκπαιδευτικές ανισότητες στην Ελλάδα σύμφωνα με τις απόψεις φοιτητριών και φοιτητών ελληνικών Α.Ε.Ι. και Α.Τ.Ε.Ι.**

Κυρίδης Αργύρης

Καθηγητής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Το ζήτημα των κοινωνικών και ακόμα πιο ειδικά των εκπαιδευτικών ανισοτήτων στην ελληνική κοινωνία και στην ελληνική εκπαίδευση μοιάζει στις μέρες μας να απασχολεί την ελληνική κοινωνία όλο και λιγότερο. Η επιστημονική έρευνα και η σύγχρονη κοινωνιολογική θεωρία έχουν επικεντρωθεί σε συγκεκριμένες περιοχές ενδιαφέροντος του φαινομένου παραμελώντας το ζήτημα στην μακροκοινωνιολογική του διάσταση, χωρίς αυτό, βέβαια, να σημαίνει ότι τα πλαίσια και τα πεδία ανάλυσης που έχουν αναδυθεί είναι ήσσονος σημασίας. Το κεντρικό ερώτημα που απασχολεί την παρούσα έρευνα είναι εάν αναγνωρίζονται σήμερα κοινωνικές και εκπαιδευτικές ανισότητες από το ελληνικό κοινωνικό σώμα και σε ποια πεδία επικεντρώνονται. Υφίστανται κοινωνικές και εκπαιδευτικές ανισότητες στην Ελλάδα; Είναι αναγνωρίσιμες και πώς εκδηλώνονται; Η έρευνά μας πραγματοποιήθηκε με δύο ερευνητικά εργαλεία: ένα ερωτηματολόγιο το οποίο περιλαμβάνει δύο κλίμακες στάσεων (κοινωνικές και εκπαιδευτικές ανισότητες) ( $N=200$ ) και με ένα ακόμα ερωτηματολόγιο το οποίο περιλαμβάνει μια και μόνη ερώτηση, η οποία αφορά στην διατύπωση γραπτής άποψης για το εάν το δείγμα θεωρεί ότι υπάρχουν ανισότητες στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και να δικαιολογήσει την άποψή του ( $N=90$ ). Στα ερωτηματολόγια απάντησαν φοιτήτριες και φοιτητές ελληνικών Α.Ε.Ι. και Α.Τ.Ε.Ι. Επιλέξαμε την φοιτητική ιδιότητα στο δείγμα ώστε να καταγράψουμε στάσεις και απόψεις νέων που θεωρούνται «ευνοημένοι» από το εκπαιδευτικό σύστημα. Η ανάλυση έδειξε ότι το δείγμα θεωρεί ότι όντως υφίστανται ανισότητες τόσο στην ελληνική κοινωνία όσο και στην ελληνική εκπαίδευση και είναι σε θέση να αναγνωρίσει ένα σημαντικό εύρος των ενδείξεων του φαινομένου.



## Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης

---

### Απόπειρα προσέγγισης όψεων της σημερινής πολυ-επίπεδης και πολύμορφης κρίσης

Λάμνιαν Κωνσταντίνος

Καθηγητής Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης

Με την έκρηξη της καπιταλιστικής ανάπτυξης, τα κοινωνικά υποσυστήματα αποσυνδέονται από το βιόκοσμο και, σε πολλές περιπτώσεις, τον περιθωριοποιούν. Με βάση την υπόθεση αυτή, η αύξηση της πολυπλοκότητας του διοικητικού και του οικονομικού υποσυστήματος ενισχύει τις διαδικασίες αποσύνδεσής τους από τον βιόκοσμο και, σε συνδυασμό με τις **σκόπιμες συστημικές επιβολές** πάνω σ' αυτόν, συμβάλλει στη δημιουργία της σημερινής πολύμορφης κρίσης, η οποία δεν είναι μόνο οικονομική. Η σημερινή κρίση είναι κρίση αξιών, κρίση εξορθολογισμού κοινωνικών κανόνων, κρίση αναπαραγωγής προκαταλήψεων και διαστρεβλωμένων μορφών γνώσης, κρίση γενίκευσης του ατομισμού, κρίση υποβάθμισης της ατομικής και της κοινωνικής ευθύνης, κρίση καταστροφής των δομών του βιόκοσμου και, τελικά, κρίση περιορισμού της έλλογης επικοινωνίας.

Εδώ αναδεικνύεται η ευθύνη του πολιτικού υποσυστήματος, το οποίο θα μπορούσε να συμβάλει στον εξορθολογισμό του βιόκοσμου, μέσα από την ενεργοποίηση των θεσμών του συμβολικού ελέγχου (της εκπαίδευσης, της οικογένειας, των ΜΜΕ κ.λπ.). Ο εξορθολογισμός του βιόκοσμου δημιουργεί προϋποθέσεις για την άσκηση **αποτελεσματικού κοινωνικού ελέγχου** στην ασυδοσία των σκόπιμων δράσεων των υποσυστημάτων. Εκτιμούμε ότι κάποιες οργανωμένες παρεμβάσεις του εκπαιδευτικού υποσυστήματος για τον εκσυγχρονισμό κοινωνικών κανόνων, όψεων των αξιών, πεποιθήσεων, προκαταλήψεων κ.λπ., μολονότι επίπονες και μακρόχρονες, μπορούν να ανοίξουν νέες προοπτικές.

### Άτυπες μορφές εκπαίδευσης και θεσμοθετημένες εκπαιδευτικές πρακτικές: συγκλίσεις και αντιφάσεις

---

Μακρυινιώτη Δήμητρα

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών

Αποτελεί κοινό τόπο η διαπίστωση ότι το μαζικό σχολείο προσφέρει ένα μικρό μόνο μέρος από τις γνώσεις και τις δεξιότητες των παιδιών, και αυτές μάλιστα τις περισσότερες φορές προκαλούν μάλλον αρνητικά παρά θετικά σχόλια. Οι ομάδες ομηλίκων, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης με επίκεντρο την τηλεόραση και κυρίως το διαδίκτυο έχουν αναδειχτεί σε κατεξοχήν πόλους άντλησης γνώσης και πληροφορίας, σε κατεξοχήν πεδία που διαμορφώνουν όχι μόνο στάσεις αντιλήψεις και αξίες αλλά και σταδιακά εγκαθιστούν συγκεκριμένους τρόπους με τους οποίους οι νεαροί χρήστες σχετίζονται με τη γνώση. Με την παραδοχή αυτή θεωρώ όπως ό,τι εμφανίζεται ως άτυπη εκπαίδευση ούτε κοινωνικά ουδέτερη εί-

ναι, ούτε χωρίς στοχοθεσία. Φέρει ένα φάσμα παιδαγωγικών λόγων και πρακτικών που συγκροτούν μια ιδιότυπη μορφή βιο-παιδαγωγικής, η οποία περιορίζει, υπαγορεύει, ρυθμίζει, ταξινομεί, κανονικοποιεί και συμβάλλει στη διαμόρφωση ενός ορισμένου τύπου υποκειμένου.

Στην ανακοίνωση αυτή θα επικεντρωθώ σε ένα τέτοιο εξωσχολικό εκπαιδευτικό πλαίσιο, και συγκεκριμένα σε ένα τηλεοπτικό διαγωνιστικό παιχνίδι μαγικερικής για παιδιά ηλικίας από 8-12 ετών, το Τζούνιор μάστερ σεφ, προκειμένου: α) να αναλύσω κριτικά τους υιοθετούμενους παιδαγωγικούς λόγους και τις παιδαγωγικές πρακτικές της εκπομπής υπογραμμίζοντας ότι τα θεωρούμενα σε πρώτη ανάγνωση αντιφατικά τους στοιχεία (όπως είναι η δημιουργικότητα και η φαντασία από τη μια και η μίμηση και αναπαραγωγή από την άλλη), συνυπάρχουν αρμονικά και ουσιαστικά υπηρετούν και εξυπηρετούν τον ίδιο κοινό σκοπό και β) να προτείνω, υπό μορφή συμπεράσματος, πιθανές συσχετίσεις με μαθησιακές-γνωσιακές διαδικασίες που χαρακτηρίζουν τις παιδαγωγικές πρακτικές του μαζικού σχολείου.

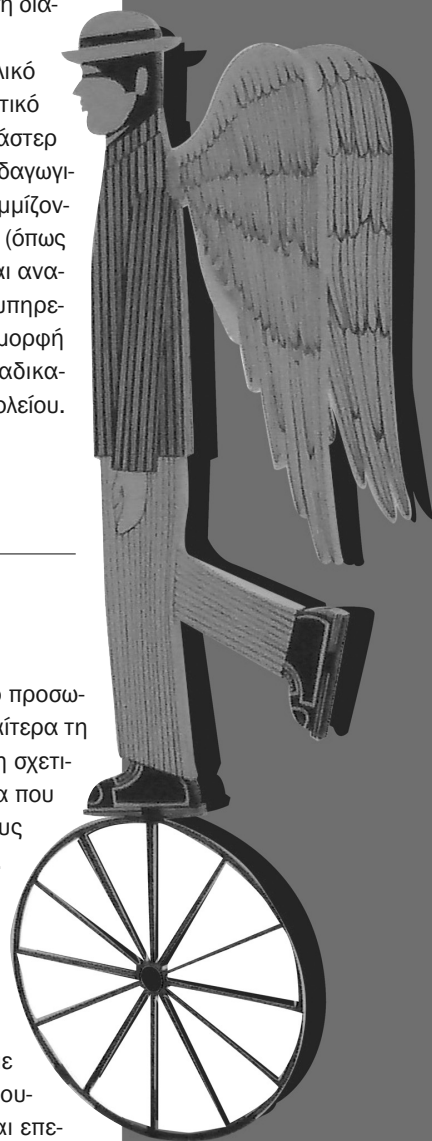
## Γυναίκες και σταδιοδρομίες στον ακαδημαϊκό χώρο: δυσκολίες και στρατηγικές υπέρβασης

**Μαραγκουδάκη Ελένη**

*Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Η παρουσία και η θέση των γυναικών στο διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων έχει απασχολήσει ιδιαίτερα τη φεμινιστική προβληματική και έρευνα την τελευταία 15ετία. Από τη σχετική έρευνα αναδεικνύονται οι δυσκολίες που βιώνουν και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες πανεπιστημιακοί στο χώρο εργασίας τους καθώς και οι στρατηγικές που χρησιμοποιούν για την υπέρβασή τους. Οι περισσότερες από τις δυσκολίες/εμπόδια συνδέονται με την ανδροκεντρική δομή και κουλτούρα των Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων στα οποία οι γυναίκες ακαδημαϊκοί, παρά τα θετικά βήματα που έχουν σημειωθεί, εξακολουθούν να είναι, ως ένα μεγάλο βαθμό οι “ξένες” και οι “παρείσακτες”.

Η σχετική έρευνα στην Ελλάδα είναι περιορισμένη συγκριτικά με άλλες χώρες. Το εμπειρικό αυτό “έλλειμμα” επιχειρήσαμε να καλύψουμε με τη διεξαγωγή μιας έρευνας κατά την οποία έγινε συλλογή και επεξεργασία ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων. Η έρευνα θεμελιώνεται θεωρητικά στην κριτική φεμινιστική πολιτική προσέγγιση η οποία αναγνωρίζει τη σημασία των σχέσεων μεταξύ φύλου, εξουσίας, οργανωσιακής κουλτούρας και πολιτικής. Στο πλαίσιο της εισήγησης θα παρουσιαστούν κυρίως τα ποιοτικά ευρήματα της έρευνας, έτσι όπως προέκυψαν από την επεξεργασία συνεντεύξεων με γυναίκες πανεπιστημιακούς των δύο ανώτερων ιεραρχικά βαθμίδων, Καθηγήτριες και Αναπληρώτριες Καθηγήτριες, από διάφορα ΑΕΙ της



χώρας, αναφορικά με: α) το κοινωνικό τους προφίλ, β) τις συνθήκες και τις διαδικασίες πρόσβασης τους στο επάγγελμα γ) τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν στις αλληπάλληλες διαδικασίες κρίσης εξέλιξης από τις χαμηλότερες βαθμίδες στις υψηλότερες, στη διεκπεραίωση των διδακτικών και ερευνητικών καθηκόντων τους και το βαθμό στον οποίο εκτιμούν ότι οι δυσκολίες αυτές συνδέονται με το φύλο τους, δ) το κόστος της εξέλιξης τους στις ανώτερες ιεραρχικά βαθμίδες, και ε) την τοποθέτησή τους αναφορικά με το σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών θετικής διάκρισης των γυναικών.

Η έρευνα που έχει τίτλο «Σταδιοδρομίες Γυναικών στην Εκπαίδευση: κοινωνικοί επικαθορισμοί και κοινωνικές στρατηγικές» υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ II και συγχρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και από το ΥΠΕΠΘ.

## **Κοινωνιολογία της Ελληνικής Εκπαίδευσης: παραγωγή θεωρίας και εμπειρικής έρευνας (στοχασμοί και προβληματισμοί)**

---

**Μυλωνάς Θεόδωρος**

*Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών*

Μπορούμε να ισχυριστούμε ότι από τη δεκαετία του 1970 (απαρχές) μέχρι σήμερα η Κοινωνιολογία της Ελληνικής Εκπαίδευσης εξακολουθεί να «είναι μια επιστήμη που διαμορφώνεται»; (Άννα Φραγκουδάκη). Τι έχει παραχθεί στο διάστημα αυτό ως ποσότητα και ποιότητα θεωρίας και έρευνας (και όχι μόνο ως διάτυπωση 'ερευνητικών υποθέσεων');

Εξακολουθούμε να διαπιστώνουμε και σήμερα ότι η παραγωγή θεωρίας και έρευνας «είναι ποσοτικά περιορισμένη και ακόμα, με αξιόλογες εξαιρέσεις, είναι και ποιοτικά μέτρια» (Μαρία Ηλιού).

Ποιοί όροι και προϋποθέσεις μας λείπουν, ή δεν είναι επαρκείς, για να εισέλθει και ο δικός μας επιστημονικός κλάδος σε τροχιά επιστημονικής συστηματοποίησης και σε δυναμική γοργότερης ανάπτυξης και διάχυσης;

Τι χρειάζεται ακόμα η Κοινωνιολογία της Ελληνικής Εκπαίδευσης για να επηρεάζει όχι μόνο την εκπαιδευτική πολιτική και την εκπαιδευτική πράξη αλλά και την «όραση» και την «απαίτηση» γενικότερα της κοινωνίας για την εκπαίδευσή της ώστε να βελτιώνεται η «ευημερία» της;

## **Ταξικές διαστάσεις της πολιτισμικής ετερότητας**

---

**Νικολάου Γιώργος**

*Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Η συζήτηση περί την πολιτισμική ετερότητα και τη διαπολιτισμική διαχείρισή της επικεντρώνει – όσον αφορά τους παράγοντες που συνιστούν τον πολιτισμικό πλου-

ραλισμό – σε θέματα όπως η εθνική ή η εθνοτική καταγωγή, η διαφορετική γλώσσα και η διαφορετική θρησκεία. Αναμφίβολα, οι παραπάνω παράγοντες θα μπορούσαν να θεωρηθούν παραπάνω από προφανείς στη συγκρότηση των πολυπολιτισμικών κοινωνιών. Είναι, ωστόσο, από μόνοι τους ικανοί να δημιουργούν κρίσεις και εντάσεις; Μήπως σ' αυτούς θα πρέπει να συνεκτιμηθεί και η συμβολική δύναμη, που απορρέει από το κοινωνικό στάτους κάθε «εθνοπολιτισμικά διαφορετικής» ομάδας, προκειμένου να αποκτήσουν νόημα ως γενεσιουργοί παράγοντες κρίσεων και εντάσεων στο πλαίσιο των σύγχρονων κοινωνιών;

## Ακαδημαϊκή λογοκρισία και επιστημονική αναστοχαστικότητα

**Παναγιωτόπουλος Νίκος**

*Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης*

Η εισήγηση θα επιχειρήσει να σκιαγραφήσει τα βασικά εμπόδια μιας συστηματικής αναστοχαστικότητας πάνω στους όρους της σύγχρονης κοινωνιολογικής εργασίας αντικειμενοποίησης της εκπαίδευσης, θεμελιώδης υπόθεση της ανάπτυξης του συγκεκριμένου, όπως και κάθε άλλου, κοινωνιολογικού κλάδου.

## Οι τέσσερις «εποχές» της σχολικής αποτυχίας

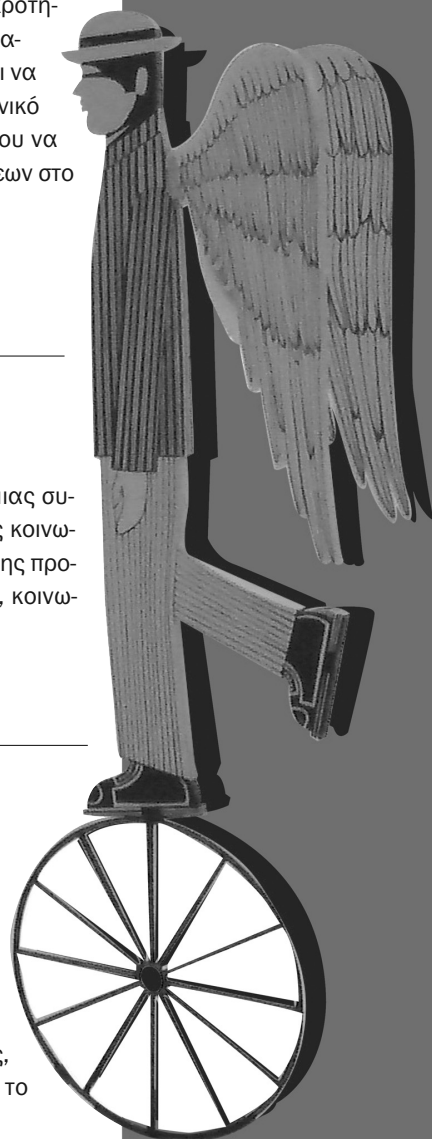
**Παπακωνσταντίνου Παναγιώτης**

*Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Παρά τον αμφιλεγόμενο αλλά και εμβληματικό χαρακτήρα του όρου «σχολική αποτυχία» (*echec scolaire*), δύσκολα αμφισβητείται ότι αυτός, αφού εμπειρικά αποτυπώθηκε και στοιχειοθετήθηκε με συγκεκριμένους εμπειρικούς δείκτες, περιγράφει τη διαχρονική προβληματική λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος.

Με αναγνωρισμένες, ως θεσμικές, τις κοινωνικές του λειτουργίες, δηλαδή την επιλογή (*selection*) και τη νομιμοποίηση (*legitimation*), το σχολείο εξακολουθεί να επιτελεί το ανειλημμένο έργο του.

Εστιάζοντας στην επιλεκτική του λειτουργία, η σχετικά εμπειρική έρευνα τεκμηρίωσε ότι η σχολική αποτυχία δεν αφορά τόσο τους μαθητές, όσο, κυρίως, το σχολείο που αδυνατεί να διασφαλίσει σε όλους αδιακρίτως τα προβλεπόμενα μορφωτικά αγαθά. Η παρακολούθηση της εξέλιξης του όρου «σχολική αποτυχία» έχει μέχρι σήμερα διανύσει τέσσερις «εποχές» θεωρητικής πλαισίωσης, που επικαλούνται διαδοχικά ατομικές-προσωπικές, κοινωνικές-πολιτισμικές, θεσμικές-εκπαιδευτικές και παιδαγωγικές-διδασκτικές «παθογένειες».



## **Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης: Η αναζήτηση της πορείας της στον κόσμο της παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας**

---

**Πυργιωτάκης Ιωάννης**

*Καθηγητής Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης*

Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, ως επιστημονικός κλάδος απέκτησε ιδιαίτερη αξία και γνώρισε μεγάλη εξέλιξη, σε εποχές που χαρακτηρίζονταν κυρίως από αυξημένη κοινωνική ευαισθησία. Στις περιόδους εκείνες για παράδειγμα το μεταρρυθμιστικό λεξιλόγιο για την εκπαίδευση περιείχε όρους όπως κοινωνική δικαιοσύνη, ισότητα ευκαιριών στην εκπαίδευση, αντισταθμιστική αγωγή κ.ο.κ. Ανάλογα υπήρξαν και τα θέματα με τα οποία καταπιάστηκε η έρευνα στην Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, η οποία με την αντίστοιχη θεματολογία γνώρισε μεγάλη άνθιση.

Από την δεκαετία όμως του 1980 και ιδιαίτερα από την περίοδο διακυβέρνησης της Μάργκαρετ Θάτσερ και εντεύθεν, η κοινωνική ευαισθησία υποχώρησε στις περισσότερες χώρες και αντίστοιχα μεταβλήθηκε το μεταρρυθμιστικό λεξιλόγιο της εκπαίδευσης. Αντί των παραπάνω όρων ακούγονται περισσότερο οι όροι ανταγωνιστικότητα, αποτελεσματικότητα, αξιολόγηση αξιοκρατία κλπ. Σήμερα στην ακμή της παγκοσμιοποίησης θεωρώ ότι η κατάσταση αυτή έχει επιδεινωθεί. Με την παγκοσμιοποίηση των συμφερόντων και τον ασυγκράτητο ανταγωνισμό οι ανθρωπιστικές αξίες έχουν περίπου εξαφανισθεί, ο homo economicus δεσπόζει παντού, η καινοτομία προτείνεται ως η μαγική λύση στο ανταγωνιστικό περιβάλλον και η διαβόητη κοινωνία της γνώσης οδήγησε στην κοινωνία της απόγνωσης.

Μέσα σε αυτό το γενικότερο κλίμα τίθεται το ερώτημα: Τι μέλει γενέσθαι; Ποια πορεία αναμένεται να επιλέξουν οι Κοινωνιολόγοι της Εκπαίδευσης; Θα συνεπικουρήσουν με την έρευνα και τη συγγραφή τους τις τάσεις αυτές ή θα δοκιμάσουν να προτάξουν ξανά τις ανθρωπίνες αξίες και την κοινωνική ευαισθησία;

## **Η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης στην Ελλάδα: πραγματικότητα και προοπτικές**

---

**Σιάνου-Κύργιου Ελένη**

*Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Στην εισήγηση γίνεται προσπάθεια να αποτιμηθεί η τρέχουσα πραγματικότητα της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης στην Ελλάδα, σε σχέση με την πρόσφατη ιστορία της και τις εξελίξεις στην Ευρώπη. Υποστηρίζεται ότι η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης διέρχεται σήμερα μια κρίσιμη για το μέλλον της καμπή. Οι κοινωνιολόγοι της εκπαίδευσης εστιάζουν συχνά το ερευνητικό ενδιαφέρον τους σε άλλα πεδία, ενώ ζητήματα που παραδοσιακά ήταν στο επίκεντρο της έρευνας στην κοινωνιολογία της εκπαίδευσης ξεετάζονται από ερευνητές άλλων επιστημονικών

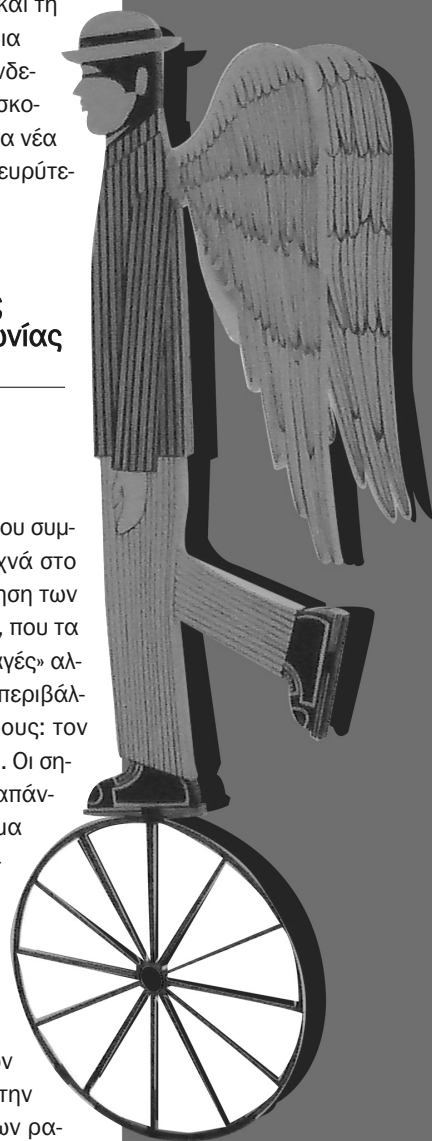
κλάδων. Η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης έχει, επίσης, απολέσει μέρος της επιρροής της στη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής και τους εκπαιδευτικούς, με συνέπεια να περιορίζεται η συμβολή της στην εκπαίδευση και τη σχέση της με την οικονομία και την κοινωνία. Συμπεραίνεται ότι σε μια περίοδο κρίσης και όξυνσης των ανισοτήτων, που είναι ανοιχτό το ενδεχόμενο ριζικών αλλαγών, είναι αναγκαία η έναρξη του διαλόγου, με σκοπό την ανάκτηση της επιρροής της και την ενίσχυση της έρευνας για τα νέα ζητήματα της εκπαίδευσης που αναδύονται υπό την επίδραση των ευρύτερων οικονομικών και κοινωνικών εξελίξεων.

## Η θεωρία του συμβολικού ελέγχου και η συμβολή της στην κατανόηση της απόλυτα παιδαγωγημένης κοινωνίας και τη μελέτη των εκπαιδευτικών πολιτικών

**Τσατσαρώνη Άννα**

*Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πελοποννήσου*

Η εισήγηση αφορά κυρίως σε μια θεωρητική διερεύνηση του πεδίου του συμβολικού ελέγχου, ενός όρου ο οποίος δεν χρησιμοποιείται πολύ συχνά στο χώρο των κριτικών μελετών της εκπαιδευτικής πολιτικής. Η επισκόπηση των κριτικών μελετών για την ανάλυση και την κατανόηση των πολιτικών, που τα «μοντέρνα» εθνικά κράτη εφαρμόζουν για να «διαχειριστούν τις αλλαγές» αλλά και να «πραγματώσουν» τα μηνύματα του παγκοσμιοποιημένου περιβάλλοντος στα συστήματά τους, αναδεικνύει ως κυριάρχους τρεις όρους: τον «Εκσυγχρονισμό», τη «Νέα Δημόσια Διοίκηση» και τη «Δια-κυβέρνηση». Οι σημασίες που αυτοί οι τρεις όροι φέρουν υποδεικνύουν την ανάγκη απάντησης σε δύο κομβικά ερωτήματα: Πρώτον, ποιο είναι το διακύβευμα των σύγχρονων εκσυγχρονιστικών προγραμμάτων πολιτικής στην εποχή της παγκοσμιοποίησης; και δεύτερον, ποιο είναι το διακύβευμα για την κριτική έρευνα στην προσπάθειά της να τα φωτίσει; Για τους Μπερνσταϊνικούς ερευνητές, η προσέγγιση αυτών των ερωτημάτων γίνεται εφικτή μέσα από τη θεωρία του Συμβολικού Ελέγχου και την ιδέα της Καθολικά Παιδαγωγημένης Κοινωνίας (“totally pedagogised society”) που βοηθάνε στην υπέρβαση των ακραία πεσιμιστικών αναλύσεων και ντετερμινιστικών προσεγγίσεων, με κύρια αναφορά στην έννοια του ‘νεοφιλελευθερισμού’ για την κατανόηση των σύγχρονων ραγδαίων αλλαγών στο πεδίο της εκπαίδευσης αλλά και ευρύτερα στις δομές του αποδυναμωμένου κράτους πρόνοιας. Αυτό βασικά σημαίνει ότι η θεωρία δεν επικεντρώνεται στην παραγωγή αμετάθετων «επιστημονικών αληθειών» αλλά στην ανάπτυξη «γλωσσών περιγραφής», ικανών να αναλύσουν τις διαδικασίες συγκρότησης των υποκειμένων σε κάθε συνθήκη κοινωνικής ρύθμισης. Στόχος μου είναι να αναδείξω τη δυναμική που παρέχει η θεωρία του συμβολικού ελέγχου στην προσπάθεια αναμόρφωσης της εκπαιδευτικής έρευνας προς μια



«ανοιχτή» αναζήτηση, με επίκεντρο τη μελέτη των σχέσεων εξουσίας και των αρχών άσκησης κοινωνικού ελέγχου μέσω της γνώσης και της παιδαγωγικής επικοινωνήσής της. Για το σκοπό αυτό θα παρουσιάσω απεικονίσεις δυο ερευνών που εστιάζουν σε (εκσυγχρονιστικές) αλλαγές αφενός στο πλαίσιο και τις αρχές της διοίκησης στη σχολική εκπαίδευση και αφετέρου στα προγράμματα σπουδών της ανώτατης εκπαίδευσης.

## **Υπάρχει Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης σήμερα;**

---

**Τσουκαλάς Κωνσταντίνος**

*Καθηγητής Κοινωνιολογίας*

## II. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

### Η επαγγελματική ικανοποίηση των σχολικών συμβούλων στην Περιφερειακή Διεύθυνση Κεντρικής Μακεδονίας

Αδαμόπουλος Ιωάννης

Σχολικός Σύμβουλος

Η ικανοποίηση από το επάγγελμα αποτελεί μια σημαντική διάσταση στη ζωή κάθε εργαζόμενου συναρτάται με τη φύση και την ένταση των προβλημάτων και, κατά συνέπεια, με την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητά του στο αντικείμενο της εργασίας του. Επιπλέον, τα προβλήματα που σχετίζονται με την εργασία ασκούν επίδραση στην προσωπική και ψυχική υγεία του εργαζόμενου και, κατά συνέπεια, στην εν γένει οικογενειακή ζωή του. Ειδικότερα, τα παραπάνω ισχύουν, και για τους απασχολούμενους στον χώρο της εκπαίδευσης, είτε με την ιδιότητα των απλών εκπαιδευτικών, είτε με την ιδιότητα των στελεχών της εκπαίδευσης, και είναι αυτονόητο ότι η ικανοποίηση που αισθάνονται από το επάγγελμά τους, επηρεάζει και την συμπεριφορά τους στις σχέσεις που αναπτύσσουν κάθε φορά με τους μαθητές, τους συναδέλφους, τους γονείς, την τοπική κοινωνία. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ενώ η επαγγελματική ικανοποίηση αποτελεί αντικείμενο έρευνας των κοινωνικών επιστημών, ιδιαίτερα της Ψυχολογίας, της Κοινωνιολογίας και της Κοινωνικής Ψυχολογίας, εν τούτοις στη χώρα μας δεν έχουν γίνει ιδιαίτερα εκτεταμένες έρευνες γύρω από αυτή τη θεματική.

### Ο «αποτελεσματικός ηγέτης» και η δράση του ως προς την κοινωνιολογική προσέγγιση της σχολικής βίας

Αλεξίου Στέλλα

Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σύμφωνα με την έρευνα, η εκπαιδευτική διοίκηση και ηγεσία κατέχει σημαντική θέση, όσον αφορά την ορθή λειτουργία των σχολικών μονάδων. Το έργο του διευθυντή, είναι πολυσύνθετο και βαρύνουσας σημασίας, μιας και το πρόσωπο αυτό, βρίσκεται στην υψηλότερη μονάδα ιεραρχίας και οφείλει να ασκήσει το ρόλο του ηγέτη, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού οργανισμού που διευθύνει, και στο τέλος της σχολικής χρονιάς να επιτευχθούν οι επιθυμητοί στόχοι. Επιπροσθέτως, οι εκπαιδευτικοί κλίνονται να αντιμετωπίσουν καθημερινά κρούσματα βίας στα σχολεία, ειδικότερα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η εργασία αυτή πρόκειται να παρου-



σιάζει τη δράση του «αποτελεσματικού ηγέτη» ως προς την θετική αντιμετώπιση της βίας, στα πλαίσια του «κοινωνικοποιητικού» ρόλου του σχολείου.

## **Ο Γλωσσικός Σεξισμός στα Εγχειρίδια Γλώσσας της Γ' Δημοτικού: Μία Ποσοτική Ανάλυση Περιεχομένου**

---

**Αλεξόπουλος Χρήστος**

*Δάσκαλος, ΜΔΕ*

**Χαρβούρος Ευάγγελος**

*Δάσκαλος, ΜΔΕ*

**Γουβιάς Διονύσης**

*Μόνιμος Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου*

Τα σχολικά εγχειρίδια είναι το βασικότερο μέσο διδασκαλίας, το οποίο οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν κατά κύριο λόγο στη διδακτική πράξη, ενώ οι μαθητές και οι μαθήτριες έρχονται σε καθημερινή επαφή με αυτά, εντός αλλά και εκτός σχολικής τάξης λαμβάνοντας πολλαπλές επιδράσεις. Σε αυτό το πλαίσιο των μεταδιδόμενων μηνυμάτων έχουμε μέσα από τη χρησιμοποιούμενη γλώσσα των εγχειριδίων την αναπαράσταση ανδρών και γυναικών, σε συγκεκριμένους τομείς με βάση τα στερεότυπα των δύο φύλων. Στην παρούσα έρευνα μελετώνται τα έμφυλα πρότυπα μέσα στα υφιστάμενα σχολικά εγχειρίδια Γλώσσας της Γ' Δημοτικού, τα οποία διδάσκονται από το σχολικό έτος 2006-2007. Αναλυτικότερα, με την ερευνητική μέθοδο της ποσοτικής ανάλυσης περιεχομένου, εξετάζεται ο προωθούμενος σεξισμός μέσα από τη χρησιμοποιούμενη γλώσσα του διδακτικού αυτού υλικού.

## **Η εκπαίδευση μέσα από το κινηματογραφικό είδος των School Movies - ένα μοντέλο σύγκρισης της θεσμοθετημένης εκπαίδευσης με τη δημόσια παιδαγωγική του κινηματογράφου**

---

**Αλέτρας Νικόλαος**

*Υποψ. Διδάκτωρ Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Εκπαιδευτικός ΠΕ14, Κριτικός Κινηματογράφου*

**Γερασάκη Σταυρούλα**

*Εκπαιδευτικός ΠΕ06*

Το κινηματογραφικό είδος των School Movies καταγράφει εικόνες, ιδέες και επικοινωνεί μηνύματα στους θεατές σχετικά με την εκπαιδευτική πραγματικότητα, την οποία πολλές φορές «μεταμορφώνει». Οι ταινίες αυτού του κινηματογραφικού είδους χαρακτηρίζονται από συγκεκριμένα μοτίβα και στερεότυπα, τα οποία

αφορούν τις θεματικές, τους χώρους και τα πρόσωπα των μυθοπλασιών που καλούνται να δουν οι θεατές. Στα πλαίσια της καταγραφής αυτών των μοτίβων και των στερεοτύπων, γίνεται προσπάθεια από τους συγγραφείς να τεκμηριώσουν ένα μοντέλο σύγκρισης και ταύτισης μεταξύ της τυπικής εκπαίδευσης (σχολείο) και της δημόσιας παιδαγωγικής (κινηματογράφος).

## **Αντιλήψεις των γυναικών μελών ΔΕΠ για το εργασιακό περιβάλλον τους**

**Αναστασάκη Αναστασία**

*Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Μ.Ε.δ., Υποψ. Διδάκτωρ. Πανεπιστημίου Αιγαίου*

Στην παρούσα ερευνητική εργασία θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα επιστημονικής μελέτης για τις αντιλήψεις που εκφράζουν οι γυναίκες μέλη ΔΕΠ της ελληνικής πανεπιστημιακής κοινότητας για τη ζώσα πραγματικότητα του εργασιακού περιβάλλοντός τους. Τα ερωτήματα που διερευνώνται αφορούν στην αξιολόγηση του εργασιακού κλίματος, στη διερεύνηση της επαγγελματικής ικανοποίησης και αφοσίωσης, καθώς και στην επίδραση των μεταβλητών της βαθμίδας εξέλιξης και του επιστημονικού πεδίου απασχόλησης των συμμετεχουσών στην έρευνα. Από τα αποτελέσματα της μελέτης προκύπτει ότι οι επιστημόνισσες βιώνουν και αναφέρουν την ύπαρξη ενός ψυχρού κλίματος στον εργασιακό χώρο, ενώ παράλληλα βιώνουν υψηλά επίπεδα επαγγελματικής ικανοποίησης και αφοσίωσης σε αυτόν.

## **Καθοριστικοί παράγοντες που επηρεάζουν την ερευνητική παραγωγικότητα των γυναικών μελών ΔΕΠ**

**Αναστασάκη Αναστασία**

*Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Διευθύντρια Δημοτικού Σχολείου*

Στην παρούσα ερευνητική εργασία θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα επιστημονικής μελέτης για τους παράγοντες που επηρεάζουν την ερευνητική παραγωγικότητα των γυναικών μελών ΔΕΠ της ελληνικής πανεπιστημιακής κοινότητας. Οι μεταβλητές, η επίδραση των οποίων θα παρουσιαστεί, αφορούν στην ηλικία, τη βαθμίδα εξέλιξης, το επιστημονικό πεδίο απασχόλησης και το δημογραφικό προφίλ των συμμετεχουσών. Από τα αποτελέσματα της μελέτης προκύπτει ότι οι μεταβλητές αυτές επιδρούν και σε μεγάλο βαθμό προβλέπουν την ερευνητική δραστηριότητα των γυναικών μελών ΔΕΠ. Η εργασιακή κατάσταση, καθώς και παράγοντες που σχετίζονται με το προσωπικό προφίλ των επιστημονισσών καθορίζει και την ερευνητική κινητικότητά τους στο επίπεδο των δημοσιεύσεων.



## **Διαπολιτισμικότητα και μετασχηματισμός στην εκπαίδευση: μια αναστοχαστική καταγραφή στο πλαίσιο της νέας μάθησης**

**Αρβανίτη Ευγενία**

*Λέκτορας Πανεπιστημίου Πατρών*

Στην παγκοσμιοποιημένη κοινωνία οι σύγχρονοι εκπαιδευτικοί (οι επαγγελματίες της γνώσης) αναζητούν μια αναβαθμισμένη αποστολή για την εκπαίδευση με στόχο τον μετασχηματισμό. Οι αρχές και οι έννοιες της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης δύνανται να διαμορφώσουν ένα πλαίσιο 'διαπολιτισμικού διαλόγου' μεταξύ των κοινωνικών πρωταγωνιστών που αποφασίζουν για τη φυσιογνωμία και τον προσανατολισμό της εκπαίδευσης και μάλιστα σε περιόδους σοβαρής κοινωνικο-οικονομική κρίσης. Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα εισήγηση εξετάζει την κοινωνική σημασία της εκπαίδευσης που σε περιόδους κοινωνικοοικονομικής μετάβασης καθιστά τη γνώση ως ένα «κοινωνικό θεμελιώδες». Επιπλέον εξετάζει την ισορροπία ισχύος και ρόλων μεταξύ των μετόχων μιας διαφοροποιημένης εκπαιδευτικής κοινότητας μέσα από τη διαπολιτισμικότητα, την συμπερίληψη της διαφορετικότητας και την πολυπρισματική θέαση. Τέλος, δίνεται έμφαση στο ρόλων των εκπαιδευτικών ως \_φορέων αλλαγής\_ μέσα από μια αποτελεσματική επαγγελματική διαπολιτισμική μάθηση.

## **Κοινωνικές ανισότητες και θετικές διακρίσεις: η πρόσβαση στο πανεπιστήμιο των μελών της μειονότητας της Θράκης**

**Ασκούνη Νέλλη**

*Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών*

Ο δρόμος της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανοίγει για τα μέλη της μειονότητας της Θράκης το 1996 με το μέτρο της «ποσόστωσης» του 0,5%, που υλοποιεί μια πολιτική θετικής διάκρισης. Η εισήγηση παρουσιάζει τα δεδομένα που προκύπτουν από την εφαρμογή του μέτρου σε μια περίοδο δεκαπέντε χρόνων. Βασίζεται σε πανελλαδική έρευνα (με ποσοτικά και ποιοτικά εργαλεία) με αντικείμενο τους μειονοτικούς φοιτητές στην ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση, τις εκπαιδευτικές τους πορείες και τον τρόπο με τον οποίο βιώνουν αυτή τη νέα κοινωνική εμπειρία. Τα αποτελέσματα του συγκεκριμένου μέτρου θετικής διάκρισης αναλύονται σε δύο επίπεδα α) σε σχέση με τον ρητό του στόχο, δηλαδή σε ποιο βαθμό επιτυγχάνεται η διεύρυνση της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά και η ολοκλήρωση των σπουδών β) σε σχέση με την ευρύτερη πολιτική και κοινωνική του σημασία, ως καταλύτη δηλαδή των μεγάλων εκπαιδευτικών αλλαγών που χαρακτηρίζουν την εκπαίδευση της μειονότητας αυτή την περίοδο.

## Αποκλίνουσα συμπεριφορά – Σχολική παραβατικότητα. Οικογένεια. Σχέσεις διαρκούς αλληλεπίδρασης;

**Ατσαλή Άννα**

Εκπαιδευτικός, Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Κρήτης

Είναι κοινώς αποδεκτό ότι η σύγχρονη κοινωνία κατά τη μετάβαση της από παραδοσιακή σε βιομηχανοποιημένη διέρχεται μια πολύπλευρη κρίση (οικονομική κοινωνική, πολιτισμική), που διεισδύει σε όλους τους επιμέρους κοινωνικούς θεσμούς. Τα παιδιά συχνά γίνονται θύματα αυτής της κοινωνίας, καθώς μεγαλώνουν σε αυτή, χωρίς να λαμβάνουν καμία κοινωνική και ψυχολογική προστασία. Είναι εκτεθειμένα σε όλες τις κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές ανακατατάξεις, και καθώς στερούνται των μηχανισμών επεξεργασίας των ενθλιπτικών αδυναμιών να αντιμετωπίσουν δύσκολες καταστάσεις, καταλήγοντας έτσι στην εκδήλωση παρεκκλίνουσας ή ακόμη και παραβατικής συμπεριφοράς. Στο πλαίσιο αυτό, τόσο το εκπαιδευτικό σύστημα και οι υποδομές του, όσο και η οικογένεια, δεν ανταποκρίνονται απόλυτα στο ρόλο τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να διαθέτουν κάποια στοιχεία, τα οποία υποδηλώνουν τις εκπαιδευτικές ανισότητες, το ρατσισμό και τη βία που σε αρκετές περιπτώσεις υφίστανται τα παιδιά, τα οποία τα εσωτερικεύουν και συχνά τα εκδηλώνουν με παραβατική συμπεριφορά. Εντοπίζοντας, λοιπόν, εμείς από την πλευρά μας, στοιχεία παραβατικής συμπεριφοράς στις ανθρώπινες σχέσεις και γνωρίζοντας ότι η ανθρώπινη προσωπικότητα διαμορφώνεται και εκδηλώνεται στις πρώιμες ηλικίες, διενεργήσαμε μια έρευνα στα νηπιαγωγεία του Ν. Ρεθύμνου, για να εξετάσουμε, αφενός τα επίπεδά της σχολικής παραβατικότητας και αφετέρου τη σύνδεση της με την οικογένεια.

## Κοινωνικές ανισότητες και πολιτιστικές δράσεις στο σχολείο

**Βακάλη Άννα**

Φιλόλογος

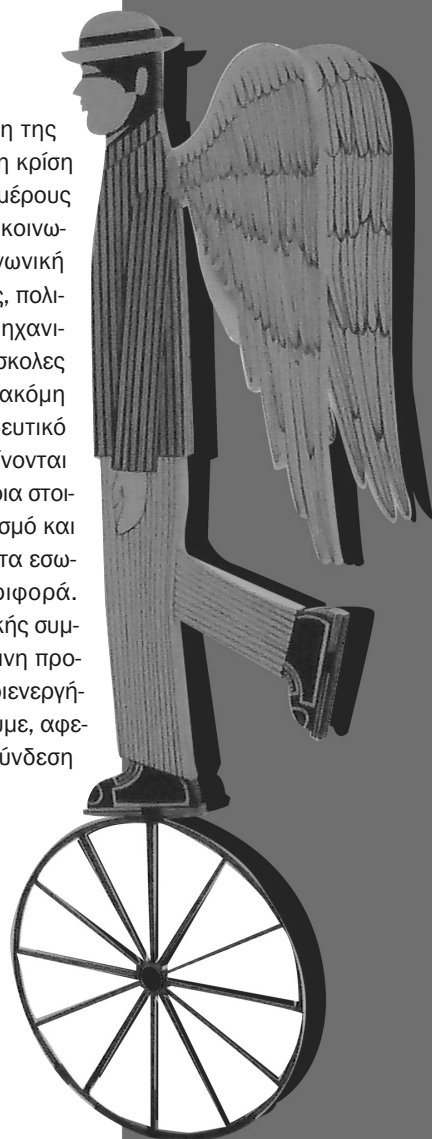
**Γεωργιάδης Γεώργιος**

Φιλόλογος

**Ξανθόπουλος Δαμιανός**

Μαθηματικός

Η εκπόνηση Πολιτιστικών Προγραμμάτων στην Εκπαίδευση στοχεύει, ανάμεσα σε άλλα, στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και στην καλλιέργεια αξιών στην κοινωνική ζωή των ατόμων και στον ρόλο τους ως ενεργών πολιτών. Το σχολικό έτος 2013-14 στο Λύκειο Φιλώτα Φλώρινας εκπονήθηκαν δύο πολιτιστικά Προγράμματα με θέματα “Μαθηματικά και Τέχνες” και “Παραστατικές



Τέχνες και ΜΜΕ”. Μετά την ολοκλήρωση των Προγραμμάτων διερευνήσαμε με ερωτηματολόγια τις απόψεις των μαθητών για την εφαρμογή και την υλοποίησή τους και τη λειτουργικότητά τους στη μαθησιακή διαδικασία και ένταξη και τις συσχετίσαμε με τα δημογραφικά δεδομένα του υπό διερεύνηση μαθητικού πληθυσμού. Στην εισήγησή μας θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα της εκπόνησης των Προγραμμάτων αυτών σε σχέση με την κοινωνική προέλευση των μαθητών και την οικογενειακή τους κατάσταση.

## **Συγκρουσιακά θέματα τοπικής ιστορίας: το μνημείο του ολοκαυτώματος στα Γιάννενα**

---

**Βαμβακίδου Ιφιγένεια**

*Αναπλ. Καθηγήτρια Ιστορίας και Πολιτισμού, Πρόεδρος Τμ. Νηπιαγωγών  
Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας*

**Κουκούδης Αστέριος**

*Συγγραφέας, Εκπαιδευτικός*

**Σολάκη Ανδρομάχη**

*Υποψ. Διδάκτωρ Ιστορίας*

Στην μελέτη αυτή αναζητούμε καινοφανείς τρόπους διδασκαλίας της δημόσιας ιστορίας, όπως αυτή αναπαρίσταται στα δημόσια μνημεία της πόλης στο πεδίο της πολεο-ιστορίας. Η Δημόσια Ιστορία (Public History) αφορά σε «τόπους», όπως ένας μουσειακός ή αρχαιολογικός χώρος, μια δημόσια έκθεση, ένα μνημείο, επετειακές εκδηλώσεις αλλά και ο,τιδήποτε προβάλλεται από τα Μ.Μ.Ε. και σχετίζεται με τη Μνήμη. Το ερευνητικό και διδακτικό ενδιαφέρον μας επικεντρώνεται στην «ΜΝΗΜΗ ΤΩΝ 1850 ΕΒΡΑΙΩΝ ΠΟΥ ΣΥΝΕΛΗΦΘΗΣΑΝ ΣΤΙΣ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1944 ΚΑΙ ΕΞΟΝΤΩΘΗΚΑΝ ΣΤΑ ΝΑΖΙΣΤΙΚΑ ΣΤΡ/ΔΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΩΣ...», όπως αυτή αναπαρίσταται στο έργο του Γιώργου Χουλιαρά με πομπό τον Δήμο και δέκτες τους πολίτες και επισκέπτες της πόλης.

## **Η μελέτη της ετερότητας στη σχολική τάξη: μια ανάλυση υπαγωγής μελών**

---

**Βασιλοπούλου Αλεξάνδρα**

*Λέκτορας Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών*

Η εισήγηση έχει ως αντικείμενο την εθνομεθοδολογική μελέτη κατηγοριών εθνικής/πολιτισμικής ταυτότητας και ετερότητας όπως αναδύεται συνομιλιακά στη σχολική τάξη μέσα από την οπτική της Ανάλυσης Υπαγωγής Μελών (ΑΥΜ, Membership Categorization Analysis) (Sacks 1972, Schegloff 2007, Stokoe 2012). Εξετάζεται η διαχείριση κατηγοριών από παιδιά και εκπαιδευτικούς («εμείς»/«άλλοι») σε δραστηριότητες με θέμα διαφορετικούς πολιτισμούς μέσα

από ανάλυση ηχογραφημένων διεπιδράσεων σε δημόσια νηπιαγωγεία της Αττικής. Τα παιδιά συνδέουν κατηγορίες ετερότητας με στοιχεία και συμπεριφορές του οικείου πολιτισμού, σε συνεχή διάλογο και σύγκριση με την κατηγορία «εμείς». Αν και οι εκπαιδευτικοί προτείνουν εναλλακτικές οπτικές του «άλλου», δύσκολα απομακρύνονται από απλουστευτικά σχήματα αναγνώρισης της διαφορετικότητας.

## **Η κοινωνική και πολιτική αγωγή στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα και η διαμόρφωση του πολίτη της νέας εποχής της παγκοσμιοποίησης**

**Βατοίση Ασημίνα**

*Υποψ. Διδάκτωρ Πάντειου Πανεπιστημίου*

Εν μέσω πολλών και σημαντικών αλλαγών στις κοινωνικές συνθήκες διαμορφώνεται το τοπίο της νέας πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Σαφώς ο μελλοντικός πολίτης χρειάζεται να προετοιμαστεί κατάλληλα για τη νέα κατάσταση στην οποία καλείται να ζήσει. Στην παρούσα εργασία, που αποτελεί μέρος διδακτορικής διατριβής μελετήθηκε η Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή σφαιρικά ως το σύνολο των αξιών και των στάσεων που καλλιεργούνται μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία και τη διδασκαλία όλων των μαθημάτων. Έγινε επίσης μια προσπάθεια ανίχνευσης των τάσεων και των αξιών που αναπτύσσονται στους μαθητές που ολοκληρώνουν την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, μέσα από ερωτηματολόγια τα οποία απαντήθηκαν από τους ίδιους ανώνυμα και ελεύθερα. Σε αυτή τη φάση μπορούν να παρουσιασθούν τα αποτελέσματα από τα ερωτηματολόγια των Ελλήνων μαθητών. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε και στην Φινλανδία και στην ολοκληρωμένη μορφή της διατριβής θα παρουσιαστεί η σύγκριση μεταξύ των αποτελεσμάτων στις 2 χώρες.

## **Συλλογική ταυτότητα σε παιδιά και εκπαιδευτική διαδικασία**

**Βεργέτη Μαρία**

*Επικ. Καθηγήτρια Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης*

**Χαραλαμπίδου Ευφροσύνη**

*Υποψ. Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης*

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να εντοπίσει και να παρουσιάσει αναλυτικά και κριτικά τη σχέση συλλογικής ταυτότητας και εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ειδικότερα, μελετώνται οι συμπεριφορές παιδιών σχολικής ηλικίας και επιδιώκεται να αξιολογηθεί η εκπαιδευτική διαδικασία ως παράγοντας δια-



μόρφωσης και ισχυροποίησης μορφών συλλογικής ταυτότητας. Ταυτοχρόνως, μελετάται και η αντίστροφη πορεία, δηλαδή η επίδραση του βαθμού και του είδους της συλλογικής ταυτότητας στην αποτελεσματικότητα της λειτουργίας της εκπαίδευσης. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2012 με δείγμα το 100% μαθητών/-τριών δημοτικών σχολείων του Νομού Δράμας. Χρησιμοποιήθηκε η συμμετοχική παρατήρηση και γραπτά ερωτηματολόγια. Τα παιδιά υιοθετούν τη συλλογική ταυτότητα της οικογένειας. Όμως προβαίνουν και τα ίδια σε ενέργειες που εδραιώνουν και ισχυροποιούν την υπάρχουσα συλλογική ταυτότητα. Ένδειξη δράσης προς την κατεύθυνση διατήρησης της ταυτότητας είναι η ενεργή συμμετοχή των παιδιών στις δραστηριότητες των πολιτιστικών συλλόγων και σε πολιτιστικά δρώμενα του σχολείου και της κοινότητας. Οι πολιτιστικοί σύλλογοι είναι φορείς που παρέχουν παιδεία και ταυτόχρονα αποτελούν οργανωμένες μορφές διατήρησης και ισχυροποίησης μορφών συλλογικής ταυτότητας. Υπάρχει σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ συλλογικής ταυτότητας και εκπαιδευτικής διαδικασίας: όσο ισχυρότερη είναι η συλλογική ταυτότητα τόσο μεγαλύτερη ωφέλεια υπάρχει από το περιεχόμενο της εκπαίδευσης και όσο περισσότερη κοινωνικοποίηση παρέχει η εκπαίδευση τόσο ισχυροποιείται η ταυτότητα.

## **Πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και κοινωνική δικαιοσύνη**

---

**Βέρδης Αθανάσιος**

*Επίκ. Καθηγητής Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών*

Η παρούσα μελέτη συνδέει πρόσφατα απογραφικά δεδομένα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής με τις επιδόσεις των μαθητών λυκείου (ανά σχολείο και γειτονιά) με σκοπό να διερευνηθούν ανισότητες κατά τη διαδικασία πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επισκέψεις σε συγκεκριμένα λύκεια και συνεντεύξεις με μαθητές και εκπαιδευτικούς αναδεικνύουν στρατηγικές που ακολουθούν οι τελευταίοι με σκοπό την εξομάλυνση κοινωνικών ανισοτήτων. Σε θεωρητικό επίπεδο η παρούσα μελέτη συνεισφέρει στην τρέχουσα διεθνή συζήτηση περί «δικαιοσύνης» (fairness) στην πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και σχετίζεται με σχετικές εκπαιδευτικές πολιτικές σε πολλά εκπαιδευτικά συστήματα.

## **Η κατανόηση και η ανάδειξη του ισότιμου ρόλου των εκπαιδευομένων, από τους εκπαιδευτές, σε περιβάλλον ανοικτής κι εξ αποστάσεως εκπαίδευσης**

---

**Βλάχος Ηλίας**

*Κοινωνιολόγος-Εκπαιδευτικός*

Αντικείμενο του άρθρου αυτού, είναι η ανάδειξη των τρόπων με τους οποίους οι εκπαιδευτές προγραμμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, της Γενικής Γραμματείας

Δια βίου Μάθησης, επιδιώκουν να διαμορφώσουν ένα κοινωνικό κι εκπαιδευτικό πλαίσιο όπου ο εκπαιδευόμενος αναγνωρίζεται ως ισότιμη οντότητα και ως ενεργό μέλος στην όλη εκπαιδευτική διαδικασία. Παράλληλα εστιάζουμε την προσοχή μας στον ιδιαίτερο ρόλο του εκπαιδευτή, ο οποίος μπορεί να αποτελέσει το αντίβαρο απέναντι στις υπαρκτές παθογένειες των φορέων παροχής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, οι οποίες δοκιμάζουν τις αντοχές των εκπαιδευόμενων, και σε αρκετές περιπτώσεις τους οδηγούν στην έξοδο από την εκπαιδευτική διαδικασία, αναδεικνύοντας με αυτό τον τρόπο την υπαρκτή κοινωνική ανισορροπία μεταξύ των μελών ενός κοινωνικού συστήματος.

## Ζητήματα μεθοδολογίας στην έρευνα για τη σχολική βία

**Γεωργούλας Στράτος**

*Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου*

Ο επιστημονικός λόγος και η παρεμβατικότητα του σε κοινωνικά ζητήματα που έχουν οριοθετηθεί ως προβλήματα συνήθως προϋποθέτουν ερευνητική τεκμηρίωση. Ο λόγος περί μεθόδου της ερευνητικής αυτής στήριξης αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι επιστημονικού αναστοχασμού καθώς η διαδικασία συλλογής και ανάλυσης των δεδομένων δεν υφίσταται ως ουδέτερος παρατηρητής, αλλά επιδρά καθοριστικά στον επιστημονικό λόγο και στις πολιτικές που απορρέουν από αυτόν. Η ανάγκη να ξεφύγουμε από μονοσήμαντες και ιδεολογικά κατευθυνόμενες ερευνητικές προσπάθειες και στο θέμα της σχολικής βίας που κυριαρχούν στο διεθνές επιστημονικό χώρο, κατευθύνει τις διαστάσεις του παρόντος, καταλήγοντας σε μια κριτική πρόταση.

## Μικροί, μεγάλοι μαζί στην πρόληψη της βίας

**Γιώτα Άρτεμις**

*Επίκ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Τα τελευταία χρόνια, η κοινωνική και οικονομική κρίση σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό τη ζωή παιδιών και ενηλίκων με την συνεχή αύξηση φαινομένων της βίας παγκοσμίως, με πρωταγωνιστές κυρίως μικρά παιδιά ως θύματα ή ως θύτες. Η χώρα μας αντιμετωπίζει και αυτή ραγδαία αύξηση των κρουσμάτων βίας σε διάφορα πλαίσια (κοινωνικό, οικογενειακό και σχολικό). Ο Σύλλογος Ελλήνων Ψυχολόγων (ΣΕΨ), σε συνεργασία με τον Αμερικανικό Ψυχολογικό Σύλλογο (APA), έχει αναλάβει πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση των φαινομένων της Βίας με τη δημιουργία του Προγράμματος ACT/MMME-Βίας. Το Πρόγραμμα αποσκοπεί στην Πρόληψη της βίας μέσω της βιωματικής εκπαίδευσης γονέ-



ων, εκπαιδευτικών και ενηλίκων που ασχολούνται με τη διαπαιδαγώγηση και τη φροντίδα μικρών παιδιών, προσχολικής και σχολικής ηλικίας. Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση των στόχων, της μεθοδολογίας και των πρώτων αποτελεσμάτων από την εφαρμογή του προγράμματος «ACT/ MME-Βίας : Μικροί Μεγάλοι Μαζί Εναντίον της Βίας στη χώρα μας.

## **Ποσοτική και ποιοτική εκτίμηση των καταγεγραμμένων περιστατικών της σχολικής βίας/εκφοβισμού στους μαθητές της Περιφέρειας Ηπείρου**

---

**Γκάτσα Ταπανάη**

*Συντονίστρια Δράσεων Πρόληψης Σχολικής Βίας και Εκφοβισμού ΠΕΔΙΕΚ Ηπείρου*

Στην ετήσια καταγραφή των περιστατικών σχολικής βίας και εκφοβισμού σε όλες τις σχολικές μονάδες της Περιφερειακής Διεύθυνσης Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης Ηπείρου (εκτός της προσχολικής εκπαίδευσης), παρατηρήθηκαν χαμηλά ποσοστά περιστατικών σχολικής βίας και εκφοβισμού κατά το χρονικό διάστημα του σχολικού έτους 2013-14. Συγκεκριμένα αναφέρθηκαν πως σημειώθηκαν σαράντα (40) περιστατικά σχολικής βίας και εκφοβισμού στο σύνολο όλων των σχολείων της Ηπείρου. Μεγάλη ήταν η ανταπόκριση των Δ/ντων των σχολείων και των Υπευθύνων σχολικής βίας στη συμπλήρωση των ερευνητικών στοιχείων στις φόρμες καταγραφής των περιστατικών. Πέντε στις έξι σχολικές μονάδες υλοποίησαν προγράμματα πρόληψης της σχολικής βίας και του εκφοβισμού.

## **Ο πόλεμος των ερμηνειών για τα αίτια της κρίσης χρέους στην Ελλάδα: η εσωτερική του κυρίαρχου ευρωπαϊκού αφηγήματος από τους νέους**

---

**Γκότοβος Αθανάσιος**

*Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Για λόγους που δεν είναι ακόμη πλήρως διακριβωμένοι, προς τα τέλη του 2009 οι παγκόσμιες «αγορές» χρήματος κατέστησαν απαγορευτικό τον δανεισμό στον οποίο κατέφευγαν συστηματικά οι ελληνικές κυβερνήσεις, προκειμένου να εξυπηρετηθούν προηγούμενες δανειακές υποχρεώσεις και, μεταξύ άλλων, να διατηρηθεί σε λειτουργία ο δημόσιος τομέας. Για λόγους που επίσης δεν γνωρίζουμε ακριβώς σήμερα, οι νέοι δανειστές της ελληνικής κυβέρνησης (η «τρίκα») συνέδεσαν τον ειδικό δανεισμό της χώρας με συγκεκριμένες πολιτικές παρεμβάσεις («Μνημόνια»), τις οποίες ανέλαβαν να φέρουν εις πέρας τρεις διαδοχικές ελληνικές κυβερνήσεις από το 2010 μέχρι σήμερα.

Εκτός, όμως, από το επίπεδο των αποφάσεων των «αγορών» και των αποφά-

σεων των ευρωπαϊκών ελίτ για τις ελληνικές οικονομικές και πολιτικές υποθέσεις, την ίδια περίοδο παρατηρείται και μια πολύ έντονη δραστηριότητα σε επίπεδο λόγου γύρω από την ελληνική κρίση. Αντικείμενο του λόγου αυτού, του οποίου το επίκεντρο ανιχνεύεται αρχικά στη Γερμανία και αφορά τα εκεί μέσα μαζικής επικοινωνίας και την πολιτική τάξη της χώρας αυτής, είναι η ευθύνη των Ελλήνων ως συλλογικότητας ως κεντρικού παράγοντα στη δημιουργία της κρίσης. Ο λόγος αυτός σταδιακά αναπαράγεται από τα εγχώρια μέσα, είτε αυτούσιος είτε με κάποιες διαφοροποιήσεις σε δευτερεύουσες πτυχές.

Δεδομένου ότι μια από πολιτικής πλευράς επιτυχής (για τον φορέα διαχείρισης) διαχείριση της κρίσης προϋποθέτει κοινωνική και πολιτική σταθερότητα και ομαλότητα – ιδιαίτερα όταν οι πολιτικές αποφάσεις που σχετίζονται με την εν λόγω διαχείριση είναι οδυνηρές για μεγάλο τμήμα του πληθυσμού – έπρεπε να περιθωριοποιηθούν όλες εκείνες οι πολιτικές ανεπιθύμητες αφηγήσεις της κρίσης οι οποίες ενοχοποιούν δομικά στοιχεία της εγχώριας, ευρωπαϊκής και παγκόσμιας σκηνής και να διαχυθεί η ευθύνη σε μια ευρύτερη συλλογικότητα (τους Έλληνες εν γένει).

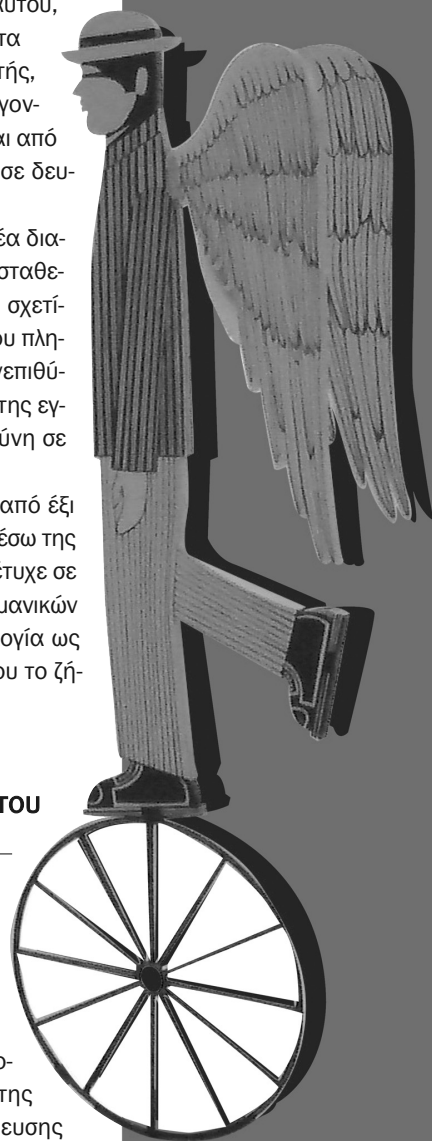
Στοιχεία από μια εμπειρική έρευνα σε μεγάλο δείγμα φοιτητών από έξι ελληνικά ΑΕΙ δείχνουν ότι το πολιτικό καθεστώς στην Ελλάδα, κυρίως μέσω της βοήθειας που παρέχεται από τα φίλια μέσα μαζικής επικοινωνίας, πέτυχε σε μεγάλο βαθμό την εσωτερίκευση του κυρίαρχου αφηγήματος των γερμανικών ελίτ για τα αίτια της κρίσης εκ μέρους των νέων. Για την κοινωνιολογία ως κριτική επιστήμη η εξέλιξη αυτή δεν είναι ευχάριστη και θέτει εκ νέου το ζήτημα της κοινωνικής της ταυτότητας ως χειραφετητικής επιστήμης.

## Κριτική παρουσίαση του αναλυτικού προγράμματος του International Baccalaureate

**Γόγαλης Κωνσταντίνος**

*Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.*

Στην εργασία αυτή επιλέχθηκε να παρουσιαστεί με συνοπτικό τρόπο το αναλυτικό πρόγραμμα του International Baccalaureate. Η προσέγγιση του θέματος βασίστηκε στα θεωρητικά κείμενα που προσδιορίζουν τη φιλοσοφία των αναλυτικών προγραμμάτων του IB μέσω της ανάλυσης του Bourdieu για το ρόλο της επίσημης σχολικής εκπαίδευσης στην παραγωγή και νομιμοποίηση του πολιτιστικού κεφαλαίου, του Bernstein για την αναπαραγωγή μέσω του σχολικού πλέγματος των σχέσεων κυριαρχίας και του Hardt & Negri για την άυλη εργασία. Στόχος είναι να διαφανεί η ασφυκτική πίεση που έχει υποστεί το πρόγραμμα σπουδών του IB για την αποτελεσματικότητά του από τους θετικιστικούς δείκτες απόδοσης, η οποία, εν μέρει, αναιρεί τη θεωρητική θεμελίωση του προγράμματος.



## **Σύνδεση Σχολείου και Κοινότητας:**

---

**Σύνοψη Καλών Πρακτικών και Προτάσεις Πολιτικής που προέκυψαν από την υλοποίηση της Δράσης 7, της Πράξης «Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών», κατά το διάστημα 2010-13**

**Γουβιάς Διονύσης**

*Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου*

**Γκασούκα Μαρία**

*Επίκ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου*

**Βιτσιλάκη Χρυσή**

*Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου*

Με βάση τα πορίσματα της θεωρίας και της έρευνας πάνω στη «διαπολιτισμική εκπαίδευση», θα παρουσιάσουμε μια σειρά καλών πρακτικών και συναφών προτάσεων πολιτικής οι οποίες προέκυψαν από την υλοποίηση της Δράσης 7 («Σύνδεση Σχολείου και Κοινότητας») του επιχειρησιακού προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» (ΕΣΠΑ 2007-2013), η οποία υλοποιήθηκε από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου την περίοδο 2010-13, με τη συνεργασία μελών Δ.Ε.Π. άλλων πανεπιστημίων της χώρας, αλλά και ερευνητών/τριών και εκπαιδευτικών α'θμιας και β'θμιας εκπαίδευσης σε όλη την Ελλάδα. Στη διάρκεια της τριετούς εφαρμογής της, παρήχθη ένας πλούτος λαογραφικού & μαθησιακού υλικού, μεθοδολογίας υλοποίησης καινοτόμων ενεργειών (όπως οι θεσμοί του «Θετού Γονέα» και του «Διαπολιτισμικού Διαμεσολαβητή»), αλλά και δικτύωσης σχολικών μονάδων, αφενός μεταξύ τους, αφετέρου μεταξύ αυτών με τις Τοπικές Κοινωνίες.

## **Η εκπαιδευτική έρευνα στο καθρέφτη της χρηματοοικονομικής κρίσης: προς μια βιοπολιτική της εκπαιδευτικής έρευνας**

---

**Γούγα Γεωργία**

*Δρ. Κοινωνιολογίας*

**Καμαριανός, Ιωάννης**

*Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών*

Το επίκεντρο αυτής της μελέτης αποτελεί η ανάδειξη της σημασίας θέασης της βιοπολιτικής της εκπαιδευτικής έρευνας, θέαση που επιτρέπει την ανίχνευση των εξουσιαστικών συνιστωσών παραγωγής δεδομένων και κατά την άποψή μας νοηματοδοτεί το περιεχόμενο της άσκησης εκπαιδευτικής και συνεπώς της άσκησης κοινωνικής πολιτικής. Υπό αυτό το θεωρητικό πρίσμα το επίκεντρο της μεταβολής που επέφεραν οι μετανεωτερικές αποκομμένες αφηγήσεις στο πεδίο των εκπαιδευτικών ερευνών δεν αφορά μόνο την αδυναμία σχεδιασμού των ερευνητικών

δράσεων με κοινωνικό προσανατολισμό λόγω της μείωσης των χρηματοδοτήσεων, αλλά αφορά ουσιαστικά τον εργαλειακό χαρακτήρα της έρευνας με πρώτο χαρακτηριστικό επιφαινόμενο την εργαλειοποίηση της ερευνητικής διαδικασίας και του παραγόμενου δεδομένου σε ένα απο-ιδεολογικοποιημένο πλαίσιο. Μέσα από αυτές τις ερευνητικές πρακτικές η πίστη στην επιστήμη διαπλέκεται με το management και την πίστη στη συνεχή οικονομική ανάπτυξη, η επιστημονική εγκυρότητα και η πίστη στον ορθό λόγο με τον γραφειοκρατικό ορθολογισμό, παράγοντας τελικά οργανωτική κουλτούρα.

## **Νέες Μορφές Εκπαίδευσης και Δυσμενές Κοινωνικό Πλαίσιο: Η Περίπτωση των Γυναικών Ρομά**

**Γράμψας Λάμπρος**

*Κοινωνιολόγος - Μ.Δ.Ε.*

**Γιακουμάκης Γεώργιος**

*Εκπαιδευτικός - Μ.Δ.Ε.*

Ο αριθμός των Ρομά που ζουν στην Ελλάδα υπολογίζεται σε 265.000 άτομα. Μολονότι η προβληματική τους σχέση με το ελληνικό σχολείο καθιστά επιτακτική τη συμμετοχή τους σε προγράμματα κατάρτισης ενηλίκων, το κοινωνικό πλαίσιο κάτω από το οποίο διαβιούν δυσχεραίνει την εδραίωση των νέων μορφών εκπαίδευσης στη συνείδησή τους. Ο συνακόλουθος αποκλεισμός των Ρομά από αυτές ή η αποτυχία επίτευξης των στόχων κατά την υλοποίηση των σχετικών προγραμμάτων, επιδεινώνει, είτε άμεσα είτε έμμεσα, τους ήδη δυσμενείς όρους του κοινωνικού πλαισίου. Όπως θα επιχειρήσουμε να δείξουμε με το παράδειγμα των γυναικών Ρομά, το πρόβλημα δεν αφορά μόνο στην προαναφερθείσα διαλεκτική σχέση αλλά και σε έναν άλλο κρίσιμο όρο: τη σχεδίαση και την εφαρμογή των ίδιων των προγραμμάτων.

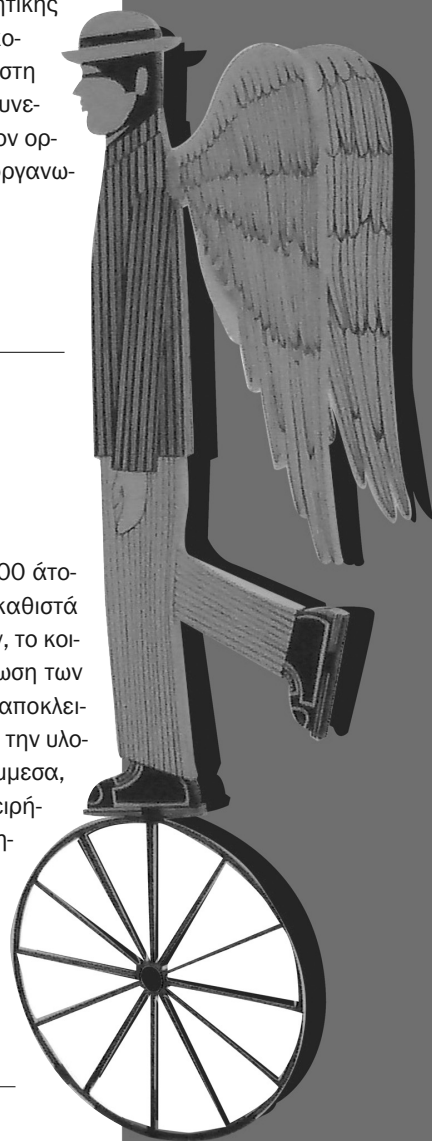
### **«Από την ισότητα ευκαιριών στο μύθο της αξιοκρατίας»**

**Οι απόψεις των εκπαιδευτικών Πληροφορικής για την ανισότητα των φύλων**

**Γρίνου Δήμητρα**

*Msc, Εκπαιδευτικός*

Στην παρούσα έρευνα εξετάζονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών Πληροφορικής για τις ανισότητες των φύλων. Με ημι-δομημένες συνεντεύξεις έγινε μια προσπάθεια ανίχνευσης των απόψεών τους αναφορικά με τον παραδοσιακό κα-



ταμερισμό ρόλων στον ιδιωτικό χώρο της οικογένειας, καθώς και με τον οριζόντιο και κάθετο διαχωρισμό των θέσεων εργασίας με βάση το φύλο. Συνεξετάζονται, κριτικά, τα στερεότυπα που συντηρούνται στο χώρο της εκπαίδευσης και αφορούν στην ύπαρξη ανδρικών και γυναικείων νοητικών κλίσεων και ικανοτήτων, ώστε έμμεσα να εκτιμηθούν και οι διδακτικές πρακτικές των εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας. Επιλέχθηκαν εκπαιδευτικοί Πληροφορικής από την πόλη των Ιωαννίνων, που δίδασκαν σε σχολεία της μέσης εκπαίδευσης (γυμνάσιο, λύκειο, ΤΕΕ) κατά το σχολικό έτος 2004-2005.

## **Κοινωνιολογικές όψεις της ένταξης και χρήσης των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) στην εκπαίδευση**

---

**Δαρόπουλος Απόστολος**

*Σχολικός Σύμβουλος Δ.Ε., Δρ. Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης, Μ. Ed.*

Η παρούσα μελέτη περιγράφει και ερμηνεύει κοινωνιολογικές όψεις σχετικά με την ένταξη και χρήση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση, υιοθετώντας το εννοιολογικό σύστημα του Basil Bernstein. Διαφαίνεται ότι οι μαθητές που προέρχονται από το πεδίο του συμβολικού ελέγχου έχουν, λόγω κοινωνικής προέλευσης, τις απαιτούμενες ικανότητες και δεξιότητες που είναι αναγκαίες σε ένα περιβάλλον χρήσης νέων τεχνολογιών. Αυτό προσδίδει ένα ακόμη πλεονέκτημα στα παιδιά αυτού του τμήματος της μεσαίας τάξης έναντι των άλλων συνομήλικων τους. Επιπροσθέτως, επισημαίνονται αρνητικές παράμετροι δύο παρεμβάσεων: του προγράμματος εισαγωγής φορητών υπολογιστών στην πρώτη τάξη Γυμνασίου την περίοδο 2009-2010 και της απόφασης ένταξης του διαδραστικού πίνακα στην έκτη τάξη των δημοτικών σχολείων (Ε.Α.Ε.Π.) της χώρας το σχολικό έτος 2014-2015.

## **Ο αλληλοσυμπληρωματικός χαρακτήρας δια βίου μάθησης και κοινωνικής-αλληλέγγυας οικονομίας για μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς. Εμπειρική Διερεύνηση**

---

**Δεβετζίδης Κ. Αθανάσιος**

*Μεταπτυχιακός Φοιτητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας*

Σκοπός της μελέτης μας είναι η αποτύπωση της συμβολής δύο ανοικτών δομών Δια Βίου Μάθησης για τη δημιουργία των προϋποθέσεων για κοινωνική δικαιοσύνη, αιεφόρο ανάπτυξη, ευημερία και πρόοδο. Με τη χρήση ενός μεικτού μοντέλου έρευνας περιγράφονται τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα των δύο φορέων, αναλύεται η συνεισφορά τους στην εκπαίδευση ενηλίκων γενικά και στην υπέρβαση της κρίσης ειδικότερα, ενώ αναφέρονται οι δυνατότητες για τη σύνδεση της άτυπης με την τυπική εκπαίδευση. Στη μελέτη μας χρησιμοποιούμε στοιχεία από διάφορους στοχαστές της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης, με σκοπό να κα-

ταδεΐξουμε την αμφίδρομη κίνηση ανοιχτών δομών δια βίου μάθησης, άτυπου χαρακτήρα, από και προς την κοινωνία και ιδιαίτερα για την κοινωνική οικονομία – επιχειρηματικότητα, επισημαίνοντας νέα πεδία έρευνας.

## **Θεσμοθετημένες διακρίσεις. Η «διανομή των δικαιωμάτων σπουδής» από τους φορείς του Κόμματος – Κράτους, στους νέους Έλληνες της περιοχής Αργυροκάστρου, κατά τη διάρκεια του καθεστώτος Ραμίζ Αλία**

**Δημητρώπουλος Κωνσταντίνος**  
Κοινωνιολόγος

Η Αλβανία της εποχής Ραμίζ Αλία είναι ένα «αυταρχικό καθεστώς που κυβερνά μέσω μιας συγκεντρωτικής γραφειοκρατίας». Η εκπαίδευση υπηρετεί απόλυτα της αρχές της εξουσίας του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας και γίνεται το όχημα για να εμπεδωθούν οι φοβίες και οι αξίες του. Τα εκπαιδευτήρια προσφέρουν μερικώς, εγκυκλοπαιδική μόρφωση, κυρίως όμως παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στην «διαδικασία κατασκευής ανθρώπων». Στα αναγνωρισμένα ως «μειονοτικά» χωριά», οι ελληνικής καταγωγής νέοι, θα διδαχθούν στη γλώσσα τους, τα θέσφατα του Κόμματος - Κράτους. Η εκπαιδευτική πολιτική και σε ότι αφορά το δικαίωμα εισόδου στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα δυσμενούς διάκρισης, σε ατομικό αλλά και σε συλλογικό – εθνικό επίπεδο.

## **Η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στη Διασπορά. Παρόν και μέλλον**

**Δήμου Πασχάλης**  
Δάσκαλος, ΜΔΕ, Υποψ. Διδάκτωρ Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

**Βίτσου Μαγδαληνή**  
Υποψ. Διδάκτωρ Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Στην παρούσα έρευνα θα διερευνηθούν ζητήματα που αφορούν τη δομή και λειτουργία της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στη Διασπορά στο παρόν αλλά και προβλέψεις για το μέλλον. Μετά από την παρουσίαση της νομοθεσίας, του σκοπού, των εκπαιδευτικών μορφών και των φορέων της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο εξωτερικό, θα γίνει αναφορά σε ζητήματα που χαρακτηρίζουν την ελληνική ομογένεια. Στη συνέχεια επανεξετάζονται προοπτικές αναβάθμισης της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο εξωτερικό, έτσι ώστε να είναι αποτελεσματική τόσο για την ελληνική διασπορά όσο και για την ελληνική κοινωνία στο σύνολό της.



## **Διερεύνηση της έμφυλης αναλογίας των αναπληρωτών εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης**

---

**Δουλιγερίδου Δάφνη**

*Εκπαιδευτικός ΠΕ 70*

**Παπαδημητρίου Αναστάσιος**

*Εκπαιδευτικός ΠΕ 70*

**Τσιούλης Αλέξιος**

*Εκπαιδευτικός ΠΕ 70*

Η συγκεκριμένη έρευνα επιδιώκει να διερευνήσει την έμφυλη αναλογία των αναπληρωτών εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανάμεσα σε 15 ειδικότητες. Το δείγμα αποτέλεσαν εκπαιδευτικοί, οι οποίοι περιλαμβάνονται σε αντίστοιχους πίνακες κατάταξης για το σχολικό έτος 2013-2014, σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας & Θρησκευμάτων. Ειδικότερα, η παρούσα μελέτη στοχεύει να αναλύσει στατιστικά τις συχνότητες και σχετικές συχνότητες της αναλογίας των εκπαιδευτικών ανά φύλο και να διαπιστώσει παράλληλα το κυρίαρχο φύλο των αναπληρωτών εκπαιδευτικών και την προτίμηση εκπαιδευτικής ειδικότητας ανδρών και γυναικών.

## **Ιχνηλατώντας την πορεία των αποφοίτων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων: Μετάβαση και ένταξη σε περίοδο κρίσης**

---

**Εμβλωτής Αναστάσιος**

*Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Στην εισήγηση επιχειρείται η ιχνηλασία (tracking) των επαγγελματικών και εργασιακών διαδρομών αποφοίτων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Παρουσιάζονται και τεκμηριώνονται οι μεθοδολογικές επιλογές και η ερευνητική διαδικασία. Με τη βοήθεια υλικού από τρία επαναληπτικά κύματα συλλογής ερευνητικών δεδομένων (απόφοιτοι 1997-2000, 2000-2004, 2004-2008), προτείνονται παράγοντες οι οποίοι εκτιμώνται ως κρίσιμοι στην ανάπτυξη ενός μοντέλου πρόβλεψης εργασιακών και ακαδημαϊκών διαδρομών.

## **Κινητικές δυσκολίες και κοινωνική περιθωριοποίηση στο σχολείο. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού**

---

**Ζάραγκας, Κ. Χαρίλαος**

*Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

**Θάνος Θεόδωρος**

*Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Ο βαθμός κινητικής συμπεριφοράς κατέχει σημαντική θέση για την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη ενός παιδιού. Η συγκρότηση του εαυτού εξελίσσεται μέσα από τις σωματικές – κινητικές εμπειρίες από τα πρώτα κιόλας χρόνια ζωής του παιδιού. Οι εμπειρίες αυτές βοηθάνε στην ανάπτυξη του κοινωνικού εαυτού του παιδιού. Η εκτίμηση των σωματικών – κινητικών ικανοτήτων μας από τα σημαντικά πρόσωπα (γονείς, αδέρφια, δάσκαλοι, φίλοι) έχει καθοριστική σημασία για την ανάπτυξη του κοινωνικού εαυτού. Το παιδί βλέπει τον εαυτό του μέσα από τη συμπεριφορά των σημαντικών άλλων. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να ανιχνεύσει, να περιγράψει και να αξιολογήσει την κοινωνική συμπεριφορά των παιδιών στο παιχνίδι, την κινητική συμπεριφορά καθώς επίσης και τη σχέση μεταξύ τους. Χρησιμοποιήθηκαν κλίμακες καταγραφής τόσο της κοινωνικής όσο και της κινητικής συμπεριφοράς. Το δείγμα αποτελούνταν από 186 παιδιά (94 αγόρια και 92 κορίτσια) ηλικίας 11 ετών και 3 μηνών έως 12 ετών και 4 μηνών, από τέσσερα δημόσια δημοτικά σχολεία των Ιωαννίνων που επιλέχσαν τυχαία. Χρησιμοποιήθηκαν μέθοδοι περιγραφικής στατιστικής ανάλυσης, καθώς και ο συντελεστής συσχέτισης του Pearson για το είδος της σχέσης της κοινωνικής και κινητικής συμπεριφοράς των παιδιών. Τα αποτελέσματα έδειξαν για το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών καλή κινητική και κοινωνική συμπεριφορά, αλλά όμως ένα μικρό ποσοστό το οποίο εμφάνισε χαμηλό βαθμό κινητικής συμπεριφοράς εμφάνισε μεγάλο βαθμό αυτιστικής/μοναχικής κοινωνικής συμπεριφοράς στο παιχνίδι. Η γνώση της/του παιδαγωγού για το στόχο των κινητικών δραστηριοτήτων (απόλυτη ελευθερία, κοινωνική ενσωμάτωση, κινητική απόδοση, κινητική εξισορρόπηση) καθορίζει τη συμπεριφορά της και διαμορφώνει την παιδαγωγική αλληλεπίδραση. Το σχολείο μαζί με την οικογένεια διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού. Τα προβλήματα που παρουσιάζονται κατά τη διάρκεια του ομαδικοκινητικού παιχνιδιού δίνουν τις ευκαιρίες στα παιδιά για διαπροσωπική μάθηση βασικών κοινωνικών κανόνων συμπεριφοράς.

## **Η ενασχόληση των νηπίων με αθλητικές δραστηριότητες στον ελεύθερο χρόνο και η κοινωνική τους προέλευση**

**Ζάραγκας, Κ. Χαρίλαος**

*Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

**Παππά Αικατερίνη**

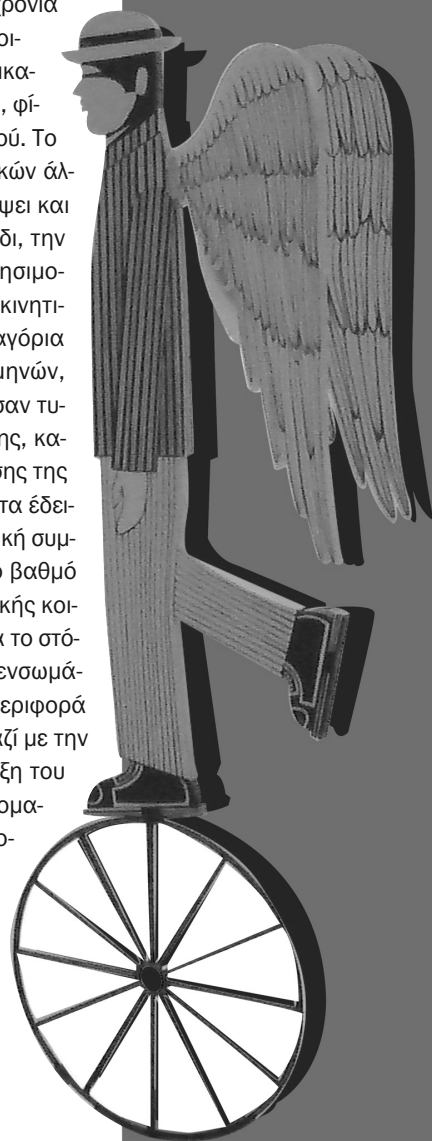
*Φοιτήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

**Τσιολάκη Αλεξάνδρα**

*Φοιτήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

**Φώτογλου Ελένη**

*Φοιτήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*



Ο ελεύθερος χρόνος έχει οριστεί σε σχέση με την εργασία ή με άλλες ενασχολήσεις, αλλά και ως μια κατάσταση του νου η οποία προκύπτει από την ελευθερία επιλογής και από ένα αίσθημα προσωπικής ικανοποίησης. Η παιδαγωγική λειτουργία του ελεύθερου χρόνου επεκτείνεται στις εξωσχολικές αθλητικές δραστηριότητες κατά τις οποίες επιδίδονται όλοι όσοι επιθυμούν να απασχολήσουν το χρόνο τηςσχόλης τους με ένα ευχάριστο και ταυτόχρονα ωφέλιμο τρόπο, με μέσο τις αθλητικές δραστηριότητες, έχοντας ως σκοπό την ψυχαγωγία ή τη βελτίωση της φυσικής τους κατάστασης. Η παρούσα έρευνα μελετά την εμπλοκή των νηπίων με αθλητικές δραστηριότητες στον ελεύθερο χρόνο τους, αλλά και τη σχέση των αθλητικών αυτών δραστηριοτήτων με το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο των γονέων και τις τυχόν διαφοροποιήσεις τους ως προς το φύλο, την ηλικία και την περιοχή. Με τη μέθοδο της συνέντευξης εφόσον πρώτα συστάθηκε και δομήθηκε ένα ερωτηματολόγιο στη συνέχεια χορηγήθηκε σε γονείς 580 νηπίων στις πόλεις των Ιωαννίνων, Άρτας, Κοζάνης, Πτολεμαΐδας, Σιάτιστας, Αθηνών και Θεσσαλονίκης, διερευνήθηκε (291 αγόρια, 289 κορίτσια) ηλικίας 3,6 έως 6 ετών το είδος της αθλητικής δραστηριότητας που επιδίδονταν τα παιδιά τους καθώς και τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά. Η αξιοπιστία άλφα των ερωτήσεων της συνέντευξης είναι 0,81, γεγονός που καταδεικνύει ότι το ερωτηματολόγιο της έρευνας διαθέτει καλή αξιοπιστία. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι υπάρχει διαφοροποίηση στην επιλογή των αθλημάτων των νηπίων ανάλογα με την κοινωνικοοικονομική κατάσταση της οικογένειας. Φάνηκε από τα αποτελέσματα ότι το είδος άθλησης από την μικρή αυτή εξοπλιστική ηλικία όσο και η χρησιμοποίηση του ελεύθερου χρόνου επηρεάζεται από το φύλο, την περιοχή, την ηλικία και το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο των γονέων.

## **Τα δημόσια σχολεία λένε STOP στη βία. Μαθαίνοντας τα παιδιά να αναγνωρίζουν και να αποδοκιμάζουν τη βία στην καθημερινότητά τους**

---

**Ζεργιώτης. Ν. Ανδρέας**

*Σχολικός Σύμβουλος*

Μετά την εγωκεντρική επαναστατική περίοδο της νηπιακής ηλικίας, η πρώτη σχολική ηλικία είναι ίσως η πιο κατάλληλη ηλικία μέσα στην πορεία της ανάπτυξης του παιδιού για να εγγραφούν μέσα του, με βιωματικό και συνάμα ενσυνείδητο τρόπο, συμπεριφορές διαχείρισης της επιθετικότητας. Μέσα σε ένα πλαίσιο κοινωνικοποίησης και υγιούς ένταξης όλων των παιδιών στην ομάδα των συνομηλίκων, η αποτελεσματική διαμεσολάβηση και καθοδήγηση των ενηλίκων θα διευκολύνει τα παιδιά στην επίλυση των συγκρούσεων και στην ανάπτυξη μοντέλων καλής διαχείρισης του εαυτού μέσα στην ομάδα αναφοράς τους. Η βιωματική κυρίως εκμάθηση καλών συμπεριφορών και η συναισθηματική εκπαίδευση, θα δώσουν τη δυνατότητα σε όλα τα παιδιά του δημοτικού να αναπτύξουν σταδιακά υγιείς προσωπικότητες και το δικό τους, κατά το δυνατόν αυτόνομο, κώδικα ηθικής. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό ο ηθικός αυτός κώδικας των παιδιών να στηρίζεται σε ευρύ-

τερα αποδεκτές αξίες, οι οποίες θα μπορούν να ευθυγραμμίζονται με το κοινωνικά πρότυπα και ιδεώδη της κάθε κοινωνίας. Η ατομική αυτή πορεία αυτή του κάθε παιδιού που συντελείται μέσα σε κοινωνικά σύνολα που αποτελούν τις ομάδες αναφοράς του (π.χ. τάξη, σχολείο, οικογένεια κ.λπ.) αναμένεται να ολοκληρωθεί σταδιακά, προς το τέλος αυτής της παιδικής ηλικίας. Αν και οι συγκρούσεις μεταξύ των μαθητών στο δημοτικό σχολείο είναι μια πραγματικότητα που κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει, το είδος, η ένταση και το μέγεθος των συγκρούσεων αυτών συνιστούν ένα κρίσιμο μέγεθος στην πορεία κοινωνικοποίησης των παιδιών. Στην παρούσα ανακοίνωση θα αναφερθούμε και θα παρουσιάσουμε συστηματοποιημένες δράσεις για την διαχείριση της παιδικής επιθετικότητας των παιδιών του δημοτικού και την ανάπτυξη υγιών συμπεριφορών μέσα στην τάξη, στο σχολείο και στην ομάδα των συνομηλίκων γενικότερα, στο πλαίσιο της 49<sup>ης</sup> Περιφέρειας Δημοτικής Εκπαίδευσης Αττικής, με έδρα τη βορειοδυτική Αττική.

## **Η θεωρία του πολιτισμικού κεφαλαίου στην εκπαίδευση: ζητήματα αγωγής, σχολικής αποτυχίας και κοινωνικής διαστρωμάτωσης στα χρόνια της κρίσης**

**Ζωντάκη Ζωή**

*Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*

**Σακκάς Αθανάσιος**

*Μεταπτυχιακός Φοιτητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας*

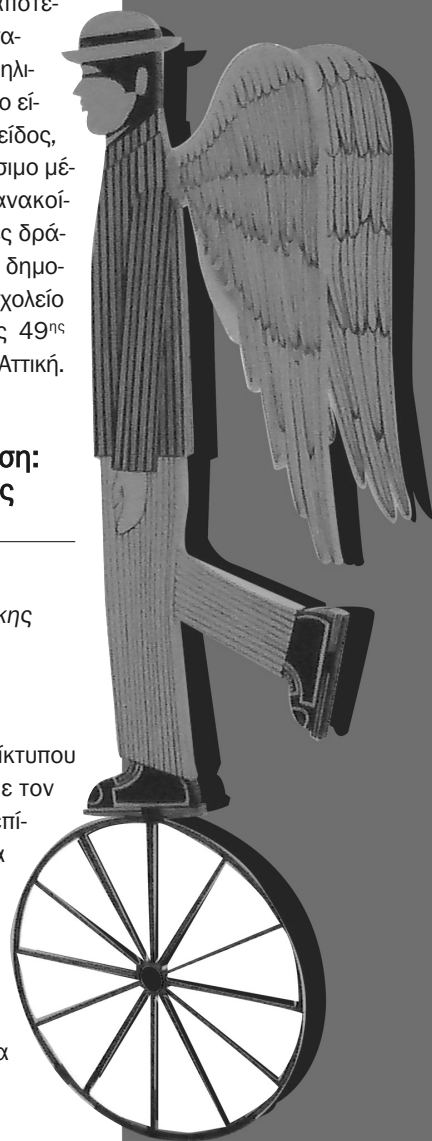
Στόχος της παρούσας εισήγησης είναι η εξέταση του κοινωνικού αντίκτυπου της οικονομικής κρίσης στην εκπαίδευση και κυρίως του τρόπου με τον οποίο η οικονομική ένδεια αλληλεπιδρά με ζητήματα, όπως είναι η επίδοση και η σχολική επιτυχία των μαθητών. Τα παραπάνω ζητήματα έχουν τεκμηριωθεί θεωρητικά από πολυάριθμες κοινωνιολογικές προσεγγίσεις, όπως είναι η θεωρία του πολιτισμικού κεφαλαίου του Bourdieu. Το κυρίαρχο ερώτημα που τίθεται, ωστόσο, στα πλαίσια της δημοσιονομικής κρίσης είναι αν και κατά πόσο το σχολείο δύναται να επιτελέσει επιτυχώς το ρόλο του ως φορέα ουσιαστικής ισότητας ευκαιριών για τους μαθητές που προέρχονται από περιβάλλοντα οικονομικής παθογένειας.

## **Οικογενειακό περιβάλλον και σχολική επίδοση**

**Θεοδοσιάδου Κυριακή**

*M.Ed. Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής*

Πλήθος ερευνών έχει καταδείξει τη στενή σχέση του κοινωνικο-οικονομικού υποβάθρου των μαθητών και των σχολικών τους επιδόσεων- σχέση τόσο πα-



λιά όσο και το ίδιο το σχολείο. Ανάμεσα στους παράγοντες που φαίνεται να επηρεάζουν σημαντικά τις επιδόσεις των μαθητών είναι το κοινωνικό, οικονομικό, πολιτισμικό επίπεδο της οικογένειας, το επάγγελμα και η μόρφωση των γονέων, οι προσδοκίες τους, το ενδιαφέρον που δείχνουν για τις σχολικές επιδόσεις του παιδιού, τα κίνητρα μάθησης που του παρέχουν, η ποιότητα των σχέσεων μεταξύ των μελών της οικογένειας, ο βαθμός στον οποίο οι γονείς βοηθούν και στηρίζουν το παιδί στις σχολικές εργασίες κ.ά.. Αυτό εξηγεί τους λόγους για τους οποίους μαθητές από κατώτερα κοινωνικά στρώματα παρουσιάζουν χαμηλότερες σχολικές επιδόσεις από αυτούς που προέρχονται από κοινωνικο-μορφωτικά πλούσιο οικογενειακό περιβάλλον. Η παρούσα έρευνα επιδιώκει τη μελέτη των οικογενειακών παραγόντων που συμβάλλουν στη διαμόρφωση της σχολικής επίδοσης 393 μαθητών Γυμνασίου και Λυκείου στην περιοχή της Πέλλας μέσα από τη χρήση ερωτηματολογίου.

## **Οι προωθούμενες από τη διαπολιτισμική εκπαίδευση κοινωνικές αξίες ως ασπίδα στην ετερότητα**

---

**Καδιγιαννόπουλος Γεώργιος**

*Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

**Καραβίδα Μαρία**

*MSc στις Παιδαγωγικές Επιστήμες*

Οι κοινωνικές αξίες επιδρούν θετικά στη λειτουργία του κοινωνικού συνόλου συνεισφέροντας στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των πολιτών του. Από την άλλη, η διαπολιτισμική εκπαίδευση συνιστά αναγκαιότητα για το σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα, καθώς απαντά σε ποικίλα προβλήματα, όπως αυτό της ετερότητας, συμβάλλοντας, με αυτόν τον τρόπο, στην εκπαιδευτική και κοινωνική ομαλότητα. Σκοπό της εργασίας αποτελεί η ανάδειξη του ρόλου των προωθούμενων από τη διαπολιτισμική εκπαίδευση κοινωνικών αξιών ως ασπίδα της ετερότητας. Ως κύριο συμπέρασμα προκύπτει ο σημαίνων ρόλος των προωθούμενων από τη διαπολιτισμική εκπαίδευση κοινωνικών αξιών στην προστασία της ετερότητας και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των “διαφορετικών” ανθρώπων.

## **Η γυναίκα διευθύντρια και η διαχείριση της σχολικής τάξης**

---

**Καζέπη Κωνσταντίνα**

*Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης*

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθούν οι έμφυλες διαφορές των διευθυντικών στελεχών των σχολικών μονάδων στο τρόπο προσέγγισης ζητημάτων διαχείρισης της τάξης. Ειδικότερα, θα μελετηθεί ο πολυπρισματικός ρόλος του διευθυντή και οι πολλαπλές αρμοδιότητές του, μια εκ των οποίων συ-

νιστά και η διαχείριση της σχολικής τάξης. Στη συνέχεια, θα αναφερθούν οι στρατηγικές που ακολουθούν τα διευθυντικά στελέχη ανεξαρτήτως φύλου για την αντιμετώπιση της απειθαρχίας και την αποκατάσταση της ευταξίας στους κόλπους των σχολικών μονάδων. Τέλος, θα γίνει μια αναφορά στην υποεκπροσώπηση του γυναικείου φύλου στην εκπαιδευτική διοικητική ιεραρχία αλλά και μια προσπάθεια προσδιορισμού των σχέσεων ανάμεσα στο φύλο και το στυλ ηγεσίας, καθώς και του τρόπου που οι μεταβλητές αυτές επιδρούν στη διαχείριση της σχολικής τάξης.

## **Γυναίκες ερευνήτριες τη δεκαετία του '60: Η αποδιαφοροποίηση ή η μετα-διεπιστημονικότητα στο κοινωνιολογικό παίγνιο**

**Καλεράντε Ευαγγελία**

*Επίκ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας*

Στην εισήγηση μας εξετάζεται το πεδίο των κοινωνικών ερευνών στο οποίο συμμετέχουν γυναίκες ερευνήτριες τη δεκαετία του '60. Δίνεται έμφαση στον κοινωνιολογικό λόγο που διαμορφώνεται και στις συναθροιστικές πρακτικές, που ορίζουν επιστημονικές θέσεις και δημιουργούν ιδεολογικές εγκλίσεις στην ερμηνεία των διαστάσεων του κοινωνικού. Διερευνάται το περιεχόμενο των ερευνών συνδέοντας τη γνώση με τη σύζευξη διαφορετικών ιδεολογημάτων και για τον ρόλο των γυναικών στα «καθεστώα γνώσης». Ο κειμενικός λόγος και οι τάξεις λόγου που παράγονται προσδιορίζονται μέσα στο ευρύτερο πεδίο της κοινωνικής και πολιτικής πρακτικής, έτσι ώστε να αναδειχθεί η διαρρηματικότητα ως συνάρθρωση διαφορετικών πολιτικών και κοινωνικών λόγων, που λειτουργούν και καθορίζουν το ρόλο των γυναικών στην κοινωνική έρευνα, την οργάνωση των ερευνητικών εργαλείων, την επιλογή των θεμάτων και την κατασκευή νοηματοδοτήσεων σε μια διαδικασία αποδιαφοροποίησης ή μετα-διεπιστημονικότητας

## **Εκπαίδευση, στερεότυπα και 'Λόγοι' περί φύλου: μια ανθρωπολογική προσέγγιση**

**Κάλφα Μαρία**

*Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου*

Στο πλαίσιο αυτού του συνεδρίου, θα επιχειρήσω να προσεγγίσω το φύλο, την εκπαίδευση καθώς και τις δυνατότητες που αυτή παρέχει ώστε να αποδυναμωθεί ο σεξισμός και οι έμφυλες προκαταλήψεις. Πιο αναλυτικά, θα ήθελα να αναφερθώ στον τρόπο με τον οποίο συνδέθηκε η γυναίκα με τους ρόλους και τις αρμοδιότητες της, καθώς και τις συνέπειες που είχε η σύνδεση αυτή στην εκπαίδευση. Παράλληλα, θα επιθυμούσα να προσεγγίσω τις δυσκολίες που συνάντησαν οι γυναίκες στην επίτευξη της πρόσβασης τους στο εκπαιδευτικό σύ-



στημα, όχι μόνο σε πρακτικό αλλά και σε ιδεολογικό επίπεδο. Και αδρομερώς, θα αναφερθώ στο πρώτο επάγγελμα που κατέκτησαν οι γυναίκες αλλά και τις προεκτάσεις που έδωσε στον τομέα της εκπαίδευσης.

## **Η έμφυλη διάσταση της αλληλεπίδρασης στο Δημοτικό Σχολείο: η παρατήρηση στην τάξη**

---

**Κάντα Βασιλική**

*Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Παν. Ιωαννίνων, Εκπαιδευτικός Αγγλικής Γλώσσας Π.Ε.*

Η εισήγησή μας εξετάζει τους τρόπους αλληλεπίδρασης και διαντίδρασης των εκπαιδευτικών της Α/θμιας εκπαίδευσης με τους μαθητές και τις μαθήτριες τόσο από άποψης συχνότητας όσο και περιεχομένου και σχολιάζουμε αν και σε ποιο βαθμό σημειώνεται διαφοροποίηση. Ειδικότερα, αναφερόμαστε στα συμπεράσματα που μας οδήγησε η παρακολούθηση, μέσω της μεθόδου της συμμετοχικής παρατήρησης, της διδασκαλίας των μαθημάτων της Γλώσσας και των Μαθηματικών 8 εκπαιδευτικών (3 άνδρες και 5 γυναίκες) της Α/θμιας Εκπαίδευσης σε σχέση με τις ευκαιρίες για συμμετοχή στο μάθημα που δίνονται στα παιδιά, την παροχή επιβράβευσης και ψόγου τόσο αναφορικά με το έργο τους όσο και σε σχέση με τη συμπεριφορά τους στη σχολική τάξη. Η αναλυτική διερεύνηση των παραπάνω παραμέτρων σκιαγραφεί την καθημερινότητα της σχολικής τάξης καθώς και τις πρακτικές των εκπαιδευτικών του δείγματος και αναδεικνύει αν και σε ποιο βαθμό οι εκπαιδευτικοί διαφοροποιούν τη συμπεριφορά τους απέναντι στα αγόρια και τα κορίτσια ως βασικοί διεκπεραιωτές της σχολικής διαδικασίας στο δημοτικό σχολείο και αν συντηρούν και αναπαράγουν στερεοτυπικές αντιλήψεις στη σχολική τάξη.

## **Η έκφραση αλληλεγγύης στην εκπαίδευση σε εποχή κρίσης: μορφωτική και κοινωνική συμβολή**

---

**Καντζάρα Βασιλική**

*Επίκ. Καθηγήτρια Πάντειου Πανεπιστημίου*

Η εκπαίδευση πλήττεται από την κρίση, την οποία βιώνει η ελληνική κοινωνία από το 2009, με πολλούς τρόπους. Η μείωση της χρηματοδότησης για την παιδεία επιφέρει ελλείψεις, που έχουν επιπτώσεις στη μόρφωση. Η μείωση των εισοδημάτων και το υψηλό ποσοστό ανεργίας συνεπάγονται προβλήματα επιβίωσης για μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Η εικόνα των μαθητών που λόγω ασιτίας λιποθυμούν εν ώρα μαθήματος έχει συνταράξει τους διδάσκοντες, τον Τύπο και την κοινωνία ολόκληρη.

Στην κατάσταση ανάγκης αυτή, οι πολίτες αντέδρασαν άμεσα στήνοντας ‘δομές’ και αναλαμβάνοντας δράσεις αλληλεγγύης, οι οποίες στοχεύουν στην παροχή βοήθειας σε πολλά επίπεδα: συσσίτιο, φροντιστηριακά μαθήματα, συλλογή ρουχισμού και σχολικών ειδών και πολιτιστικές δραστηριότητες. Η παροχή βοήθειας

στηρίζεται σε ένα εκτεταμένο δίκτυο, στο οποίο συμμετέχει σύσσωμη η οργανωμένη κοινωνία, όπως και η κοινωνία των πολιτών.

Τα ερωτήματα, που τίθενται προς διερεύνηση είναι τα ακόλουθα: *Ποιες μορφές και δράσεις αλληλεγγύης έχουν αναπτυχθεί; Ποια μπορεί να είναι η συμβολή τους στη μόρφωση και παράλληλα στην κοινωνική συνοχή;*

Η απάντηση στις προαναφερθείσες ερωτήσεις στηρίζεται στο θεωρητικό πλαίσιο της έννοιας της αλληλεγγύης και σε πραγματολογικό υλικό από την έρευνα που έχουμε ξεκινήσει εδώ και δυο χρόνια περίπου και αφορά την κρίση και τις εκφράσεις αλληλεγγύης, συμπεριλαμβανομένης και της εκπαίδευσης, στην Ελλάδα.

## **Ο ρόλος της ομάδας των συνομηλίκων στο φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού**

**Κάπαρη Δ. Κωνσταντίνη**

*Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

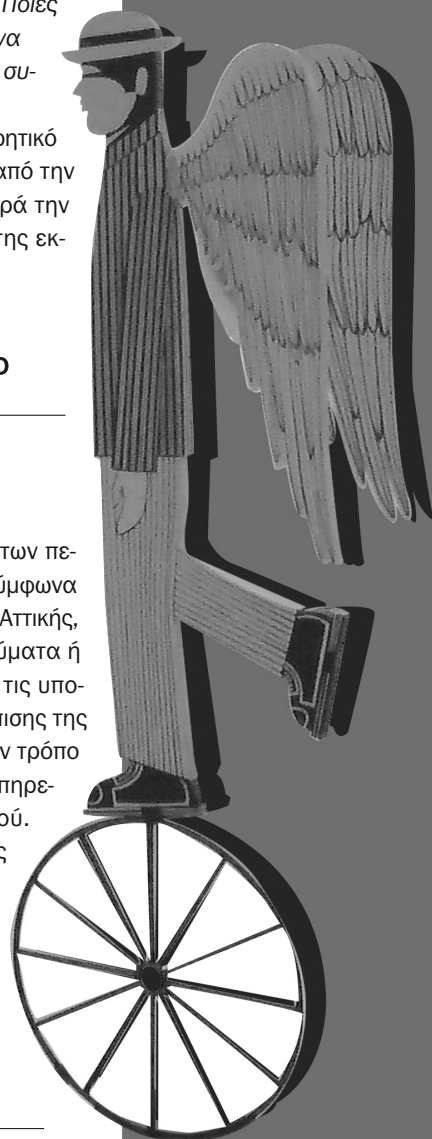
Η παρούσα ποιοτική έρευνα εστιάζεται στον τρόπο αντιμετώπισης των περιστατικών σχολικού εκφοβισμού από την ομάδα των συνομηλίκων σύμφωνα με τις αντιλήψεις 25 μαθητών της Β' Γυμνασίου από 16 γυμνάσια της Αττικής, οι οποίοι εμπλέκονται συχνά σε επεισόδια εκφοβισμού ως θύτες, θύματα ή θύτες-θύματα. Πιο συγκεκριμένα, η παρούσα μελέτη διερευνά: α) τις υποκειμενικές αντιλήψεις των μαθητών σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης της εκφοβιστικής συμπεριφοράς από τους συνομηλίκους τους, και β) τον τρόπο με τον οποίο οι ανωτέρω αντιλήψεις των μαθητών είναι πιθανό να επηρεάζουν τη συχνότητα εκδήλωσης των συμπεριφορών εκφοβισμού. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, ο σχολικός εκφοβισμός αποτελεί ένα σύνθετο πρόβλημα το οποίο απορρέει από τις περίπλοκες κοινωνικές δυναμικές και αλληλεπιδράσεις των μαθητών μέσα στην ομάδα των συνομηλίκων.

## **Το Εργατικό Κέντρο Βόλου από την ίδρυσή του ως τη δίκη του Ναυπλίου: δράσεις, ο ιδεολογικός και παιδευτικός του ρόλος**

**Καπραβέλου Αλεξία**

*Μ.Εδ., Υποψ. Διδάκτωρ Πάντειου Πανεπιστημίου*

Η ίδρυση του πρώτου Εργατικού Κέντρου στην Ελλάδα, το 1908 στον Βόλο, συμπίπτει με τον ελληνικό παλαιοκομματισμό, τις απαρχές της εκβιομηχάνισης στον Βόλο και την έλλειψη εργατικής προστασίας. Συστάθηκε δε με τη μορφή λέσχης και χωρίς διοίκηση. Οι ιδεολογικές τάσεις των μελών απηχούν



τον χριστιανοσοσιαλισμό, τον μεταρρυθμιστικό προοδευτισμό, τον σοσιαλισμό, την αναρχία. Στις δραστηριότητες του ΕΚΒ περιλαμβάνονται η οργάνωση απεργιών, συλλαλητηρίων, επετείων, μποϋκοτάζ και σαμποτάζ, η διεκδίκηση υψηλότερων αμοιβών, παροχών και δικαιωμάτων, η ταξική αλληλεγγύη και νομική υποστήριξη, η λειτουργία ταμείου και ιατρείου, οι συνελεύσεις, η έκδοση της εφημερίδας *Εργάτης*, η σύνδεση του ΕΚΒ με το ιστορικό Παρθεναγωγείο, η ίδρυση Νυχτερινής Σχολής. Η αστική τάξη αντιδρά αρχικά με πιέσεις και κατόπιν με βία και δικαστικές διώξεις κατά των πρωταγωνιστών του ΕΚΒ, όμως οι ιδέες του επηρεάζουν την ταξική συνείδηση πανελλαδικά.

## **Οι απόφοιτοι της Ζαρίφειου Παιδαγωγικής Ακαδημίας Αλεξανδρούπολης και του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης**

---

**Καραφύλλης, Τ. Αθανάσιος**

*Αναπλ. Καθηγητής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης*

Στην εισήγηση επιχειρείται να παρουσιαστεί το προφίλ των πρώτων αποφοίτων της Ζαρίφειου Παιδαγωγικής Ακαδημίας Αλεξ/πολης (1945-53), των πρώτων αποφοίτων του ΠΤΔΕ του ΔΠΘ (1990-95) και των αποφοίτων των τελευταίων τριών ετών (20012-2014). Μελετώνται η κοινωνικοοικονομική προέλευση, η γεωγραφική προέλευση, το φύλο, ο βαθμός πτυχίου και το θρήσκευμα. Τα στοιχεία προέρχονται από το Αρχείο της ΖΠΑ και του ΠΤΔΕ. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε είναι η ποσοτική ανάλυση περιεχομένου. Το δείγμα αποτέλεσαν 635 σπουδαστές, 615 φοιτητές του ΠΤΔΕ της πρώτης περιόδου και 735 φοιτητές της τελευταίας περιόδου, ώστε να υπάρχει αριθμητική προσέγγιση. Συνοπτικά από τη μελέτη των στοιχείων συμπεραίνουμε ότι παρατηρείται σαφής διαφοροποίηση στα ποσοστά ορισμένων αξόνων στο πέρασμα των δεκαετιών, όπως η κοινωνικοοικονομική και γεωγραφική προέλευση, το θρήσκευμα και το φύλο. Αυτό που φαίνεται ότι διατηρείται σχετικά σταθερό είναι η βαθμολογία των πτυχίων. Μέσα από τη μελέτη διακρίνεται σαφέστατα ότι οι σπουδές των δασκάλων συνδέονται με την εξέλιξη της ελληνικής κοινωνίας.

## **Εναλλακτικές Ψυχοκοινωνιολογικές Προσεγγίσεις στο φαινόμενο του Σχολικού Εκφοβισμού**

---

**Καστραντά Αναστασία**

*Ψυχολόγος, Ειδίκευση στη Θεραπεία Gestalt, Μεταπτ. Φοιτήτρια Παν. Ιωαννίνων*

**Καραθανάση Ζαχαρένια**

*Νηπιαγωγός Ε.Α.Ε. / Msc, Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αιγαίου*

Η έρευνα για το σχολικό εκφοβισμό έχει τα τελευταία χρόνια κατηγοριοποιήσει τα προφίλ των μαθητών/τριών που εμπλέκονται στο φαινόμενο, προσδίδοντας

τόσο στους εκφοβιστές όσο και στα θύματα συγκεκριμένα σταθερά χαρακτηριστικά προσωπικότητας. Συχνά, ωστόσο, δε λαμβάνουμε υπόψη πως το σχολείο συνιστά ένα κοινωνικό σύστημα, οργανωμένο ιεραρχικά, και για αυτό το λόγο κάθε προσπάθεια ανάλυσης των σχέσεων που το διέπουν καλό είναι να συμπεριλαμβάνει συστημικές και πολιτικές παραμέτρους. Εναλλακτικές ψυχολογικές προσεγγίσεις, που αποπαθολογικοποιούν τους/τις μαθητές/τριες καθώς και ένα “κοινωνικό μοντέλο” ανάλυσης μπορούν να φωτίσουν τις κρυφές πτυχές του φαινομένου και να μας οδηγήσουν σε καινούργια συμπεράσματα.

## **Ομοφυλόφιλα παιδιά και ομοφυλόφιλοι εκπαιδευτικοί: Πόσο έτοιμο είναι το σχολείο μας να αποδεχθεί αυτή τη μορφή διαφορετικότητας;**

### **Καστραντά Αναστασία**

*Ψυχολόγος, Ειδίκευση στη Θεραπεία Gestalt, Μεταπτ. Φοιτήτρια Παν. Ιωαννίνων*

### **Καραθανάση Ζαχαρένια**

*Νηπιαγωγός Ε.Α.Ε. / Μsc - Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αιγαίου*

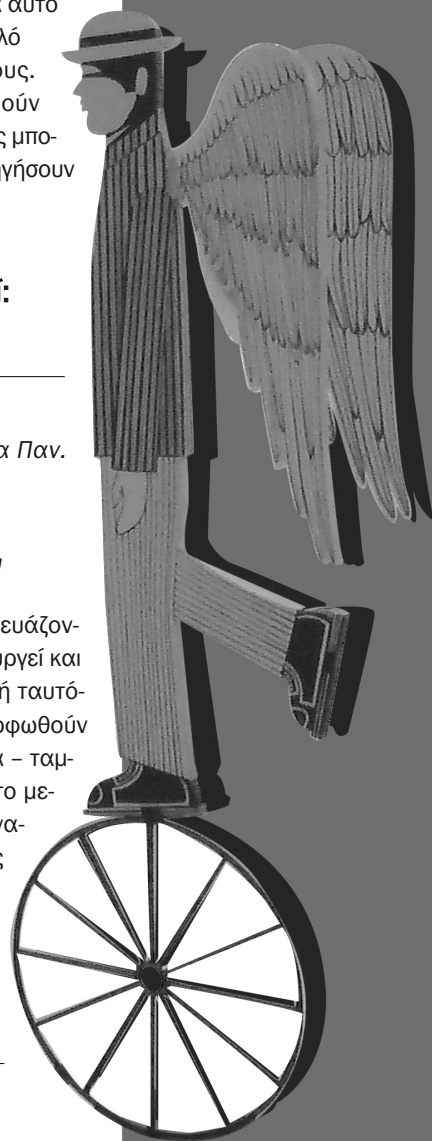
Το σχολείο αποτελεί τον κατεξοχήν χώρο εντός του οποίου κατασκευάζονται οι σεξουαλικές ταυτότητες των παιδιών. Ταυτόχρονα όμως λειτουργεί και ως ένα αυστηρά ετεροκανονιστικό ίδρυμα, όπου η ετεροσεξουαλική ταυτότητα είναι ο άγραφος κανόνας με τον οποίο αναμένεται να συμμορφωθούν οι μαθητές/τριες και εκπαιδευτικοί και η ομοφυλοφιλία αποτελεί θέμα – ταμπού. Ο ομοφοβικός σχολικός εκφοβισμός αποτελεί στις μέρες μας το μεγάλο μυστικό στο χώρο της ελληνικής εκπαίδευσης και κρίνεται αναγκαία η αναζήτηση, επιλογή και υιοθέτηση, από την πλευρά της Πολιτείας, των καταλληλότερων, για τα ελληνικά δεδομένα, προγραμμάτων, μέτρων και πρακτικών ώστε να επιτευχθεί η ιδέα του «Ενός Σχολείου για Όλους».

## **Τελετουργική επικοινωνία στο νηπιαγωγείο**

### **Κάτσηνου Ρένα**

*Νηπιαγωγός, Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Στην παρουσιαζόμενη εισήγηση θα παρουσιάσω μέρος των ευρημάτων της έρευνας που διεξάγω με θέμα το ρόλο της τελετουργίας στο χώρο του νηπιαγωγείου. Επιχειρώ να παρατηρήσω, να αναλύσω και να ερμηνεύω τις τελετουργικές πρακτικές που λαμβάνουν χώρα καθημερινά στο νηπιαγωγείο και να τις εντάξω σε ένα ευρύτερο ερμηνευτικό πλαίσιο. Η προσέγγιση που χρησιμοποιώ για τη διερεύνηση του θέματος είναι η ερμηνευτική προσέγγιση, η οποία



έχει ως στόχο την ανάδειξη της πραγματικότητας από την πλευρά των δρώντων υποκειμένων. Ως εργαλείο έρευνας χρησιμοποιώ την ημιδομημένη συνέντευξη και την παρατήρηση. Στα πλαίσια των συνεντεύξεων αναδύθηκε ο ρόλος της τελετουργίας ως βασικού άξονα χειραγώγησης της συμπεριφοράς των νηπίων.

## **Στερεοτυπικές αντιλήψεις και διακρίσεις φύλου στο σχολικό εγχειρίδιο της Αντιγόνης Σοφοκλέους: ποσοτική παρουσίαση των ευρημάτων της έρευνας**

---

**Κατσίβελος Βασίλης**

*Φιλολόγος, ΜΔΕ*

**Διονύσης Γουβιάς**

*Επικ. Καθηγητής Εκπαιδευτικής Πολιτικής*

**Αλεξόπουλος Χρήστος**

*Δάσκαλος, ΜΔΕ*

Η εκπαίδευση, αφ' ενός ως ένας από τους πρωτογενείς θεσμούς κοινωνικοποίησης του ατόμου και αφ' ετέρου ως θεσμός, που συμβάλλει στην ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή, συνιστά βασική προϋπόθεση για την προώθηση της ισότητας ανάμεσα στα φύλα. Τα σχολικά εγχειρίδια αποτελώντας μια από τις διαστάσεις της εκπαιδευτικής διαδικασίας, που είναι άμεσα συσχετιζόμενη με τη διαμόρφωση του φύλου δε φαίνεται να βοηθούν προς την κατεύθυνση της ισότητας των φύλων στο χώρο της εκπαίδευσης. Παρά τις υφιστάμενες αλλαγές, που έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια στο περιεχόμενο των εγχειριδίων, αυτά εξακολουθούν να προβάλλουν παραδοσιακά στερεότυπα, συμβάλλοντας στην αποδοχή και συνείδηση εκ μέρους των μαθητών/τριων κυρίαρχων στάσεων, αντιλήψεων και προτύπων, κάτι που έρχεται σε αντίφαση με τη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα.

Σκοπός της έρευνας ήταν η ανάλυση του σχολικού εγχειριδίου της Αντιγόνης Σοφοκλέους, που διδάσκεται στη Β' τάξη του Λυκείου, στοχεύοντας στην εξέταση των υφιστάμενων στερεοτύπων και διακρίσεων φύλου, που παρουσιάζονται τόσο στο πρωτότυπο κείμενο (αναλύθηκαν επίσης η εισαγωγή, τα γλωσσικά και ερμηνευτικά σχόλια) όσο και στην εικονογράφηση. Η ποσοτική ανάλυση περιεχομένου ανέδειξε την ύπαρξη στερεοτυπικών αντιλήψεων και διακρίσεων φύλου στο αναλυθέν εγχειρίδιο. Πιο συγκεκριμένα, καταγράφηκε η ανδρική κυριαρχία σε όλες τις κατηγορίες της ποσοτικής ανάλυσης (ομάδα εκπόνησης, συχνότητα εμφάνισης εικονιζόμενων προσώπων, καλλιτεχνών, συγγραφέων παράλληλων κειμένων, πρωταγωνιστών/πρωταγωνιστριών, επώνυμων προσώπων, γενικότερων αναφορών, γενικευτικής χρήσης του αρσενικού και ουδετέρων γενετικά λέξεων με σημασία αρσενικού). Γίνεται αντιληπτό, λοιπόν, πως παρά το ότι η ισότητα ανάμεσα στα φύλα είναι θεσμοθετημένη, στο σχολικό περιβάλλον πλήθος παραγόντων συνεχίζουν να διαιωνίζουν αντιλήψεις σεξιστικού χαρακτήρα, αφού αυτό αποτελεί μια μικρογραφία της κοινωνίας.

## Επίδραση κοινωνικών συνθηκών στη μάθηση των μαθηματικών: τρεις μαθηματικές ιστορίες

### Κέμος Απόστολος

Μεταπτυχιακός Φοιτητής Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

### Κοττεάκος Χαράλαμπος

Μεταπτυχιακός Φοιτητής Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

### Τζέλιου Κωνσταντίν

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Η παρούσα έρευνα, η οποία διεξήχθη στα πλαίσια της Διδακτικής των Μαθηματικών, επιχειρεί να αναδείξει κάποιες πτυχές της επίδρασης του κοινωνικού πλαισίου στη μαθησιακή πορεία τριών μαθητών, των οποίων οι ιστορίες έχουν ως κοινό παρονομαστή το ζήτημα των ναρκωτικών. Για το σκοπό αυτό αξιοποιείται υπάρχον θεωρητικό πλαίσιο από έρευνες γύρω από κοινωνικά ζητήματα που υπεισέρχονται στην εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, έμφαση δίνεται στην οργάνωση της θεωρίας για τη μελέτη του φαινομένου σε δύο κεντρικούς άξονες: ο πρώτος προσεγγίζει το φαινόμενο ως απόρροια κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και σχέσεων. Ο δεύτερος εστιάζει περισσότερο στον ψυχισμό του ατόμου και μελετά την επίδραση των κοινωνικών συνθηκών στη μάθηση των Μαθηματικών υπό τη σκοπιά των συναισθημάτων. Μέσα από τις αφηγήσεις των μαθητών υπογραμμίζεται η σημαντικότητα αυτών των παραγόντων στη μάθηση.

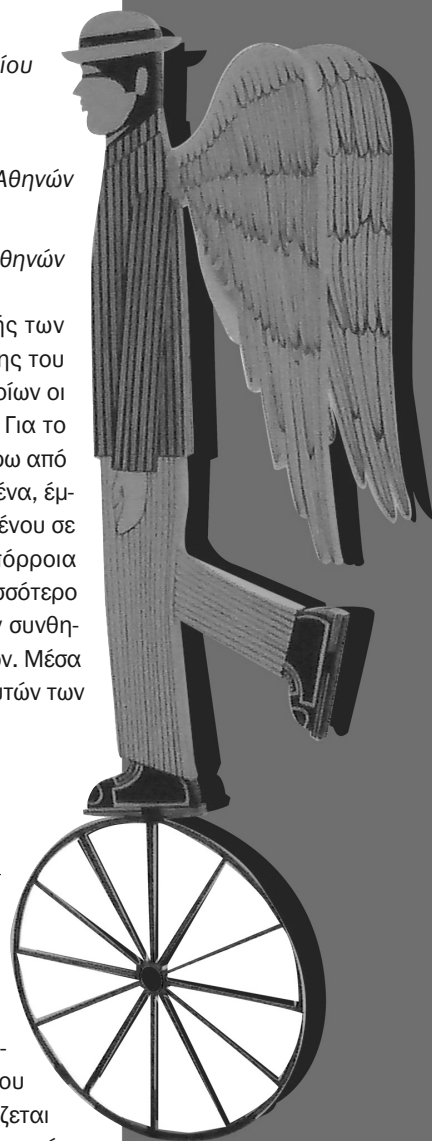
## Πανεπιστήμια και κρίση στην Ελλάδα: επιδόσεις και νεο-φιλελευθερισμός

### Κονιόρδος Σωκράτης

Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης

Αφετηρία αποτελεί ο προσδιορισμός της σχηματομόρφωσης των νεοφιλελεύθερων ιδεών στην Ελλάδα. Ακολούθως, ισχυρίζομαι ότι μεγάλο μέρος αυτού που περνά ως νεο-φιλελεύθερη επίθεση κατά του πανεπιστημίου στην Ελλάδα, δεν είναι απαραίτητα τέτοια, ή ότι χρειάζεται να ειδωθεί σε σχέση με τις συγκεκριμένες περιστάσεις, το πλαίσιο, ή το σύνολο των ρυθμίσεων που είναι προγενέστερες της έλευσης του νεοφιλελευθερισμού ή συνυπήρχαν με αυτόν. Συνεξεταζόμενα οδηγούν στην τροποποίηση των ισχυρισμών σχετικά με της αρνητικές επιπτώσεις του νεοφιλελευθερισμού στο πανεπιστήμιο.

Στην εισήγησή μου θα αναφερθώ σε ορισμένες όψεις της νεοφιλελεύθερης διείσδυσης στην χώρα, πριν και μετά την έκρηξη της κρίσης και θα εξετάσω το ζήτημα της περιορισμένης επιτυχίας της. Ως προς σχέση του νεο-φιλελευθερι-



σμού με τα πανεπιστήμια, θα υποστηρίξω ότι ενώ στα χαρτιά η έλευσή του εμφανίζεται σημαντική, στην πράξη υπήρξε αρκετά περιορισμένη. Στην πραγματικότητα, ισχυρίζομαι, ένα μεγάλο μέρος της καταδίκης της τρέχουσας κατάστασης στα ελληνικά πανεπιστήμια, θεωρούμενο ως το αποτέλεσμα νεο-φιλελεύθερων επιβολών σ' αυτά, είναι εσφαλμένη και αστοχεί. Έτσι, παρόλο που δεν στερείται ευθυνών, ο νεοφιλελευθερισμός δεν μπορεί ειδικά να χρεωθεί τη σημερινή θλιβερή κατάσταση των πανεπιστημίων.

## **Εκπαιδευτικές στρατηγικές μεταναστών γονέων μαθητών Δημοτικών Σχολείων εργατικών συνοικιών της Πάτρας**

---

**Κουστουράκης Γεράσιμος**

*Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών*

**Σπηλιοπούλου Γεωργία**

*Νηπιαγωγός, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Πατρών*

**Ασημάκη Άννα**

*Επίκ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πατρών*

Η εργασία αυτή, βασισμένη στις έννοιες «στρατηγική», «πεδίο» και «θεσμοποιημένο πολιτισμικό κεφάλαιο» από τη θεωρία του P. Bourdieu, αποσκοπεί στη διερεύνηση ομοιοτήτων και διαφορών στις εκπαιδευτικές στρατηγικές που αναπτύσσουν μετανάστες γονείς στο σπίτι και στο σχολείο σε συνάρτηση με το εκπαιδευτικό μέλλον των παιδιών τους. Η έρευνα διεξήχθη την άνοιξη του 2014 με τη χρήση ημιδομημένης συνέντευξης στην οποία συμμετείχαν 5 μετανάστες γονείς μαθητών δημοτικών σχολείων της πόλης της Πάτρας. Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής έδειξαν ότι οι μετανάστες γονείς: α) αναπτύσσουν κυρίως όμοιες εκπαιδευτικές στρατηγικές στο σπίτι και στο σχολείο και β) χρησιμοποιούν «αναστρεψιμες στρατηγικές» για να ενισχύσουν τις εκπαιδευτικές προοπτικές των παιδιών τους.

## **Διαπολιτισμική εκπαίδευση και oligothésia σχολεία. Μία προσπάθεια διερεύνησης των απόψεων των Προϊσταμένων των σχολικών μονάδων**

---

**Κουτίβα Αναστασία**

*Εκπαιδευτικός ΠΕ70*

**Παπαδημητροπούλου Παναγούλα**

*Εκπαιδευτικός ΠΕ 60*

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται να αναδειχθούν οι απόψεις των Προϊσταμένων των Oligothésiων Δημοτικών σχολείων σχετικά με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν στην προσπάθεια ένταξης μαθητών από διαφορετικά πολιτισμικά περι-

βάλλοντα. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 10 δάσκαλοι που υπηρετούν σε θέσεις Προϊσταμένων σε ολιγοθέσια σχολεία της Αχαΐας. Ως μεθοδολογικό εργαλείο υιοθετήθηκε η ποιοτική προσέγγιση με εργαλείο συλλογής δεδομένων τη δομημένη συνέντευξη. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν ότι ο διπτός τους ρόλος, ο οποίος περιλαμβάνει την υποχρέωση ταυτόχρονης ανταπόκρισης σε διδακτικά και διοικητικά καθήκοντα, σε συνδυασμό με την απουσία στοχευμένης επιμόρφωσης δυσχεραίνει την αποτελεσματική ένταξη μαθητών από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα στις πολυ-ηλικιακές τάξεις. Ως θετικό στοιχείο στην προσπάθεια επίλυσης των ανωτέρω αναδεικνύεται το καλό κλίμα ανάμεσα στα μέλη της σχολικής μονάδας αλλά και με την τοπική κοινωνία.

## **Αναλύοντας το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και τις επιπτώσεις του στην κοινωνία και στην εκπαίδευση**

**Κρέκης Δημήτριος**

*Εκπαιδευτικός ΠΕ 70, Μεταπτυχιακό στην «Εκπαιδευτική Ηγεσία και Πολιτική» στο ΑΠΚΥ*

Η παρούσα δημοσίευση ασχολείται με το πολύπλοκο φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης όπως το βιώνουμε σήμερα.. Γίνεται προσπάθεια ανάλυσης και των δύο σημαντικών εννοιών που αναδύθηκαν μέσα από τη συζήτηση για την παγκοσμιοποίηση, του παγκοσμιτισμού και του κοσμοπολιτισμού. Μελετήθηκαν ακόμη οι επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης πάνω σε διάφορους τομείς οργάνωσης των ανθρώπινων κοινωνιών και καταγράφονται οι θετικές ή αρνητικές της επιδράσεις, όπως προκύπτουν μέσα από την ανταλλαγή απόψεων στα πλαίσια του παγκοσμιοτικού διαλόγου. Έγινε ξεχωριστή λεπτομερής ανάλυση του συστήματος σχέσεων και επιρροών που συνδέει την παγκοσμιοποίηση με την εκπαίδευση και αναλύθηκε το ιδεώδες του κοσμοπολιτισμού.

## **Λέξη και περιεχόμενο. Η συνεργασία γονέων – εκπαιδευτικών**

**Κυπριανός Παντελής**

*Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών*

**Σταυροπούλου Αφροδίτη**

*Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Πατρών*

Η εισήγηση πραγματεύεται τη συνεργασία και τις μορφές της που αυτή παίρνει ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς της προσχολικής αγωγής και τους γονείς. Στηρίζεται σε έρευνα με είκοσι (20) ημι-δομημένες συνεντεύξεις και στις δύο



ομάδες πληθυσμού στην περιοχή της Δυτικής Ελλάδας. Τόσο η λογική της έρευνας όσο και η συγκρότηση των συνεντεύξεων διαπνέεται από την οπτική της grounded theory. Βασικό μας ερώτημα είναι να δούμε πώς νοηματοδοτεί η κάθε πλευρά την έννοια συνεργασία και ποιες συνακόλουθα πρακτικές ενεργοποιεί. Από την έρευνα προκύπτει η έννοια συνεργασία προσλαμβάνεται διαφορετικά και τροφοδοτεί διαφορετικές πρακτικές. Πέρα από τη θέση στο σχολικό πλαίσιο, υποστηρίζουμε ότι η διαφορετική πρόσληψη συναρτάται κατά βάση με το πολιτισμικό κεφάλαιο των ερωτωμένων.

## **Η Λαϊκή Εξουσία στην Ελεύθερη Ελλάδα: Αναπαραστάσεις της Αυτοδιοίκησης και της Λαϊκής Δικαιοσύνης στα αναγνωστικά βιβλία της Πολιτικής Επιτροπής Εθνικής Απελευθέρωσης (1944)**

---

**Κυριάκης Κωνσταντίνος**

*Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Θεσσαλίας*

Στην παρούσα ανακοίνωση θα εξετάσω τους τρόπους με τους οποίους συγκροτείται η θεματική της Αυτοδιοίκησης (Λ.Α.) και της Λαϊκής Δικαιοσύνης (Λ.Δ.) στα αναγνωστικά βιβλία της Πολιτικής Επιτροπής Εθνικής Απελευθέρωσης (ΠΕΕΑ), 1944, με στόχο να καταγράψω τις αναπαραστάσεις, ερμηνείες και αιτήματα της κατοχικής περιόδου για την οργάνωση του κοινωνι(α)κού και πολιτικού βίου, τουλάχιστον όπως αυτά αποτυπώνονται στα δεδομένα αναγνωστικά βιβλία. Για να το πετύχω αυτό, θα χρησιμοποιήσω τη μεθοδολογία της θεωρίας λόγου, ώστε να εντοπίσω την ιδεολογική λειτουργία του λόγου γύρω από τις σημαίνουσες έννοιες της Λ.Α. και της Λ.Δ. Έτσι, η ανακοίνωση θα καταδείξει τους μηχανισμούς με τους οποίους οι κειμενικές στρατηγικές των αναγνωστικών συγκροτούν και νοηματοδοτούν συγκεκριμένες αναπαραστάσεις για μια επιμέρους διάσταση της κοινωνικής αντικειμενικότητας, προβάλλοντας, παράλληλα, συγκεκριμένες υποκειμενικές θέσεις.

## **Κοινωνιολογικοί, Παιδαγωγικοί και Θεσμικοί Λόγοι Δυσλειτουργίας του Ελληνικού Σχολείου: αίτια, συνέπειες και αντιμετώπιση**

---

**Κωνσταντίνου Χαράλαμπος**

*Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Με τη συγκεκριμένη εισήγηση επιδιώκουμε να αναδείξουμε τα παιδαγωγικά χαρακτηριστικά και, γενικά, την κοινωνική και παιδαγωγική αποστολή του σχολείου στη βάση σύγκλισης των σχετικών θεωριών. Ακολουθώντας, και από μια κοινωνιολογική, παιδαγωγική και θεσμική οπτική, θα αναδείξουμε τα σημεία απόκλισης του ελληνικού σχολείου από την παιδαγωγική - θεσμική του αποστολή και τη

μορφή με την οποία εμφανίζονται, καθώς και τα αίτια που την προκαλούν. Στο τέλος, και με βάση την ανάδειξη των προβλημάτων και των αιτίων που τα προκαλούν, θα προτείνουμε συγκεκριμένες λύσεις για την αντιμετώπιση και διευθέτηση των «κακώς κειμένων».

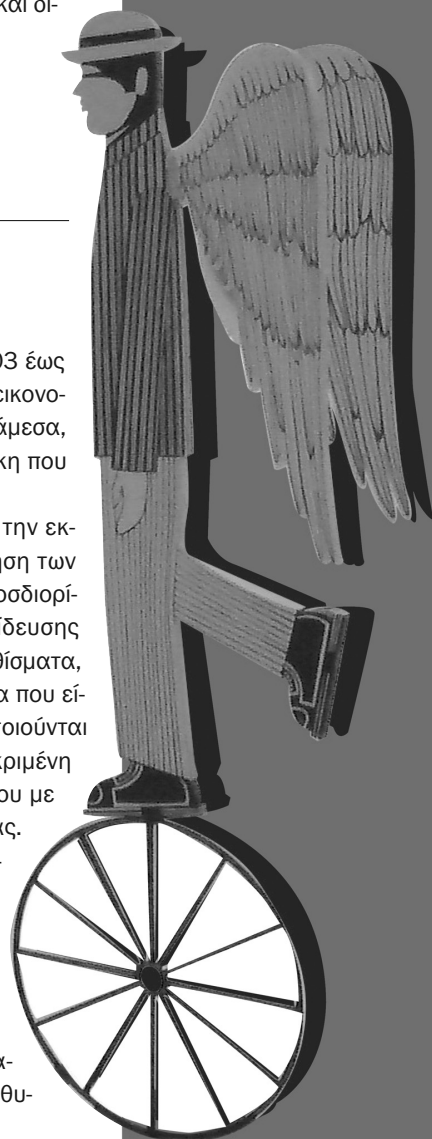
## Σημειολογική και κοινωνιολογική προσέγγιση των εξωφύλλων των σχολικών αναγνωστικών κατά την περίοδο 1903-1952

**Λαμπίρης Φώτιος**

*Κοινωνιολόγος- Θεολόγος*

Μελετώντας τα εξωφύλλα των σχολικών αναγνωστικών από το 1903 έως το 1952, μπορούμε να τα προσεγγίσουμε σημειολογικά. Μέσω της εικονογράφησης, προσπαθούμε να μεταφέρουμε ένα μήνυμα έμμεσα ή άμεσα, πάντα εμπλουτισμένο με την πολιτικοϊστορική στιγμή και την ανάγκη που αναγνώριζε κάθε φορά η κοινωνία.

Θεωρίες του Tolman και του Vygotsky και άλλων θεωριών για την εκπαίδευση βρίσκουν την πρακτική τους εφαρμογή. Η εικονογράφηση των εξωφύλλων περιλαμβάνει δεκάδες κοινωνιολογικά στοιχεία που προσδιορίζουν την επιθυμητή κοινωνική πρακτική για την έννοια της εκπαίδευσης προς τα μέλη της προσδοκώντας να καθοδηγήσει με τα σωστά ερεθίσματα, όπως πιστεύει, για τις σωστές συμπεριφορές από την παιδική ηλικία που είναι η βάση του ενήλικου βίου. Βλέπουμε ότι πολλές φορές χρησιμοποιούνται στοιχεία τέτοια που καθοδηγούν το δέκτη να αποκτήσει μια συγκεκριμένη κοινωνική συμπεριφορά. Άλλες φορές βλέπουμε παιδικά μοτίβα που με έμμεσο ή άμεσο τρόπο μιλούν στα παιδιά για τη χαρά της εργασίας. Επίσης, επηρεασμένοι από το οποιοδήποτε καθεστώς που προσπαθούσε να πραγματοποιήσει προπαγάνδα μέσω του εξωφύλλου των αναγνωστικών, όπως εποχή Μεταξά που χρησιμοποιεί κατά κόρον την ενδυμασία της νεολαίας του πραξικοπήματος θέλοντας να κατευθύνει όλα τα παιδιά να γίνουν μέλη της εν λόγω νεολαίας. Μέσα από την προσεκτική μελέτη των κοινωνιολογικών συμβόλων, μπορούμε να παρατηρήσουμε το πνεύμα της κάθε εποχής που αναπτύσσεται αλλά και τα πρότυπα αυτά που κάθε φορά η εξουσία επιθυμούσε να περάσει στα παιδιά.



## **Χωράνε οι μητρικές γλώσσες των αλλόφωνων μαθητών στο ελληνικό δημοτικό σχολείο; Οι απόψεις των εκπαιδευτικών**

---

**Λάμπρος Ιωάννης**

*Δάσκαλος, ΜΔΕ*

**Νικολάου Γιώργος**

*Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Η πολυγλωσσία και ο πολυπολιτισμικός χαρακτήρας της ελληνικής κοινωνίας είναι πια πραγματικότητα. Το δημοτικό σχολείο, ως οργανωμένος θεσμός αλλά και ως χώρος υποδοχής σήμερα του μεγαλύτερου αριθμού αλλοδαπών-αλλόφωνων μαθητών, όπως και ο εκπαιδευτικός, ως οργανωτής όλων των παιδαγωγικών διαδικασιών αλληλεπίδρασης, είναι οι βασικοί παράγοντες για τη μετέπειτα ομαλή και σωστή πορεία αυτών των μαθητών. Στην παρούσα εργασία, μέσα από την έρευνα, επιχειρείται η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αναφορικά με τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας σε αλλοδαπούς μαθητές, όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί, σύμφωνα και με τις κοινωνικές-οικονομικές εξελίξεις που βιώνει η χώρα μας την τελευταία πενταετία.

## **Η θεωρία του Andy Green για τη δημιουργία των εκπαιδευτικών συστημάτων και η εφαρμογή της στην περίπτωση της Ελλάδας**

---

**Λιοδάκη Νεκταρία**

*Διδάκτωρ Επιστημών Αγωγής, Επιστημονική Συνεργάτις Τ.Ε.Ι. Κρήτης*

Τα εκπαιδευτικά συστήματα που έχουν δημιουργηθεί στις σύγχρονες κοινωνίες αναφέρονται συνήθως ως «εθνικά ή δημόσια εκπαιδευτικά συστήματα» ή ως «κρατικά εκπαιδευτικά συστήματα» και νοούνται ως συστήματα τυπικής εκπαίδευσης, τα οποία έχουν τουλάχιστον μερική χρηματοδότηση και επίβλεψη από την πολιτεία και προσφέρουν καθολική εκπαίδευση στα παιδιά σχολικής ηλικίας της εκάστοτε χώρας. Η θεωρία του Andy Green περί της ανάδυσης των εκπαιδευτικών συστημάτων και της διαμόρφωσης εθνικών κρατών προσφέρει μία ερμηνεία για τη διαδικασία δημιουργίας και ανάπτυξης των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων. Άλλες θεωρίες δίνουν έμφαση στην ευθεία σχέση μεταξύ καπιταλισμού και δημιουργίας των εκπαιδευτικών συστημάτων, αλλά αποδεικνύονται ακατάλληλες για την ερμηνεία της ανάπτυξης του εκπαιδευτικού συστήματος σε μη καπιταλιστικές χώρες, όπως ήταν η Ελλάδα κατά τη δημιουργία του εκπαιδευτικού συστήματός της.

## Δυνατότητες και περιορισμοί του συνδυασμού ποσοτικών και ποιοτικών μεθόδων έρευνας

Λιοδάκη Νεκταρία

Διδάκτωρ Επιστημών Αγωγής, Επιστημονική Συνεργάτις Τ.Ε.Ι. Κρήτης

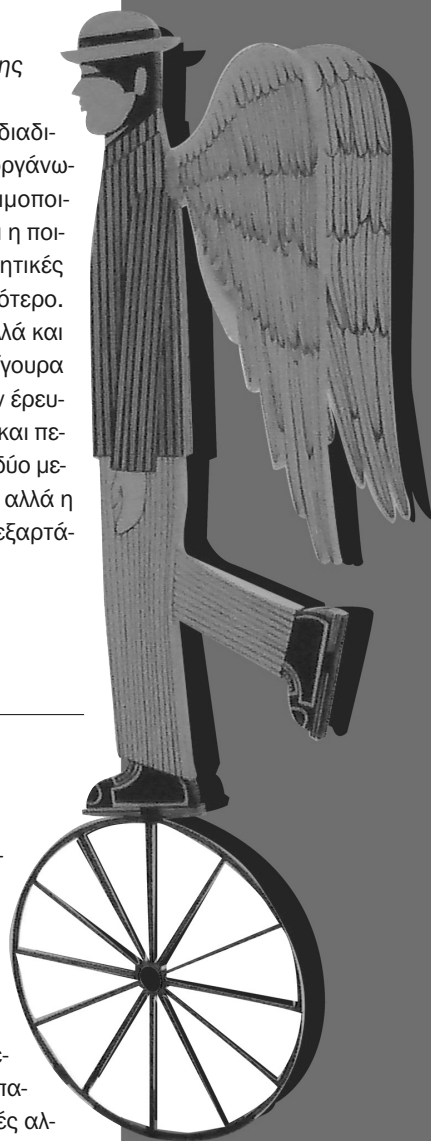
Κατά την κοινωνική ανάλυση συχνά μελετούνται είτε οι δομές ή οι διαδικασίες, δηλαδή είτε το μακρο- ή το μικρο- επίπεδο της κοινωνικής οργάνωσης αντιστοίχως. Η ποσοτική μέθοδος έρευνας έχει συνήθως χρησιμοποιηθεί για τη μελέτη θεμάτων που σχετίζονται με το μακρο-επίπεδο και η ποιοτική μέθοδος για τη διερεύνηση του μικρο-επιπέδου. Οι δύο ερευνητικές «παραδόσεις» χρησιμοποιούνται επίσης συνδυαστικά όλο και περισσότερο. Παρακάτω θα αναπτύξουμε τις δυνατότητες που μας παρέχονται, αλλά και τους περιορισμούς που ενέχει ένας τέτοιος συνδυασμός. Υπάρχουν σίγουρα πλεονεκτήματα από το συνδυασμό ποσοτικών και ποιοτικών τεχνικών έρευνας εφόσον μπορούν να δράσουν συμπληρωματικά, αλλά υπάρχουν και περιορισμοί, τους οποίους θα πρέπει να γνωρίζουμε. Ο συνδυασμός των δύο μεθόδων δεν αποτελεί πανάκεια για τη διεξαγωγή αξιόπιστης έρευνας, αλλά η ενδεχόμενη επιλογή να συνδυαστούν οι δύο μέθοδοι θα πρέπει να εξαρτάται από τη φύση και το χαρακτήρα της εκάστοτε έρευνας.

## Έμφυλες κοινωνικές αναπαραστάσεις στα γλωσσικά εγχειρίδια 1955 και 2006

Λόζγκα Ευαγγελία

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Το σχολείο ενισχύει την κοινωνική ταυτότητα των μαθητών διακρίνοντας τα έμφυλα στερεότυπα και μέσω των αναλυτικών προγραμμάτων και σχολικών βιβλίων. (Φρειδερίκου-Φολερού, 2004) Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνηθούν οι έμφυλες κοινωνικές αναπαραστάσεις του σχολικού εγχειριδίου του 1955 των Γιαννέλη Ι.Κ και Σακκά Γ. και του 2006 των Καραντζόλα, Ε., Κύρδη, Κ., Σπανέλλη, Τ., Τσιαγκάνη Θ. και κατόπιν να συγκριθούν. Μετά την ανάλυση περιεχομένου τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το αναγνωστικό του 1955 παρουσίαζε ακραίο σεξισμό. Παρά τις πολλές και σημαντικές κοινωνικές αλλαγές, το εγχειρίδιο του 2006 ενέχει στερεότυπα για το ρόλο των φύλων παρουσιάζοντας τη γυναίκα υποδεέστερη.



## Πρόσβαση στην εκπαίδευση: Κοινωνικές ανισότητες στην Αθήνα 2001-2010

---

**Μαλούτας Θωμάς**

*Καθηγητής Χαροκόπειου Πανεπιστημίου*

Η εισήγηση αναφέρεται στην κοινωνικά άνιση πρόσβαση στην εκπαίδευση για τις ηλικίες 15 έως 29 ετών και στην εξέλιξη της κατά τη δεκαετία του 2000, όπως προκύπτουν από επεξεργασία των αναλυτικών δεδομένων των Απογραφών Πληθυσμού 2001 και 2011 για την Αττική. Αφορά ειδικότερα τις διαφορές στη διάρκεια εκπαίδευσης των παιδιών που προέρχονται από διακριτές κοινωνικές ομάδες (βάσει ενδεικτικών αναλυτικών επαγγελματικών κατηγοριών: γιατροί, νομικοί, καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, νοσοκόμοι, πωλητές, χειριστές βιομηχανικών μηχανημάτων, υδραυλικοί, ανειδίκευτοι εργάτες βιομηχανίας, οικιακές βοηθοί, πλανόδιοι πωλητές). Επίσης, ελέγχεται ο βαθμός εσωτερικής αναπαραγωγής των επαγγελματικών αυτών κατηγοριών καθώς και ο ενδεχόμενος ρόλος της κοινωνικής φυσιογνωμίας της γειτονιάς κατοικίας στην πρόσβαση στην εκπαίδευση.

## ΤΠΕ και οι διαφορές στη μάθηση ανάμεσα στα σχολεία αγροτικών και αστικών περιοχών: έρευνα για την εξέλιξη του φαινομένου στο νομό Αργυροκάστρου Αλβανίας

---

**Μαμάνι Λορέτα**

*(Μα.) Παν/μίου «Εκρέμ Τσαμπέι», Σχ. Αγωγής και Κοινωνικών Επιστημών, Αργυροκάστρο, Αλβανία*

Οι διαφορές στην ποιότητα της μάθησης ανάμεσα στους μαθητές αστικών και αγροτικών σχολείων αντίστοιχα αποτελούν φαινόμενο, το οποίο έχει παρατηρηθεί από διάφορους ερευνητές. Σε κάθε περίπτωση, οι ερευνητές που αποδίδουν στις ΤΠΕ θετικό ρόλο και επίδραση στην ποιότητα της μάθησης, θεωρούν ότι οι ΤΠΕ δεν περιορίζονται απλά σ' αυτό τον ρόλο, αλλά συμβάλλουν ταυτόχρονα στην εξάλειψη των διαφορών στην ποιότητα μάθησης ανάμεσα στα σχολεία αστικών και αγροτικών περιοχών. Αυτό αφήνει ανοιχτή την έρευνα του θέματος ως προς το κατά πόσον η εισαγωγή των ΤΠΕ στη διαδικασία της μάθησης συμβάλλει στην εξάλειψη των διαφορών στην ποιότητα της μάθησης ανάμεσα στα εν λόγω σχολεία. Η μελέτη αυτή ερευνά τη σχέση μεταξύ ΤΠΕ και διαφορών στην ποιότητα της μάθησης σε σχολεία αστικών και αγροτικών περιοχών, παίρνοντας αφορμή από την εξέλιξη αυτού του φαινομένου στην ευρύτερη περιοχή του Αργυροκάστρου Αλβανίας. Βασισμένη στα στοιχεία περί της ποιότητας της μάθησης στην Περιφέρεια Αργυροκάστρου Αλβανίας, η μελέτη καταπιάνεται με την εξέλιξη της μάθησης πριν και μετά την εισαγωγή των ΤΠΕ στη συγκεκριμένη περιοχή. Εξετάζει συνάμα κατά πόσον οι διαφορές ανάμεσα σ' αυτά τα σχολεία είναι στάσιμες, αυ-

ξάνονται ή μειώνονται μετά την εισαγωγή των ΤΠΕ και προσπαθεί να ερμηνεύσει τα ευρήματα βάσει της πραγματικότητας που παρατηρείται. Η εξέταση των στοιχείων αποδεικνύει ότι, ανεξάρτητα από την εισαγωγή των ΤΠΕ, οι διαφορές ανάμεσα στα σχολεία αστικών και αγροτικών περιοχών δεν εξαλείφονται, όπως άλλωστε αναμενόταν. Αντιθέτως, παραμένουν ίδιες και. Σε ορισμένες περιπτώσεις, αυξάνονται.

## Η εξωσχολική εκπαίδευση των παιδιών στην προεφηβική ηλικία

**Μανιού Μ.**

*Δρ. ΕΜΠ, Κοινωνιολόγος- Φιλολόγος*

Οι παγκόσμιες εξελίξεις αλλάζουν τις κοινωνίες σε ολόκληρο τον κόσμο, μετασχηματίζοντας δραστικά και τη ζωή των παιδιών και εφήβων. Η παρούσα εργασία στηρίζεται στα αποτελέσματα πρωτογενούς έρευνας, που αφορά στις αλλαγές που η παγκοσμιοποίηση επιφέρει στις σύγχρονες πόλεις και μέρος αυτών στις ζωές των παιδιών από 12-15 χρόνων. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που αφορούν στον εξωσχολικό χρόνο των παιδιών της συγκεκριμένης ηλικιακής κατηγορίας. Αποδεικνύεται ότι το κλίμα του ατομισμού και ενός ανταγωνισμού χωρίς όρια, το οποίο κυριαρχεί διεθνώς, ωθεί τα παιδιά σε ένα διαρκές «κυνήγι προσόντων. Στο πλαίσιο αυτό, η εξωσχολική εκπαίδευση απορροφά, ακόμη και από αυτή τη νεαρή ηλικία, το σημαντικότερο τμήμα του ελεύθερου χρόνου των παιδιών.

## Η εθνοπολιτισμική ετερότητα ως γενεσιουργός αιτία του εκφοβισμού στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο

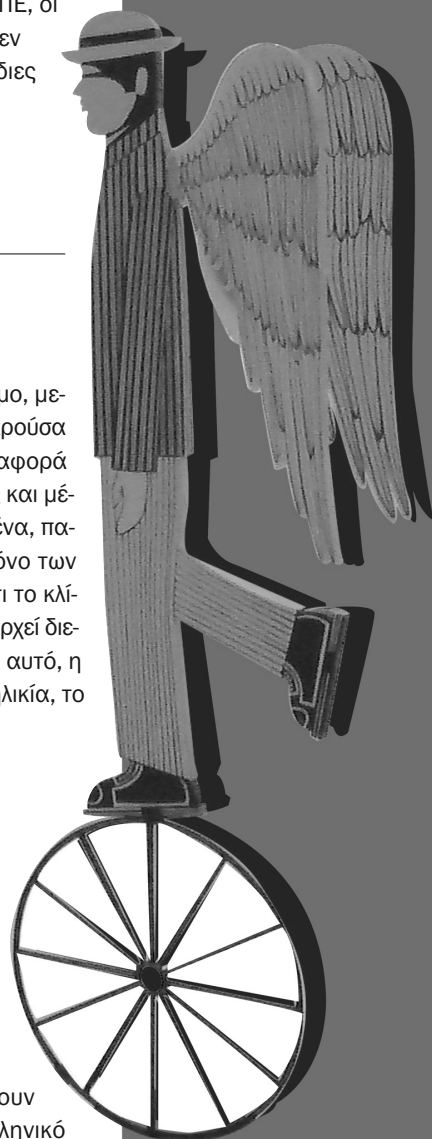
**Μαντέλη Αννέτα**

*Εκπαιδευτικός, ΜΔΕ*

**Νικολάου Γεώργιος**

*Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Η βία και ο εκφοβισμός είναι ανησυχητικά φαινόμενα τα οποία έχουν κάνει τα τελευταία χρόνια, έντονη την εμφάνισή τους μέσα στο ελληνικό σχολείο. Εντείνονται δε από τις τρέχουσες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες. Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι η αναφορά στα φαινόμενα της σχολικής βίας και του εκφοβισμού, τις μορφές, που λαμβάνει και την καταγραφή των γενικών χαρακτηριστικών του φαινομένου, σε σχέση με την εθνοπολιτισμική προέλευση των μαθητών. Γίνεται αναφορά στην πανευρωπαϊκή έρευνα, που έχει διεξαχθεί στο πρόγραμμα Δάφνη ΙΙΙ, του υποπρογράμματος ΜΑΒΕ, σχετικά με το σχολικό εκφοβισμό, και σχολιάζονται τα αποτελέσματά της.



## Σχολική ζωή και πρακτική ιδεολογία στο Νηπιαγωγείο

---

**Μαυρογιώργου Άννα-Καλλιόπη**

*Νηπιαγωγός*

Στην παρούσα εργασία θα επιχειρήσουμε να αναδείξουμε ορισμένες βασικές εκφάνσεις της κυρίαρχης πρακτικής ιδεολογίας, όπως αυτές αποτυπώνονται και εγγράφονται στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες και στην εν γένει σχολική ζωή του νηπιαγωγείου. Θα υποστηρίξουμε την άποψη ότι στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες και πρακτικές του νηπιαγωγείου αποτυπώνονται συγκεκριμένες μορφές της κυρίαρχης αστικής ιδεολογίας για τον κανόνα και τη συμμόρφωση, την αποδοχή και αναγνώριση της ιεραρχίας, τον ατομικισμό και την εργασία, που στο μακροεπίπεδο της σχέσης σχολείου-κοινωνίας, ευνοούν την αναπαραγωγή και νομιμοποίηση της κρατικής εξουσίας και των υφιστάμενων κοινωνικών σχέσεων κυριαρχίας/υποταγής.

## Αξιολόγηση των Εκπαιδευτικών λογισμικών για το μάθημα των Θρησκευτικών στο Δημοτικό Σχολείο

---

**Μήττα Αγορίτσα**

*Εκπαιδευτικός, ΠΕ70*

**Μήτση Πολυξένη**

*Εκπαιδευτικός, ΠΕ70*

Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές ανάγκες επιτάσσουν τον τεχνολογικό εγγραμματισμό και τη δυναμική αξιοποίηση πολυμεσικών εφαρμογών, στοχεύοντας στην ποιοτική βελτίωση της διδακτικής διαδικασίας. Δυναμική συνιστώσα προς την κατεύθυνση αυτή αποτελούν τα εκπαιδευτικά λογισμικά για το μάθημα των Θρησκευτικών στο Δημοτικό Σχολείο. Στην παρούσα εισήγηση θα επιχειρηθεί η αξιολογική προσέγγιση αυτών των λογισμικών, προκειμένου να αναδειχθούν οι δυναμικές συνιστώσες της εφαρμοστικότητάς τους. Κύρια κριτήρια της αξιολογικής αυτής προσπάθειας είναι τα εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά των υπερμέσων, η διεπαφή και αλληλεπίδραση του χρήστη με το κατάλληλα σχεδιασμένο εκπαιδευτικό λογισμικό, το περιεχόμενο, και η διδακτική εφαρμογή τους. **Εξίσου σημαντικό κριτήριο αποτελούν αντίστοιχα και οι κοινωνιολογικές εφαρμογές.** Η βασική αξιολογική προσέγγιση των λογισμικών αφορά το μάθημα των Θρησκευτικών των Γ', Δ', Ε και Στ' τάξεων του Δημοτικού Σχολείου. Από αυτή την πρωτόλειου χαρακτήρα ερευνητική-αξιολογική προσέγγιση, προκύπτει ως βασικό εξαγόμενο ότι τα εκπαιδευτικά λογισμικά ανταποκρίνονται σε σημαντικό βαθμό στις απαιτήσεις της διδακτικής διαδικασίας στο συγκεκριμένο μάθημα, ενώ δύναται να επιτύχουν περαιτέρω πολυεπίπεδη βελτίωση.

## Ο ρόλος της γλώσσας στα σχήματα αντίληψης των εκπαιδευτικών: μια ιστορία παραγνώρισης

**Μικρογιαννάκη Ιωάννα**

Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Δ/ντρια στο 16<sup>ο</sup> Δημοτικό Σχολείο Γλυφάδας

Η παρούσα εργασία στοχεύει στην ανάδειξη της αναγκαιότητας να συζητηθεί εκ νέου, και με όρους που αφορούν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα, η συμβολή της γλώσσας στη διατήρηση και αναπαραγωγή των κοινωνικών ανισοτήτων μέσω του σχολικού θεσμού. Είναι ένα θέμα που ενώ έχει ερευνηθεί και μελετηθεί εκτενώς από την Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης και την Κοινωνιογλωσσολογία εδώ και πέντε δεκαετίες, εντούτοις όλα δείχνουν ότι τα πορίσματα αυτών των επιστημονικών κλάδων, όχι μόνο δε διαχέονται στους άμεσους και βασικούς αποδέκτες, τους εκπαιδευτικούς, αλλά ούτε φαίνεται να λαμβάνονται υπόψη από τους υπεύθυνους για το σχεδιασμό και τη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής στη χώρα μας, συμβάλλοντας ή/και εξασφαλίζοντας έτσι στη διαιώνιση κάθε είδους κοινωνικής ανισότητας.

### Ο κοινωνικός ρόλος του εκπαιδευτικού

**Μπάκας Θωμάς**

Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

**Κανούργιου Ελένη**

Καθηγήτρια Εφαρμογών, Τμήμα Προσχολικής Αγωγής, ΤΕΙ Ηπείρου

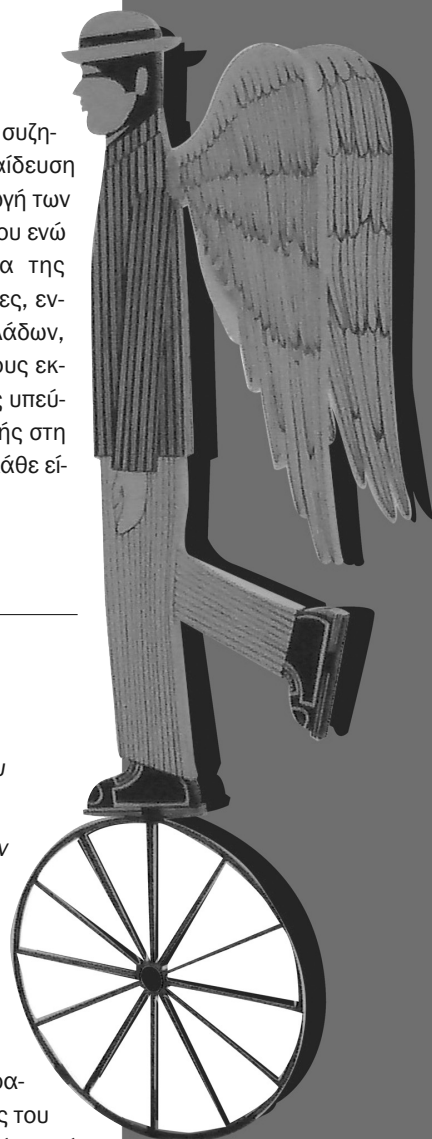
**Δημητριάδη Ελένη**

Δρ. Επιστημών Αγωγής, Διευθύντρια 1<sup>ου</sup> Δημοτικού Σχολείου Ιωαννίνων

Ο εκπαιδευτικός κατά την άσκηση του έργου του υποδύεται πολλούς και σημαντικούς ρόλους προκειμένου να ανταποκριθεί με επάρκεια στα καθήκοντά του. Στην παρούσα εργασία γίνεται προσπάθεια να διερευνηθεί ένας από τους σημαντικούς αυτούς ρόλους του, ο κοινωνικός ρόλος του στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η ανάλυση που ακολουθεί επιζητεί να δώσει απάντηση στα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα: α) σε τι συνίσταται ο κοινωνικός ρόλος του εκπαιδευτικού, β) ποιες είναι οι δυνατότητες και οι προϋποθέσεις άσκησής του, και γ) πως συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση του νέων και την οικειοποίηση αξιών και προτύπων από αυτούς;

Στο εισαγωγικό μέρος γίνονται ορισμένες διασαφηνίσεις των εννοιών οι οποίες συνδέονται με τον γενικότερο ρόλο του εκπαιδευτικού, στη συνέχεια παρουσιάζεται ο πολλαπλός ρόλος του και τέλος αναλύεται ο κοινωνικός ρόλος του στις διάφορες διαστάσεις του.



Ως υλικό χρησιμοποιήθηκαν τα νομοθετικά κείμενα για τα καθήκοντα των εκπαιδευτικών καθώς και σχετική αρθρογραφία και βιβλιογραφία με παιδαγωγικό και κοινωνιολογικό περιεχόμενο.

Η μελέτη γίνεται με τη μέθοδο της ιστοριοερμηνευτικής ανάλυσης και στο τέλος διατυπώνονται οι επισημάνσεις των βασικών προϋποθέσεων και παραμέτρων του κοινωνικού ρόλου του εκπαιδευτικού.

## **Η κατασκευή στερεοτύπων για την ανώτατη εκπαίδευση από τον ημερήσιο Τύπο**

---

**Μπαλτζής Αλέξης**

*Επίκ. Καθηγητής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*

**Αγγελόπουλος Γεώργιος**

*Επίκ. Καθηγητής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*

Οι διεθνείς κατατάξεις των ΑΕΙ παρουσιάζονται στο δημόσιο λόγο τροφοδοτώντας την επιχειρηματολογία για τη λήψη αποφάσεων για την ανώτατη εκπαίδευση. Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει την ανακατασκευή των διεθνών συστημάτων κατάταξης στα ΜΜΕ. Χρησιμοποιώντας τις μεθόδους της κριτικής ανάλυσης λόγου, της μέτρησης στοιχείων της ενημερωδιασκεδαστικής σύγκλισης, καθώς και δεικτών αμεροληψίας και πληρότητας, εξετάζονται σε δείγμα αρθρογραφίας από τις εφημερίδες, οι τρόποι με τους οποίους τα πορίσματά των διεθνών κατατάξεων συγκροτούν μια αρνητική εικόνα για τα ΑΕΙ και προωθούν στερεότυπα για το τι θεωρείται ως «επιτυχία» στον πανεπιστημιακό χώρο.

## **Η κοινωνική προσφορά του ολοήμερου σχολείου στην ολοκλήρωση των κατ' οίκων εργασιών: Μια ερευνητική προσέγγιση από τη σκοπιά των εκπαιδευτικών**

---

**Μπάρμπα Μαρία**

*Δασκάλα, ΜΔΕ*

**Γαβριήλογλου Σταματία**

*Ψυχολόγος, ΜΔΕ*

Το σχολείο σήμερα αποτελεί έναν από τους πιο βασικούς και θεμελιώδεις κοινωνικούς θεσμούς. Ο βαθμιαίος μετασχηματισμός της ελληνικής κοινωνίας σε σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία οδήγησε στην ανάληψη από την Ελληνίδα μητέρα ενεργού ρόλου στην παραγωγή, με αποτέλεσμα να λείπει αρκετές ώρες από το σπίτι. Το δημοτικό σχολείο έρχεται να συμπληρώσει αυτό το κενό και τις υπάρχουσες κοινωνικές ανισότητες με την ίδρυση των ολοήμερων τμημάτων, όπου τα παιδιά ολοκληρώνουν τις κατ' οίκον εργασίες, κοινωνικοποιούνται αλλά και επιβλέπονται. Στην παρούσα μελέτη παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας

που διενεργήθηκε σε δημοτικά σχολεία του νομού Ιωαννίνων σχετικά με τον κοινωνικό ρόλο του ολοήμερου σχολείου.

## Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού

**Μπάρμπα Μαρία**

*Δασκάλα, ΜΔΕ*

**Γαβριήλογλου Σταματία**

*Ψυχολόγος, ΜΔΕ*

Ο σχολικός εκφοβισμός είναι ένα φαινόμενο νεανικής παραβατικότητας που εμφανίζεται σε πολλές χώρες του κόσμου και αναφέρεται στη χρήση βίας κάθε μορφής μεταξύ μαθητών ή συνομήλικων παιδιών, στο χώρο του σχολείου. Στην παρούσα μελέτη, διερευνήθηκαν οι στάσεις και οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας δημοτικής εκπαίδευσης για το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού. Αρχικά, γίνεται μια προσπάθεια αποσαφήνισης του όρου, των μορφών που προσλαμβάνει το φαινόμενο, μια προσπάθεια σκιαγράφησης του προφίλ των θυτών και των θυμάτων, καθώς και η σύντομη παρουσίαση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας που διενεργήθηκε σε δημοτικά σχολεία της Κεντρικής και Ανατολικής Μακεδονίας.

## Μορφές βίας στα Δημοτικά σχολεία και Γυμνάσια της πόλης του Αργυροκάστρου

**Μπαρούτα Ευανθία**

*(Μα.) Παν/μιο «Εκρέμ Τσαμπέι» Σχ. Αγωγής και Κοινωνικών Επιστημών Αργυρόκαστρο, Αλβανία*

**Μαμάνι Λορέτα**

*(Μα.) Παν/μιο «Εκρέμ Τσαμπέι» Σχ. Αγωγής και Κοινωνικών Επιστημών Αργυρόκαστρο, Αλβανία*

Μελέτες έχουν δείξει ότι η συχνότητα εμφάνισης της βίας και της παραβίασης των κανόνων συμπεριφοράς μεταξύ ανηλίκων ήταν πάντα ένα κυρίαρχο φαινόμενο στα σχολεία της περιοχής του Αργυροκάστρου όμως πρόσφατα έχουν γίνει αντικείμενο προσοχής, συζήτησης και μελέτης. Πολλοί μελετητές δίνουν ιδιαίτερη έμφαση σε αυτό το φαινόμενο δεδομένου ότι έχει να κάνει με τη διαδικασία μάθησης. Ο σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να αναδείξει και να καταγράψει τις μορφές και τα φαινόμενα της βίας στα σχολεία στην περιοχή του Αργυροκάστρου. Ερωτηματολόγια και συνεντεύξεις συλλέχθηκαν



σε σχολεία των αστικών και αγροτικών περιοχών. Με τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων η μελέτη αυτή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τα είδη και οι μορφές βίας υπάρχουν με διαφορετικούς τρόπους. Στο τέλος της εισήγησής μας θα προτείνουμε ενδεικτικά κάποιες λύσεις για την πρόληψη των φαινομένων αυτών.

## **Η κρίση του Νεοελληνικού Σχολείου και η διδασκαλία της Μουσικής στη Γενική Εκπαίδευση: απόψεις εκπαιδευτικών της Μουσικής**

---

**Μπεκιάρη Καλλιόπη**

*Εκπαιδευτικός Π.Ε. 16 Μ.Δ.Ε. στις Επιστήμες της Αγωγής*

Παρουσιάζεται, μέσω ερευνητικών δεδομένων, το πώς αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί της Μουσικής στη Γενική Υποχρεωτική Εκπαίδευση το ρόλο τους, τη σχέση τους με το μάθημα που διδάσκουν, τους παράγοντες που επηρεάζουν τη διδακτική πράξη καθώς και τα προβλήματα, που ανακύπτουν. *Το μάθημα της Μουσικής, παρ' ότι έχει από τη φύση του μια διαφορετική και ιδιαίτερη δυναμική, ικανή να «απογειώσει» τους μαθητές, να τους μυήσει σε άλλα μονοπάτια και να τους «ανοίξει» νέους ορίζοντες, τεκμηριώθηκε ότι παραπαίει. Όλα είναι αμφίβολα: το θεσμικό πλαίσιο, η υπόστασή του, ο τρόπος που αυτό διδάσκεται, οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται, ο τρόπος αξιολόγησης... Γίνεται, λοιπόν, κι αυτό ένα ακόμη μάθημα για την αναπαραγωγή και αποδεικνύεται για μια ακόμη φορά η κρίση του Νεοελληνικού Σχολείου.*

## **Έμφυλες αναπαραστάσεις της βίας στα σχολεία**

---

**Μπούνα Ανδρομάχη**

*Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

**Θάνος Θεόδωρος**

*Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Η σχολική βία βρίσκεται στο επίκεντρο του επιστημονικού και κοινωνικού ενδιαφέροντος τα τελευταία χρόνια διεθνώς αλλά και στη χώρα μας. Η μελέτη του φαινομένου επικεντρώνεται στην έκταση, τις μορφές, τους παράγοντες και τους τρόπους αντιμετώπισής του. Στο πλαίσιο αυτό έχει διερευνηθεί αλλά με αποσπασματικό τρόπο η έμφυλη διάσταση της σχολικής βίας. Ωστόσο το φύλο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εμφάνιση σχολικής βίας εξαιτίας των κοινωνικών στερεοτύπων, σύμφωνα με τα οποία τα κορίτσια συμπεριφέρονται πιο «στοργικά» και «ήπια». Στην παρούσα μελέτη εξετάζεται η επίδραση του φύλου ως παράγοντα εκδήλωσης σχολικής βίας. Το δείγμα της έρευνας αποτελούν 79 μαθητές δύο Δημοτικών Σχολείων των Ιωαννίνων. Για τη συλλογή των στοιχείων πραγματοποιήθηκε συμμετοχική παρατήρηση τόσο κατά τη διάρκεια των μαθημάτων

όσο και κατά τη διάρκεια του διαλείμματος για ένα μήνα και συμπληρωματικά έγιναν δέκα άτυπες συνεντεύξεις με μαθητές. Παρά τα κοινωνικά στερεότυπα τα κορίτσια εκδηλώνουν στον ίδιο βαθμό με τα αγόρια σχολική βία αλλά διαφοροποιούνται ως προς τις μορφές. Τα κορίτσια εμφανίζουν πιο συχνά λεκτική και συναισθηματική βία ενώ τα αγόρια σωματική βία.

## Η οικονομική κρίση και η έξαρση της κοινωνικής ανισότητας: Οι συνέπειες για τα παιδιά (έρευνα)

**Νικολάου Σουζάνα Μαρία**

*Επίκ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Η παιδική ηλικία έφθασε κατά γενική ομολογία στο απόγειό της στον 20<sup>ο</sup> αι. Αναγνωρίστηκε ως διακριτή από τον κόσμο των ενηλίκων, θεσμοθετήθηκε μέσω ρυθμίσεων που καθόρισαν τα δικαιώματα του παιδιού και διασφάλισαν την επιβίωση, προστασία, ανάπτυξη και εξέλιξή τους σε συνδυασμό με την ανάπτυξη και ευημερία των κοινωνιών. Ωστόσο η περίοδος που διανύουμε δεν αποτελεί γνώμονα κοινωνικής ευημερίας, ιδιαίτερα στην Ελλάδα που η οικονομική κρίση έχει δημιουργήσει δύσκολες συνθήκες διαβίωσης, τις οποίες η παιδική ηλικία υποχρεούται να βιώσει. Εξετάζοντας με την έρευνά μας τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στα παιδιά, μέσω των θεμάτων που απασχολούν τον Τύπο στη διάρκεια ενός έτους, διαπιστώνουμε πώς επηρεάζει η οικονομική κρίση την παιδική ηλικία ως κοινωνική κατηγορία, πώς οι κοινωνικές ανισότητες μεταξύ των προνομιούχων και μη κοινωνικών στρωμάτων γίνονται περισσότερο διακριτές μέσω των συνεπειών της κρίσης όχι μόνο στην πνευματική αλλά και ψυχική και σωματική ανάπτυξη των παιδιών. Ο προβληματισμός ως προς τις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται για την παιδική ηλικία εξαιτίας της οικονομικής κρίσης αποτελεί μείζον ζήτημα δημοκρατίας, δυναμικής των συνειδητοποιήσεων αλλά και της κατά κεφαλήν καλλιέργειας και συνείδησης, το εναργέστερο σημάδι συλλογικότητας, συνεργασίας πολιτών και Πολιτείας.

## Εκπαίδευση σε συνθήκες κρίσης

**Ντακούμης Βασίλης**

*Δρ. Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης*

Με το παρόν κείμενο γίνεται προσπάθεια προσέγγισης ορισμένων πλευρών του πεδίου της εκπαίδευσης σε συνθήκες κρίσης. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο ιδεολογικό περιεχόμενο και τους ρόλους που καλείται να επιτελέσει η εκπαίδευση στις σημερινές συνθήκες παγκοσμιοποίησης. Επίσης, γίνεται αναφορά στην κυρίαρχη τάση σύνδεσης της εκπαίδευσης με την παραγωγή προκειμένου να



αντιμετωπισθεί η ανεργία. Ακόμη, επιχειρείται να αναδειχθεί ο χαρακτήρας της εκπαίδευσης ως πεδίου, όπου αντιπαρατίθενται διαφοροποιημένες αξίες και συμπεφέροντα, που δεν έχουν πάντα εμφανή μορφή, ενώ, τέλος, επισημαίνεται η αναγκαιότητα συγκρότησης μιας ριζοσπαστικής παιδαγωγικής, τα θεμελιακά χαρακτηριστικά του περιεχομένου της οποίας, θα διαπερνώνται από τις αρχές της κριτικής σκέψης και του ανθρωπισμού.

## **Αντιλήψεις, στάσεις και εμπειρίες των μαθητών της ΣΤ Δημοτικού σχετικά με επιλεγμένες πτυχές της σχολικής ζωής**

---

**Νταλάκας Χαράλαμπος**

*PhD, MEd Διευθυντής 5ου Δ.Σ.Ιωαννίνων*

Στα τελευταία χρόνια οι δυνάμεις της παγκοσμιοποίησης έχουν διαμορφώσει ένα νέο πεδίο στην οικονομία, την πολιτική και τον πολιτισμό. Το σχολείο καλείται να προπαρασκευάσει τον αυριανό πολίτη για μια δημοκρατική και πολυπολιτισμική κοινωνία που θα συνεργάζεται με διαφορετικούς “άλλους” σε τοπικό, εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο. Οι εμπειρίες των μαθητών από τη σχολική ζωή επιβεβαιώνουν ότι υπάρχουν αρκετά ελλείμματα προς την κατεύθυνση αυτή. Επισημαίνεται, λοιπόν, η ανάγκη για αλλαγή του πολιτισμού του σχολείου αλλά και των αντιλήψεων και των στάσεων της ίδιας της κοινωνίας προς τα παιδιά. Η αλληλεπίδραση στα πλαίσια της σχολικής αίθουσας έχει τεράστιες δυνατότητες για το μετασχηματισμό του τρόπου με τον οποίο ο μαθητής σκέπτεται για τον εαυτό του και τις ικανότητές του.

## **Αντιλήψεις των γονέων για το Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου**

---

**Παπαδημητροπούλου Παναγούλα**

*Med, ΠΕ 60*

**Καραλή Μαρία**

*Med, ΠΕ 60*

**Μάνεσης Νικόλαος**

*Δρ Πανεπιστημίου Πατρών, Σχολικός Σύμβουλος, ΠΕ 70*

Οι έρευνες δείχνουν ότι η ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ποιότητα της συνεργασίας ανάμεσα στο σχολείο και την οικογένεια. Οι εκπαιδευτικοί ζητούν συχνά από τους γονείς να εμπλακούν σε δραστηριότητες του Προγράμματος Σπουδών. Παρά ταύτα, όλοι οι γονείς δεν αντιλαμβάνονται ούτε αναπαριστούν το σχολείο με όμοιο τρόπο. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των γονέων των διαφορετικών κοινωνικών κατηγοριών για το Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου. Από την

ανάλυση των δεδομένων διαπιστώνουμε ότι το μορφωτικό κεφάλαιο της οικογένειας, προσδιορίζει σε σημαντικό βαθμό τις γνώσεις, τις αναπαραστάσεις και τις προσδοκίες τους για το Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου, για το οποίο, ωστόσο, η ενημέρωση της πλειοψηφίας των γονέων φαίνεται να είναι ανεπαρκής και αποσπασματική, γεγονός που οφείλεται και στη λειτουργία του ίδιου του νηπιαγωγείου, καθώς δεν έχει καταστήσει σαφή τον ρόλο.

## **Σχολικές επιδόσεις μαθητών δημοτικού της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας: η επίδραση κοινωνικοοικονομικών δεικτών και εθνικής προέλευσης**

**Παπαδοπούλου Ανδριανή**

*Δασκάλα, Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

**Στεργίου Λήδα**

*Επίκ.Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

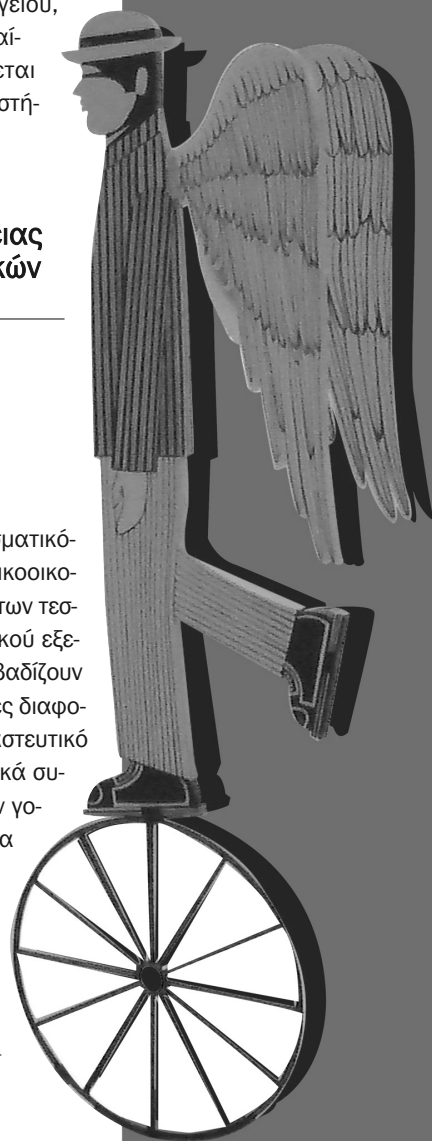
Στο πλαίσιο διαχρονικής έρευνας για τη διαφορική σχολική αποτελεσματικότητα προσπαθούμε να διερευνήσουμε την επίδραση κάποιων κοινωνικοοικονομικών δεικτών και της εθνικής προέλευσης στις επιδόσεις μαθητών των τεσσάρων νομών της Δυτικής Μακεδονίας. Οι μαθητές Α' και Β' δημοτικού εξετάστηκαν στην ανάγνωση και τα μαθηματικά σε δοκιμασίες που συμβαδίζουν απόλυτα με το Α.Π κάθε τάξης. Διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στις επιδόσεις μεταξύ γηγενών μαθητών και μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο κυρίως στον χρόνο και τα λάθη ανάγνωσης. Επίσης θετικά συσχετίζονται οι επιδόσεις των μαθητών με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων και άλλους κοινωνικοοικονομικούς δείκτες. Για την επεξεργασία των δεδομένων έγινε περιγραφική και επαγωγική στατιστική ανάλυση με τη βοήθεια του στατιστικού πακέτου SPSS19 for Windows.

## **Η μαθησιακή διαδικασία και οι μαρτυρούμενες ποινές στη Ζωσιμαία Σχολή Ιωαννίνων (1887-1910)**

**Παπαδοπούλου Μάρθα**

*Διδάκτωρ, Διευθύντρια ΓΑΚ-Ιστορικό Αρχείο Ηπείρου*

Η ειδικότερη ενασχόλησή μας με το κεφάλαιο των ποινών αποσκοπεί στην κοινωνιολογική προσέγγιση με την επισήμανση των ειδών της τιμωρίας, του τρόπου επιβολής τους, των αιτιών, αλλά και των συνεπειών τους. Ειδικότερα, η επιβολή τιμωριών σχετίζεται στα πλαίσια των κλασικών αντιλήψεων με την εσωτερική δομή του διοικητικού και εκπαιδευτικού συστήματος, τη θεωρία του «κοινωνικού συμβολαίου» την υπόσχεση δηλ. που υπογράφουν οι γονείς των μαθητών και



την ευρύτερη συνεργασία με τους κοινοτικούς θεσμούς. Όπως απαιτείται η συμμόρφωση των πολιτών στους όρους της κοινωνικής σύμβασης την οποία ελεύθερα σύναψαν με το κράτος ανάλογη είναι και η συμμόρφωση των μαθητών στους κανόνες του σχολείου καθώς και η υποχρέωσή του να μην είναι αυθαιρετεί, αλλά να επιβάλλονται οι προβλεπόμενες από τους νόμους ποινές, οι οποίες είναι δίκαιες, ακριβείς και ανάλογες της βαρύτητας του διαπραχθέντος αδικήματος. Όπως επισημαίνεται από την πρώτη κιόλας ανάγνωση των κειμένων, κατά την επιβολή των τιμωριών, ο μαθητής θεωρείται ότι διέθετε τις ικανότητες της βούλησης, της ευθύνης και της λογικής, άρα ήταν ποινικά υπεύθυνος για τις πράξεις του. Στη συνέχεια και με την εμφάνιση της θετικιστικής σχολής, η έννοια της ποινικής ευθύνης αντικαθίσταται από αυτήν της επικινδυνότητας και ο μαθητής καθίσταται αντικείμενο όχι μόνον τιμωρίας αλλά – κυρίως - γνώσης και έχει ως στόχο τον παραδειγματισμό των μαθητών και τον εθισμό του τιμωρούμενου μαθητή στους κανόνες του συνόλου. Η ενότητα αυτή στηρίχθηκε στην καταγραφή και ανάλυση των μαθητικών παραπτωμάτων και των επιβαλλόμενων από τα αρμόδια όργανα (διευθυντές, εκπαιδευτικό προσωπικό και εφορία) ποινών.

Είναι γεγονός, βέβαια, ότι οι επιβαλλόμενες ποινές από το προσωπικό ή τον Γυμνασιάρχη της Ζωσιμαίας Σχολής στους μαθητές αποβλέπουν, με ορισμένες πάντοτε αποκλίσεις, στο να γίνουν οι μαθητές συνετοί και δημιουργικοί με την κοινωνική έννοια του όρου, ώστε να διευκολυνθεί καλύτερα το εκπαιδευτικό έργο. Οι βαριές τιμωρίες (αποβολές, κράτηση ημερών και αποκλεισμός από τις εξετάσεις) είναι ποινές που καταγράφονταν στα πρακτικά του συλλόγου των καθηγητών. Ο σκοπός της επιβολής ποινών, τα είδη τους και η διάρκειά τους καθορίζονται από τους εσωτερικούς κανονισμούς της σχολής των ετών 1878, 1892, 1895 και 1897.

Οι τιμωρίες που επιβάλλονταν εκάστοτε στους μαθητές, αναγράφονται στο συγκεκριμένο βιβλίο ως «αμαρτήματα». Ο όρος, οπωσδήποτε, προδίδει μια κοινωνική και ηθική αντίληψη της εποχής. Κι ήταν ποινές που οφείλονταν στη συμπεριφορά των μαθητών προς το σχολικό περιβάλλον, αλλά και στο ευρύτερο κοινωνικό : προς τους δασκάλους, τους καθηγητές, τους Γυμνασιάρχες και επιστάτες, προς τους συμμαθητές τους, προς άτομα εκτός του σχολείου. Αλλά ακόμη έχουν ως αίτιο την προσβολή των θείων, την παραβίαση των μαθητικών κανόνων και τον εθισμό των μαθητών στην χαρτοπαιξία, την οπλοφορία και την οπλοχρησία.

## **Οι γονείς των μαθητών στην κοινωνιολογική έρευνα: ένα θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο**

---

**Παπακωνσταντίνου Αντιγόνη-Άλμπα**

*Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο*

Η εισήγηση αυτή επιχειρεί να αναδείξει το κοινό σημείο της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης, της κοινωνιολογίας της οικογένειας και της εκπαίδευσης στην οικογένεια (education familiale), τοποθετώντας στο κέντρο της εμπειρικής έρευνας

νας τους γονείς των μαθητών. Σε ένα πρώτο, θεωρητικό άξονα, θα αναδειχθεί η ανάγκη αποσαφήνισης λειτουργικών όρων, θα πραγματοποιηθεί μία σύντομη παρουσίαση της θέσης των γονέων των μαθητών στην έρευνα της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης και θα γίνει μια προσπάθεια προσδιορισμού των γονέων ως ερευνητικών υποκειμένων. Στη συνέχεια θα προσεγγίσουμε το θέμα μεθοδολογικά, παρουσιάζοντας τις δυσκολίες διενέργειας εμπειρικών ερευνών με κέντρο τους γονείς των μαθητών και προτείνοντας τακτικές και στρατηγικές υπέρβασης των δυσκολιών αυτών.

## Εκπαίδευση και κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη: Η περίπτωση του ΤΕΙ Ιονίων Νήσων

**Παπακωνσταντίνου Γιώργος**

*Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών*

Η ανάπτυξη της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τα τελευταία 30 χρόνια στη χώρα μας είχε σημαντικές επιπτώσεις στην ελληνική περιφέρεια και χρησιμοποιήθηκε πολλές φορές ως μηχανισμός ανάπτυξης. Το ΤΕΙ των Ιονίων Νήσων αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα και ιδιαίτερα σε περίοδο κρίσης όπου η φοίτηση μακριά από την οικογένεια καθίσταται προβληματική. Στόχος αυτής της εργασίας είναι να αναδείξει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των φοιτητών στα νησιά των Ιονίων Νήσων και τις κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις της παρουσίας τους στην τοπική κοινωνία. Η προσέγγιση του θέματος στηρίζεται στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2012 στα νησιά και ανέδειξε τις συνέπειες και τη συμβολή του ιδρύματος στην οικονομία αλλά και την κοινωνία των νησιών.

## Συμπεριληπτική Εκπαίδευση και Μετανάστευση

**Παπά Λαμπρινή**

*Κοινωνική Λειτουργός*

Η *συμπεριληπτική εκπαίδευση (inclusive education)* απορρέει από το σχεδιασμό και την εφαρμογή κοινωνικής και εκπαιδευτικής πολιτικής που αποσκοπεί στην πλήρη, λειτουργική και αδιάκριτη συμμετοχή όλων ανεξαιρέτως των ατόμων στις εκπαιδευτικές διαδικασίες. Εκφράζει το ανθρωπινό δικαίωμα για μόρφωση και για ισότιμη ενεργή παρουσία στη σύγχρονη κοινωνική και εκπαιδευτική πολυπολιτισμική πραγματικότητα. Αποτελέσματα ερευνών σχετικά με την εκπαίδευση των μεταναστών μαθητών, όπως αποτυπώνονται σε ανεξάρτητη ευρωπαϊκή έκθεση, συγκλίνουν στη χάραξη συμπεριληπτικής εκπαιδευτικής πολιτικής με επίκεντρο το μαθητή και με παρεμβάσεις σε επίπεδο εθνικής πολιτικής, σχολικού συστήματος και οικογενειακού περιβάλλοντος.



## **Διεπιστημονικές προσεγγίσεις της διαχείρισης των εκπαιδευτικών ανισοτήτων των μαθητών/τριών Ρομά, στο πλαίσιο υλοποίησης του προγράμματος: «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά»**

---

**Παρθένης Χρήστος**

*Λέκτορας Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών*

**Χαϊνάς Ι. Ευάγγελος**

*Κοινωνιολόγος, Υποψ. Διδάκτωρ Παντείου Πανεπιστημίου*

Στο πλαίσιο του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» που υλοποιείται από το Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής του Τμήματος Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής-Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών επιχειρείται μία διεπιστημονική προσέγγιση της διαχείρισης των εκπαιδευτικών ανισοτήτων των μαθητών-ριών Ρομά μέσα από τη διενέργεια στοχευμένων προσπαθειών για την ομαλή ένταξη, προσαρμογή και παραμονή των μαθητών/τριών Ρομά και των παιδιών προσχολικής ηλικίας στις σχολικές μονάδες. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η αποτύπωση των δράσεων και παρεμβάσεων του προγράμματος: «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά», η διασύνδεση των θεωρητικών προσεγγίσεων με τα ερευνητικά ευρήματα και τη γενικότερη αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των δράσεων και παρεμβάσεων του προγράμματος.

## **Κοινωνιολογικές και παιδαγωγικές διαστάσεις της εκπαίδευσης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Η περίπτωση των Ρομά του Νομού Ευβοίας**

---

**Παρθένης Χρήστος**

*Λέκτορας Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών*

**Χαϊνάς Ι. Ευάγγελος**

*Κοινωνιολόγος, Υποψ. Διδάκτωρ. Παντείου Πανεπιστημίου,*

Σκοπός της εργασίας είναι η παρουσίαση των κοινωνιολογικών και παιδαγωγικών διαστάσεων της εκπαίδευσης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και ειδικότερα των Ρομά (ανηλίκων και ενηλίκων) του Νομού Ευβοίας. Αναλυτικότερα, θα επιχειρηθεί η διασύνδεση των θεωρητικών προσεγγίσεων και δεδομένων της κοινωνιολογίας, της παιδαγωγικής και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στο πεδίο της εκπαίδευσης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων σε σχέση με τα επιστημονικά ευρήματα που έχουν προκύψει κατά την υλοποίηση του προγράμματος: «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στο Νομό Ευβοίας. Τέλος, θα παρουσιαστούν οι καλές πρακτικές που αναδείχθηκαν μέσα από την εφαρμογή του προγράμματος και θα κατατεθούν προτάσεις πολιτικής για τη βελτίωση του θεσμού της εκπαίδευσης των παιδιών Ρομά.

## Το αντικείμενο της Κοινωνιολογίας στην Εκπαίδευση Στελεχών της Εμπορικής Ναυτιλίας

**Παχουνδάκης Ισίδωρος**

*Καθηγητής Σχολής Πλοιάρχων Κέντρου Επιμορφώσεως Στελεχών  
Εμπορικού Ναυτικού*

Το γνωστικό αντικείμενο της Κοινωνιολογίας ήδη έχει υιοθετηθεί από τη Ναυτιλιακή αγορά για την εκπαίδευση των Αξιωματικών του Εμπορικού Ναυτικού υπό τη διδακτική μορφή του MRM (Maritime Resources Management) «Διοίκηση και Διαχείριση των Πολυπολιτισμικών και Πολυθρησκευτικών Πληρωμάτων στην Εμπορική Ναυτιλία», το οποίο έχει ως βάση του τις Κοινωνικές Επιστήμες (επικεντρώνεται στις αρχές και τη μεθοδολογία της Κοινωνιολογίας και της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας) και ειδικά στα αντικείμενα της Κοινωνιολογίας της Θρησκείας και του Πολιτισμού και της Ανθρωπολογίας της Θρησκείας και του Πολιτισμού. Η Ναυτιλιακή αγορά επένδυσε και επενδύει με κόστος για την εκπαίδευση του προσωπικού της στο συγκεκριμένο αντικείμενο, προκειμένου να μειώσει δραστικά το κόστος το οποίο προκαλείται από την κακή διαχείριση του υφιστάμενου πολυθρησκευτικού και πολυπολιτισμικού προσωπικού, που υπάρχει αυτή τη στιγμή στην Εμπορική Ναυτιλία. Το αντικείμενο της Διαχείρισης της θρησκευτικής και πολιτισμικής ετερότητας στην Εμπορική Ναυτιλία ήδη διδάσκεται σε μετεκπαιδευτικό επίπεδο και συνεχίζεται η επέκτασή του. Οι σημερινοί αξιωματικοί του Εμπορικού Ναυτικού δεν πρέπει μόνο να γνωρίζουν τις θρησκευτικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες των πληρωμάτων τους και να συμβαδίζουν σύμφωνα με τους διεθνείς κανονισμούς που επιβάλλει υποχρεωτικά πλέον ο IMO (International Maritime Organisation) και ILO (International Labour Organisation), αλλά θα πρέπει να γνωρίζουν την κουλτούρα και τη θρησκεία, της χώρας που υποδέχεται το πλοίο. Το εν λόγω γνωστικό αντικείμενο ήδη διδάσκεται σε Πανεπιστήμια του εξωτερικού και της Ελλάδος, ως αυτόνομο αντικείμενο ή ως μεγάλο μέρος ενός αντικειμένου, π.χ. Κοινωνιολογία της Θρησκείας και του Πολιτισμού/Ανθρωπολογία της Θρησκείας και του Πολιτισμού/Ιστορία της Θρησκείας και του Πολιτισμού.

## Πέρα από την ιδιωτική και κρατική εκπαίδευση: Η εκπαίδευση ως ένας θεσμός των “κοινών”

**Πεχτελίδης Γιάννης**

*Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας*

**Κιουπκιολής Αλέξανδρος**

*Λέκτορας Πολιτικών Επιστημών Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*

**Δαμοπούλου Ελένη**

*Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Θεσσαλίας*



Στόχος της συγκεκριμένης εργασίας είναι η εξερεύνηση ενός εναλλακτικού εκπαιδευτικού πεδίου, πέρα από το ιδιωτικό και κρατικό, το οποίο θεμελιώνεται στην ιδέα των “κοινών”. Το τελευταίο διάστημα έχει παρατηρηθεί η μετατόπιση του ενδιαφέροντος, κυρίως των νέων, από την έννοια του “δημόσιου” και “κρατικού” στην έννοια των “κοινών”, ή αλλιώς στην κοινή ιδιοκτησία των κοινωνικών πόρων, όπως είναι η γνώση και η εκπαίδευση. Σε αυτό πλαίσιο, δημιουργήθηκαν ορισμένοι κοινωνικοί χώροι που έχουν στόχο μια εναλλακτική εκπαίδευση στην οποία συμμετέχουν όλοι (εκπαιδευτικοί, παιδιά, γονείς) από κοινού. Εμείς θα αναφερθούμε κριτικά σε μία περίπτωση της καθημερινής ζωής ενός σχολείου των κοινών, προκειμένου να αναδείξουμε τις παραδοχές στις οποίες στηρίζεται η λειτουργία του, να εξετάσουμε κριτικά τη δυναμική αλλά και τους περιορισμούς ενός τέτοιου κοινωνικού εγχειρήματος, τις συνέπειες πάνω στους μετέχοντες, τις σχέσεις εξουσίας που δρουν, αναπαράγονται και αμφισβητούνται στην εκπαιδευτική κοινότητα, τις μορφές υποκειμενικότητας που παράγονται από αυτή την εναλλακτική εκπαιδευτική δραστηριότητα. Ένα βασικό ερώτημα αφορά το κατά πόσον η πραγματική λειτουργία του συγκεκριμένου σχολείου το καθιστά όχι μόνο «σχολείο σύμφωνα με τη λογική των κοινών» αλλά και «σχολείο για την ανάπτυξη των κοινών» με τη διαμόρφωση ανάλογων κοινωνικών σχέσεων και υποκειμένων, αλλά και την προώθηση ευρύτερων κοινωνικών και πολιτικών αλλαγών πέρα από τον οριοθετημένο χώρο του ιδρύματος.

## **Αναπαραστάσεις των δασκάλων για τη φοίτηση των Ρομά μαθητών τους**

---

**Πίλουρης Παναγιώτης**

*Δρ., Σχολικός Σύμβουλος*

**Παπαγεωργίου Γεώργιος**

*Σχολικός Σύμβουλος*

Αν και στη διεθνή βιβλιογραφία η κοινωνική και μορφωτική καταγωγή των μαθητών αναδεικνύεται ως ο αποφασιστικός προσδιοριστικός παράγοντας της φοίτησής τους, ο ρόλος του δασκάλου αποδεικνύεται σημαντικός. Το ενδιαφέρον μας εστιάστηκε στο χώρο του σχολείου και στη σχολική πραγματικότητα όπως αυτή δομείται μέσα από τις καθημερινές πρακτικές των προσώπων που λειτουργούν σε αυτόν. Επιχειρήσαμε να αναλύσουμε λογικές και πρακτικές που προσδιορίζουν τη φοίτηση των Ρομά μαθητών, όπως αυτές γίνονται κατανοητές από τους εκπαιδευτικούς, μέσα από τις περιγραφές των βιωμάτων τους, την απόπειρα ερμηνείας και αιτιολόγησης τους και τέλος τις προτάσεις – λύσεις που οι ίδιοι προκρίνουν ώστε η διδακτική διαδικασία να μην αποβαίνει παράγοντας ανάσχεσης της φοίτησης των Ρομά μαθητών.

## Το νέο πρόγραμμα σπουδών φυσικών επιστημών για την υποχρεωτική εκπαίδευση ως εργαλείο διαμεσολάβησης υπό το πρίσμα της κοινωνικο-πολιτισμικής θεωρίας

Πλακίτση Κατερίνα

Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών Φυσικών Επιστημών για την Υποχρεωτική Εκπαίδευση βασίζεται στην καινοτομική προσέγγιση και στη σύγχρονη έρευνα στα Προγράμματα Σπουδών και προωθεί τη συγκρότηση επιστημονικής επιχειρηματολογίας και την ανάπτυξη διαλόγου, στο πλαίσιο της διαθεματικότητας. Οι Φυσικές Επιστήμες αποτελούν κοινό σώμα με την Τεχνολογία από την Α΄ Δημοτικού έως την Γ΄ Γυμνασίου. Στην παρούσα εισήγηση αναπτύσσεται το σκεπτικό αυτής της ενσωμάτωσης, το πλαίσιο μάθησης – διδασκαλίας, η ενσυνείδητη εμπλοκή σε διαδικασίες επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας, η διαφορετικότητα στην εμπλοκή των διαδικασιών επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας, η ιστορική αίσθηση και αισθητική θεώρηση των Φυσικών Επιστημών και της Τεχνολογίας και τέλος η πρότασή μας για ανάπτυξη της αίσθησης της «ηχητικής ομορφιάς» του φυσικού και τεχνολογικού κόσμου. Το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών πλαισιώνεται από τον Οδηγό του εκπαιδευτικού όπου αναλύονται τα χαρακτηριστικά του περιεχομένου, ο ρόλος των Σχολικών Εγχειριδίων, η βιωματική διδασκαλία, οι θεματικές ενότητες, η πλοκή περιεχομένου Φυσικών Επιστημών και Τεχνολογίας και, τέλος, ο ρόλος και το προφίλ του/της εκπαιδευτικού. Τα προηγούμενα ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της κοινωνικο-πολιτισμικής θεωρίας της δραστηριότητας. Για παράδειγμα, οι επτά απλές μηχανές και τα μεγάλα θαύματα της επιστήμης ανάγονται σε ισχυρά πολιτισμικά εργαλεία που διαμεσολαβούν στη μάθηση στις φυσικές επιστήμες ως μιας φυσικής και λογικής διαδικασίας για την εκπαίδευση του πολίτη.

## Η μουσική πράξη ως δημιουργία και παράσταση σχέσεων: Ο Christopher Small και η μουσικοπαιδαγωγική κληρονομιά του

Ράπτης Θεοχάρης

Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η κοινωνική διάσταση της μουσικής αποτελεί ένα θέμα που κεντρίζει συχνά το ενδιαφέρον πολλών διανοητών. Στην εισήγηση θα επικεντρωθούμε στο έργο του μουσικοπαιδαγωγού Christopher Small, ο οποίος τονίζει μεταξύ άλλων ότι η μουσική είναι πρωτίτως κοινωνικό γεγονός και ο οποίος αναζητά τις σχέσεις που δημιουργούνται και παριστάνονται σε κάθε μουσική πράξη. Το έργο του υπήρξε πρωτοποριακό, καθώς με τη διεισδυτική του ματιά, από τη δεκαετία του 80 και μετά, κλόνισε βεβαιότητες πολλών χρόνων και οδήγησε σε μια νέα θεώρηση για τη θέση της μουσικής στην κοινωνία. Οι απόψεις του εί-



χαν ιδιαίτερη απήχηση και στο χώρο των μουσικοπαιδαγωγών. Θα σταθούμε σε κάποιες ιδέες που θα μπορούσαν να είναι εξαιρετικά γόνιμες για την ανανέωση της μουσικοπαιδαγωγικής πράξης στις μικρές ηλικίες.

## **Το φαινόμενο του Σχολικού Εκφοβισμού στην Ελληνική Εκπαίδευση: Οι τύποι, οι αιτίες και οι συνέπειες του φαινομένου**

---

**Ρομπόρας Αναστάσιος**

*Διδάκτωρ Παντείου Παν/μίου Αθηνών, Msc Εθνικού Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών*

Η κατάσταση της ευρείας συναισθηματικής δυσφορίας και η αυξημένη επιθετικότητα είναι εμφανείς και στο χώρο του σχολείου, όπου τα παιδιά πρέπει να μοιραστούν τον καθημερινό χώρο, το χρόνο και τις εμπειρίες τους, καθώς δημιουργούν σχέσεις μεταξύ τους και συχνά εκφράζουν τις δυσκολίες τους με συγκρουσιακή συμπεριφορά και εκφοβισμό. Η ιδιαιτερότητα, η συχνότητα και η σοβαρότητα του φαινομένου αυτού, το οποίο ονομάζεται «εκφοβισμός», έχει προσελκύσει την προσοχή πολλών ερευνητών και μελετητών, οι οποίοι, κατά τα τελευταία 40 χρόνια, έχουν προσπαθήσει να περιγράψουν και να βρουν αποτελεσματικές στρατηγικές παρέμβασης για την καταπολέμησή του.

Στο φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού εδράζεται η παρουσίαση της εισήγησης μου η οποία θα περιλαμβάνει στατιστικά στοιχεία και μελέτες σχετικά με την έξαρση του φαινομένου. Στη συνέχεια σας παραθέτω μια μικρή αναφορά στο όρο εκφοβισμό και τις μορφές του. Ο όρος εκφοβισμός, ο οποίος προέρχεται από τον αγγλικό όρο *bullying*, που στην κυριολεξία σημαίνει «παρενόχληση, κακοποίηση», χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στη δεκαετία του '70 για να καθορίσει το φαινόμενο του εκφοβισμού μεταξύ των παιδιών που ανήκουν σε μία ομάδα.

Ο όρος έχει εισέλθει πλέον στην καθημερινή γλώσσα για να περιγράψει τις εκφοβιστικές πράξεις παιδιών και εφήβων εναντίον συνομήλικών τους, που εκδηλώνονταν ιδιαίτερα στο πλαίσιο του σχολείου.

Παράλληλα, ο σχολικός εκφοβισμός ορίζεται ως η χρήση βίας μεταξύ μαθητών ή συνομήλικων, με σκοπό να προκαλέσει στο θύμα πόνο και αναστάτωση. Οι μορφές εκφοβισμού είναι πολλές και ποικίλλουν ανάλογα με τους τρόπους εκδήλωσης και τα εμπλεκόμενα άτομα. Τα επεισόδια μπορούν να εκδηλώνονται από έναν θύτη προς ένα ή προς πολλά θύματα, από περισσότερους θύτες προς ένα ή πολλά θύματα. Η βία αυτή μπορεί να λάβει ποικίλες μορφές και να εκδηλωθεί με διάφορους τρόπους από ένα μεμονωμένο άτομο προς ένα άλλο ή προς ένα σύνολο ατόμων, αλλά και από πολλά άτομα προς ένα μεμονωμένο ή προς ένα σύνολο ατόμων. Ο εκφοβισμός μπορεί να περιλαμβάνει την άμεση σωματική και λεκτική επιθετικότητα ή μπορεί να εκδηλώνεται με πιο ύπουλες μορφές της έμμεσης επιθετικότητας, όπως η διάδοση φημών. Για παράδειγμα τα αγόρια τείνουν να εκφοβίζουν τους συνομήλικους τους σωματικά και λεκτικά, ενώ τα κορίτσια έχουν την τάση να χρησιμοποιούν περισσότερο κοινωνικές μορφές εκφοβισμού,

αλλά τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια μπορούν να χρησιμοποιήσουν όλες τις μορφές του εκφοβισμού. Επίσης θα αναφερθούμε και σε μια σχετικά νέα μορφή επιθετικότητας που ονομάζεται ηλεκτρονική παρενόχληση (cyber-bullying) και περιλαμβάνει τη χρήση της τεχνολογίας όπως τα μηνύματα κειμένου, τα άμεσα μηνύματα, τις ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης με στόχο την παρενόχληση και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

## Επαγγελματική μάθηση των Νηπιαγωγών ως παράγοντας επιτυχημένης μετάβασης στο Δημοτικό Σχολείο

**Σακελλαρίου Μαρία**

*Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

**Αναγνωστοπούλου Ροδόκλεια**

*Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Νηπιαγωγός*

**Στράτη Παναγιώτα**

*Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Νηπιαγωγός-Φιλόλογος*

Στον τομέα της πρώιμης παιδικής ηλικίας και στην ειδική εκπαίδευση υπήρξαν προσπάθειες να εντοπιστούν νέες πρακτικές και να προσδιοριστούν στρατηγικές για την ομαλή μετάβαση των παιδιών από την οικογένεια στο Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό Σχολείο. Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας η οποία διεξήχθη κατά τη σχολική χρονιά 2013-2014 διερευνήθηκαν χαρακτηριστικά επαγγελματικής μάθησης των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε σχέση με τις απόψεις τους για την εφαρμογή στρατηγικών ομαλής μετάβασης των παιδιών από την Οικογένεια στο Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό Σχολείο. Στη μεθοδολογία της έρευνας αξιοποιήθηκαν οι απόψεις των εκπαιδευτικών διότι θεωρούνται ένα αξιόπιστο εργαλείο προκειμένου να διερευνήσουμε τις πρακτικές ομαλής μετάβασης (Faour, 2003· OECD, 2009· Sakellariou & Rentzou, 2010), ενώ καταδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο διδάσκουν, αλλά και τις αποφάσεις που λαμβάνουν αναφορικά με τις πρακτικές και στρατηγικές που υιοθετούν στην τάξη τους (Ruto-Korir, 2010· OECD, 2009· Lara-Cinisomo et al., 2009· Wang et al., 2008· Phillips, 2004). Δείγμα της παρούσας μελέτης αποτέλεσαν οι απόψεις 122 εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας, στο πλαίσιο της οποίας στόχος ήταν η διερεύνηση των απόψεων τους για τις διεθνείς πρακτικές που εφαρμόζονται για την ομαλή μετάβαση παιδιών με τυπική και μη τυπική ανάπτυξη από την Οικογένεια στο Νηπιαγωγείο και στη συνέχεια στο Δημοτικό Σχολείο σε τρεις τομείς: α. πριν την είσοδό τους στο Νηπιαγωγείο 2. κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς και 3. τη συμβολή της Κοινότητας. Τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης έδειξαν συσχετισμό της επαγγελματικής μάθησης (εκπαίδευσης, κατάρτισης και εμπειρίας) των νηπιαγωγών με τις διαμορφωμένες απόψεις τους, οι οποίες και επηρεάζουν τις πρακτικές τους για την ομαλή μετάβαση των παιδιών (Palenzuela, 2004· Bullough & Gitlin, 2001· Raths, 2001).



## **Η θέση της γυναίκας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στη σύγχρονη ευρωπαϊκή και ελληνική πραγματικότητα**

---

**Σιαφάκα Ελένη**

*Καθηγήτρια Αγγλικής Γλώσσας*

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να προσεγγίσει την πραγματική εικόνα της θέσης της γυναίκας σήμερα στην Ανώτατη Εκπαίδευση στις χώρες της Ευρώπης. Παρουσιάζονται συγκεκριμένα δεδομένα σύγχρονων ερευνών που αφορούν τη συμμετοχή των γυναικών στα πανεπιστήμια τόσο ως φοιτήτριες όσο και ως διδάσκουσες, εγείροντας προβληματισμό για τη διάκριση των φύλων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Εκτός από την καταγραφή της γυναικείας διάστασης στα πανεπιστημιακά ιδρύματα της Ευρώπης, περιγράφεται το φοιτητικό και ακαδημαϊκό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινούνται οι Ελληνίδες τα τελευταία χρόνια σε σύγκριση με τον ανδρικό πληθυσμό. Τέλος, παρουσιάζονται μέτρα και πολιτικές που υιοθετούνται από κάποιες ευρωπαϊκές χώρες με στόχο την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην ακαδημαϊκή και ερευνητική δραστηριότητα.

## **Γνώση και Εξουσία στη Διοίκηση της Εκπαίδευσης: Οι Μετατοπίσεις στο Πεδίο της Εκπαιδευτικής Πολιτικής ως ανταπόκριση της Ελλάδας στις Κατευθύνσεις της Παγκοσμιοποίησης και του Εξευρωπαϊσμού**

---

**Σιφακάκης Πολυχρόνης**

*Σχολικός Σύμβουλος, Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Πελοποννήσου*

Σκοπός της εισήγησής μας είναι να παρουσιάσουμε την αναπλαισίωση του παγκόσμιου και του ευρωπαϊκού λόγου για τη διακυβέρνηση της εκπαίδευσης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα μέσω των αλλαγών που εισήχθησαν στο χώρο της διοίκησης της εκπαίδευσης το 2010 από το Υπουργείο Παιδείας. Η έρευνα, από την οποία αντλούμε στοιχεία και δεδομένα, στοχεύει να συμβάλει στην κριτική κοινωνιολογική προσέγγιση, η οποία επισημαίνει ότι η διακυβέρνηση της εκπαίδευσης διεθνώς ενσωματώνει αρχές, μεθόδους και τεχνικές από το χώρο της αγοράς και των επιχειρήσεων. Υποστηρίζουμε ότι οι νέες μορφές γνώσης και εξουσίας που προωθούνται διαμορφώνουν νέους όρους που μπορεί να επηρεάζουν την καθημερινή εκπαιδευτική πράξη και τις υποκειμενικότητες των εκπαιδευτικών.

## **Παιχνίδι: εργαλείο κοινωνικής ανάπτυξης του παιδιού; Μία κριτική θεώρηση στις θεωρίες των Piaget - Vygotsky**

---

**Σκαγιάς Ιωάννης**

*Μεταπτυχιακός Φοιτητής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, Δάσκαλος*

Το παιχνίδι είναι ένα εργαλείο κοινωνικοποίησης και διασκέδασης του ατόμου. Το παιχνίδι αποτελεί αντικείμενο ενασχόλησης πολλών επιστημόνων. Δύο από αυτούς είναι ο Piaget και ο Vygotsky. Έχει πολλά οφέλη για το άτομο στην ανάπτυξη, την κοινωνικοποίηση και την εκπαίδευσή του. Οι απόψεις των δύο παραπάνω επιστημόνων έθεσαν τις βάσεις για τη μετέπειτα έρευνα της συμβολής του παιχνιδιού στο άτομο. Το παιχνίδι είναι κυρίως συμβολικό κατά τον Piaget και εργαλείο αλληλεπίδρασης μεταξύ των ατόμων κατά τον Vygotsky. Οι παραπάνω απόψεις παρουσιάζουν τη λογική των εκφραστών τους να διαφέρει. Και όμως υπάρχουν σημεία σύγκλισης μεταξύ τους.

## **Οι αντιλήψεις των μελών ΔΕΠ του Πανεπιστημίου Πατρών για τη θέση και τη στάση του ερευνητή στο πεδίο της βιογραφικής προσέγγισης**

**Σολωμού Άννα**

*Ψυχολόγος, Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Πατρών*

**Ασημάκη Άννα**

*Επικ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πατρών*

Η παρούσα εργασία αφορά στη σκιαγράφηση των αντιλήψεων των μελών ΔΕΠ του πανεπιστημίου Πατρών, για την επίδραση που ασκεί κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της βιογραφικής αφηγηματικής συνέντευξης η θέση και η στάση της ερευνήτριας στο επιστημονικό πεδίο του πανεπιστημίου Πατρών. Τα κυριότερα αποτελέσματα έδειξαν πως η διαδικασία αφήγησης των πληροφορητών επηρεάστηκε θετικά και διευκολύνθηκε από τη θέση της ερευνήτριας στο υπό διερεύνηση πεδίο. Ακόμη φάνηκε ότι η ενημερότητα της ερευνήτριας πάνω στα διακυβεύματα του πεδίου, η γνώση του παίγνιου που διαμεμβείται εντός αυτού, καθώς και η στάση και σχέση που ανέπτυξε με τους πληροφορητές, κατέστησαν την επικοινωνία της με αυτούς αποδοτικότερη.

## **Μορφές βίας στα γυμνάσια του 19ου και του πρώτου μισού του 20ού αιώνα: από το 1836 έως το 1950**

**Σπάλα Γεωργία**

*Δρ. Κοινωνιολογίας*

Σήμερα μιλάμε για την τάση αύξησης των βίαιων και επιθετικών συμπεριφορών στο σχολείο, όμως ποιες ήταν οι συχνότερες μορφές βίας στη μέση εκπαίδευση στην Ελλάδα στο παρελθόν; Τα βιβλία πράξεων των σχολείων, στα οποία είναι καταχωρημένες οι τιμωρίες των μαθητών και το σκεπτικό που τις διέπει, αποτελούν σημαντικό πρωτογενές υλικό απ' όπου μπορούν να εξαχθούν πολύ χρήσιμα συμπεράσματα σε παιδαγωγικό και κοινωνιολογικό επίπεδο.



δο. Βασική επίσης επιδίωξη της έρευνας είναι η συσχέτιση της σχολικής βίας με το ιστορικό και το κοινωνικοπολιτικό της πλαίσιο.

## **Νόρμες και ρόλοι στην ομάδα κατά τη λήψη αποφάσεων**

---

**Συμεωνίδης Νικόλαος**

*Δάσκαλος*

Η επίδοση του ρόλου ενός μαθητή, επηρεάζεται από τη διαμόρφωση του κοινωνικού γοήτρου του μέσα στην ομάδα (Biddle and Thomas, 1966b). Οι Τάτσης και Κολέζα (2006) σε σχετική έρευνα διέκριναν τουλάχιστον τέσσερα είδη ρόλων σύμφωνα με τις επικρατούσες κοινωνικές και κοινωνικομαθηματικές νόρμες της τάξης (Cobb and Yackel, 1996). Οι ρόλοι, οι νόρμες, οι συμπεριφορές, οι πολιτισμικές και κοινωνικές καταβολές, αναμένεται να επηρεάζουν θετικά ή και αρνητικά στη συλλογική λήψη και διαμόρφωση αποφάσεων στο μάθημα των μαθηματικών. Αυτή η υπόθεση ελέγχθηκε σε έρευνα με μαθητές της Δ' Δημοτικού, επιλέγοντας γνωστικό αντικείμενο τα μαθηματικά και διδακτική ενότητα τη διαχείριση προβλημάτων με μεγάλους αριθμούς.

## **Κοινωνιολογία των ΤΠΕ- Έμφυλη διάσταση**

---

**Τάσση Όλγα**

*Καθηγήτρια Πληροφορικής*

Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας τις τελευταίες δεκαετίες έχει ως αποτέλεσμα τη μαζική εισαγωγή των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών (ΤΠΕ) σε όλο και περισσότερους τομείς της ανθρώπινης δράσης. Δεν άφησε επομένως ανεπηρέαστη την εκπαιδευτική διαδικασία η οποία συμβαδίζει πάντοτε με τις εκάστοτε κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές αλλαγές. Αν και υπάρχει η προσδοκία από πολλούς επιστήμονες ότι οι νέες τεχνολογίες θα είναι ένα μέσο για την ικανοποίηση των υφιστάμενων τεράστιων εκπαιδευτικών αναγκών, η εισαγωγή τους στην εκπαίδευση δεν είναι απλή διαδικασία. Έχει συνδεθεί με την πλέον βιομηχανοποιημένη μορφή της εκπαίδευσης με όλα τα οφέλη και τους κινδύνους που συνεπάγεται η βιομηχανοποίηση.

Στη συγκεκριμένη εργασία εξετάζεται αν το ψηφιακό σχολείο και η ηλεκτρονική μάθηση μπορούν να θεωρηθούν ως μέσο επίτευξης της κοινωνικής ισότητας ή μήπως εμβαθύνουν περαιτέρω τις κοινωνικές ανισότητες. Από κοινωνιολογική σκοπιά, το σχολείο είναι ένας κοινωνικός θεσμός που αναπαράγει και συντηρεί το υπάρχον κοινωνικό σύστημα γι' αυτό και αντιστέκεται σε οποιαδήποτε αλλαγή. Διερευνάται αν οι καθηγητές/τριες είναι απαλλαγμένοι από κοινωνικά στερεότυπα, αντιλήψεις και τάσεις για τις νέες τεχνολογίες, καθώς επίσης κι αν η ύπαρξη και μόνο, του Η/Υ στη τάξη, μπορεί να μεταβάλλει τους παραδοσιακούς ρόλους των καθηγητών/τριών και των μαθητών. Εξετάζονται επίσης οι έμφυλες διαφορές στον

τομέα της τεχνολογίας και γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στις φοβίες που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες απέναντι στη χρήση των νέων τεχνολογιών. Πρόκειται για μια βιβλιογραφική επισκόπηση, η οποία μας δείχνει ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών τάσσεται θετικά ως προς το ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι ΤΠΕ στην εκπαίδευση, όμως τείνουν να είναι λιγότερο θετικοί ως προς την εκτεταμένη χρήση τους στην τάξη και πολύ λιγότερο πεπεισμένοι για τις δυνατότητές τους στη βελτίωση της διδασκαλίας. Λέξεις κλειδιά : καθηγητές/τριες, ΤΠΕ, σχέσεις, στάσεις, ψηφιακό σχολείο.

## Η LGBT Κοινότητα στην Αλβανία, προβληματισμοί στη διαπαιδαγώγηση

**Teliti Adisa**

*Λέκτορας Πανεπιστημίου “Aleksandër Moisiu” Δυρραχίου, Αλβανία*

**Teliti Ersida**

*Λέκτορας, Τμ. Αστικού Δικαίου Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Τιράνων*

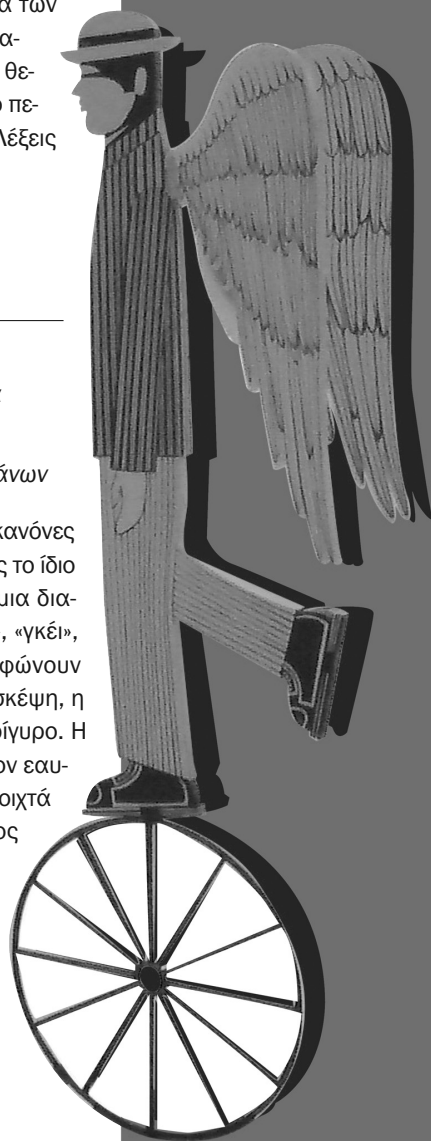
Η ύπαρξη μιας προτίμησης, διαφορετικής από τις κοινά αποδεκτούς κανόνες της κοινωνίας, προτίμηση συναισθηματική και συνάμα σεξουαλική προς το ίδιο φύλο ή και προς τα δύο φύλα ταυτόχρονα, οδηγεί το άτομο προς μια διαφορετική αντιμετώπιση και προσέγγιση. Οι χαρακτηρισμοί «λεσβία», «γκέι», «αμφιφυλόφιλος», «τρανσέξουαλ» είναι χαρακτηρισμοί που διαμορφώνουν στα ετεροφυλοφιλικά άτομα μια αρνητική προς αυτούς εικόνα και σκέψη, η οποία φτάνει μέχρι και τον αποκλεισμό τους από τον κοινωνικό περίγυρο. Η συμμετοχή σε μια τέτοια κοινότητα κάνει τον άτομο να πολεμά με τον εαυτό του προκειμένου να αποδεχθεί αυτό που είναι και να εκδηλώσει ανοιχτά τον σεξουαλικό του προσανατολισμό. Η ομοφοβία, ο αδικαιολόγητος φόβος λοιπόν και η εχθρική ή αρνητική προς αυτά τα άτομα στάση, συνιστούν ένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η εν λόγω κοινότητα στην αλβανική κοινωνία. Η ανά χείρας εργασία στοχεύει στο να προσφέρει μια γενικότερη άποψη των ανωτέρω ζητημάτων αναφορικά με την LGBT κοινότητα.... Στο τέλος γίνονται συστάσεις με στόχο την παρέμβαση, προκειμένου τέτοιες συμπεριφορές να προκαταλαμβάνονται εγκαίρως.

## Πρώτης γενιάς φοιτητές, πολιτισμικό κεφάλαιο και εμπειρίες από τις σπουδές στο πανεπιστήμιο

**Τζαφέα Όλγα**

*Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Η εισήγηση εστιάζεται στις εμπειρίες των φοιτητών πρώτης γενιάς, στις οποίες επικεντρώνεται, κατά τις τελευταίες δεκαετίες, ένας διαρκώς αυξανόμενος



αριθμός ερευνών διεθνώς. Βασίζεται στα αρχικά δεδομένα μιας έρευνας και εξετάζει τη σχέση ανάμεσα στο πολιτισμικό κεφάλαιο και τις εμπειρίες των φοιτητών πρώτης γενιάς από τις σπουδές στο πανεπιστήμιο, αξιοποιώντας τη θεωρία του Bourdieu και τη σχετική διεθνή βιβλιογραφία. Σύμφωνα με τα ευρήματα το πολιτισμικό κεφάλαιο, σε συνδυασμό με το οικονομικό κεφάλαιο, είναι «αόρατοι» μεν, αλλά σημαντικοί παράγοντες που καθορίζουν τις εμπειρίες από τις σπουδές και ερμηνεύουν τα προβλήματα των φοιτητών πρώτης γενιάς. Συμπεραίνεται ότι χρειάζεται να ενισχυθεί η κοινωνιολογική έρευνα για τη συμμετοχή στο πανεπιστήμιο, ειδικά των φοιτητών πρώτης γενιάς, ώστε να γίνουν κατανοητές οι εμπειρίες τους και να βοηθηθούν τα πανεπιστήμια στην ανάληψη πρωτοβουλιών για την υποστήριξή τους.

## **EAN-Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Σχολικής Βίας. Καλές πρακτικές κατά του σχολικού εκφοβισμού στις ευρωπαϊκές χώρες**

---

**Το Χαμόγελο του Παιδιού**

**Γαβριήλογου Σταματία, Ψυχολόγος Ma**

Τις τελευταίες δεκαετίες παρουσιάζεται ένα έντονο επιστημονικό - και όχι μόνο - ενδιαφέρον για το φαινόμενο της σχολικής βίας και εκφοβισμού. Το ενδιαφέρον αυτό είναι άμεσα συνδεδεμένο και με την καθημερινότητα της σχολικής ζωής όπως μαρτυράτε από την εκπαιδευτική κοινότητα η οποία συχνά ζητά συμβουλές και λύσεις για την ασύμμετρη βία που εκδηλώνεται μεταξύ μαθητών / μαθητριών στα σχολεία. Το έντονο αυτό ενδιαφέρον σε ευρωπαϊκό επίπεδο οδήγησε στην δημιουργία του Ευρωπαϊκού Δικτύου κατά του Σχολικού Εκφοβισμού (European Antibullying Network) με επίτιμους επιστημονικούς συμβούλους τον καθηγητή Dan Olweus και την καθηγήτρια Αρτινοπούλου Βάσω και στο οποίο μετέχουν 17 φορείς και οργανώσεις από 12 ευρωπαϊκές χώρες. Τα μέλη του Δικτύου αφού μελέτησαν την βιβλιογραφία, τα ερευνητικά δεδομένα και τις εφαρμοσμένες πρακτικές κατά του σχολικού εκφοβισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο κατέληξαν σε μια επιστημονική θέση για το φαινόμενο και πραγματοποίησαν δράσεις για την ουσιαστική κατανόηση και αντιμετώπιση του φαινομένου, την στήριξη της εκπαιδευτικής και επιστημονικής κοινότητας αλλά και την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού. Μερικά από αυτά ήταν:

- Χαρτογράφηση των εθνικών πολιτικών για τον σχολικό εκφοβισμό σε ευρωπαϊκό επίπεδο
- Χαρτογράφηση των καλών πρακτικών κατά του σχολικού εκφοβισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο
- Δημιουργία ενημερωτικής ταινίας (documentary) για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού

Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστεί το Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά του Σχολικού Εκφοβισμού, η επιστημονική του θέση για το φαινόμενο και οι καλές πρακτικές που έχουν εφαρμοστεί σε όλη την Ευρώπη.

## Πολιτισμικές πρακτικές των γονέων και κοινωνική προέλευση

**Τόλιος Ευθύμιος**

*Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

**Θάνος Θεόδωρος**

*Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Σύμφωνα με τη θεωρία του P. Bourdieu, η ελεύθερη κουλτούρα αποτελεί βασική έκφραση του πολιτισμικού κεφαλαίου, την οποία το σχολείο προϋποθέτει και αξιολογεί, χωρίς, όμως, να τη διδάσκει. Η ελεύθερη κουλτούρα διαμορφώνεται στην οικογένεια, κυρίως, διαμέσου των πολιτισμικών πρακτικών των γονέων, όπως επισκέψεις σε μουσεία, παρακολούθηση θεατρικών επισκέψεων και μουσικών συναυλιών, κ.λπ. Οι πολιτισμικές πρακτικές διαφοροποιούνται μεταξύ των οικογενειών ανάλογα με την κοινωνική του ένταξη. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται οι πολιτισμικές πρακτικές των γονέων ανάλογα με την κοινωνική τους προέλευση. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 150 μαθητών πέμπτης και έκτης δημοτικού. Η συλλογή των δεδομένων έγινε με τη χρήση ερωτηματολογίου. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας τα παιδιά που οι γονείς τους εντάσσονται στα «μεσαία» και «ανώτερα» κοινωνικά στρώματα εμφανίζουν περισσότερες πολιτισμικές εμπειρίες σε σχέση με τα παιδιά που προέρχονται από οικογένειες των «χαμηλότερων» κοινωνικών στρωμάτων.

## Κριτική θεώρηση της κοινωνιολογίας του σχολικού εκφοβισμού

**Τουρτούρας Δ. Χρήστος**

*Λέκτορας Παιδαγωγικής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*

**Μπαλή Ελευθερία**

*Ερευνήτρια - Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης*

Τελευταία, παρατηρείται στη χώρα μας έντονο επιστημονικό ενδιαφέρον σχετικά με το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού στις διάφορες διαστάσεις του. Ενδιαφέρον, που εκδηλώνεται με την ανάληψη δράσεων και την εκπόνηση δεκάδων προγραμμάτων, από διάφορους εμπλεκόμενους φορείς, για την καταπολέμησή του. Η παρούσα εργασία δεν αποβλέπει τόσο στην αμφισβήτηση της, ούτως ή άλλως, υπερβολικά προβαλλόμενης κλιμάκωσης του φαινομένου, όσο σε ένα γόνιμο προβληματισμό σχετικά με τα πραγματικά αίτια παραγωγής, συντήρησης και δικαιώσής του (στην όποια κλίμακα κι αν υφίσταται αυτό). Η δική μας ένσταση στοιχειοθετείται στη βάση μιας προσφιούς πλέον για το σύστημα τάσης ψυχολογικοποίησης και ποινι-



κοποίησης φαινομένων, όπως το συγκεκριμένο, με σαφή ωστόσο κοινωνικοοικονομικά, πολιτικά και εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά που αποκρύπτονται ή αγνοούνται συστηματικά στο δημόσιο διάλογο.

## **Εκφάνσεις της σχολικής βίας: Οι απόψεις των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης**

---

**Τσατσάκης Αντώνης**

*Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

**Θάνος Θεόδωρος**

*Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Η σχολική βία και παραβατικότητα είναι ένα φαινόμενο που απασχολεί έντονα του εκπαιδευτικούς του σχολείου, οι οποίοι αφιερώνουν αρκετό χρόνο για την αντιμετώπιση σε βάρος πολλών φορές της διδασκαλίας. Η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τη σχολική βία και παραβατικότητα είναι ιδιαίτερα σημαντική εφόσον οι εκπαιδευτικοί αποτελούν τους βασικούς θεσμικούς φορείς πρόληψης και αντιμετώπισής της. Παρόλα αυτά, όμως, οι έρευνες προς αυτήν την κατεύθυνση είναι ελάχιστες. Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τη συχνότητα, τις μορφές και τους παράγοντες εμφάνισης της σχολικής βίας και παραβατικότητας. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 498 εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ως μέσο συλλογής των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας οι εκπαιδευτικοί του δείγματος θεωρούν ότι η σχολική βία και παραβατικότητα είναι λίγο συχνό φαινόμενο στο σχολείο και οι συχνότερες μορφές εκδήλωσης αφορούν τη διδακτική διαδικασία. Ως προς τους παράγοντες πιστεύουν ότι οφείλεται στην οικογένεια, τα ΜΜΕ, την παρέα και τις χαμηλές επιδόσεις του μαθητή.

## **Άτυπες μορφές γνώσεις στην τυπική εκπαίδευση: Ένα παράδειγμα**

---

**Τσαφταρίδης Νικόλας**

*(ΜΑ, PhD), ΕΕΠ Μουσικής Αγωγής, ΤΕΑΠΗ, ΕΚΠΑ*

Μία από τις βασικές κριτικές που ασκείται στην ελληνική εκπαίδευση, ακόμη και στην τριτοβάθμια, αφορά την εμμονή στην απομνημόνευση και την αναπαραγωγή των προσφερόμενων γνώσεων, στην υπερτίμηση με άλλα λόγια, της γνώσης του **ότι** και την υποτίμηση της γνώσης του **πώς**. Με την ανακοίνωση αυτή γίνεται μια προσπάθεια να αμφισβητηθεί στη πράξη αυτό το μάλλον αδιαμφισβήτητο δεδομένο. Η ανακοίνωση αντλεί από εμπειρικό υλικό το οποίο προέρχεται από το μάθημα *Αυτοσχέδιες Κατασκευές Μουσικών Οργάνων*, που διδάσκεται στο ΤΕΑΠΗ, και έχει σκοπό: α) να διερευνήσει ζητήματα που αφορούν τις δυνατότητες αλληλεπί-

δρασης της γνώσης του **πώς** με τη γνώση του **ότι** σε ένα τυπικό εκπαιδευτικό περιβάλλον, β) να παρακολουθήσει κριτικά την ευμετάβλητη σχέση των διδασκομένων με τον κάθε τύπο γνώσης και τους μετασχηματισμούς αυτής της σχέσης που κάθε φορά παράγονται και δοκιμάζονται επί τόπου, και γ) να φέρει στο προσκήνιο τις διαδικασίες μέσω των οποίων η γνώση του **πώς** γίνεται η δεξαμενή, όχι πια για μίμηση ή αναπαραγωγή, αλλά για δοκιμή και αξιοποίηση εναλλακτικών τρόπων διαχείρισής της.

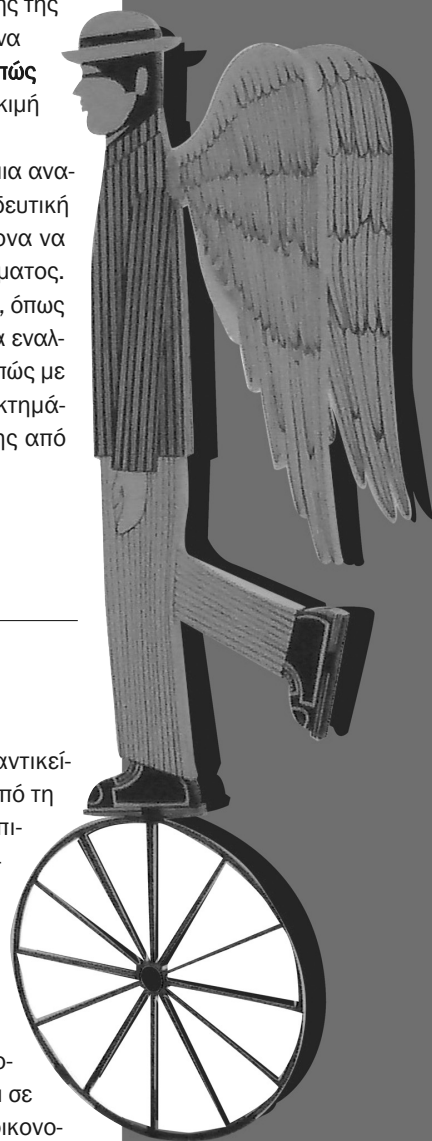
Οι θεωρητικές αφετηρίες αντλούν από το έργο του G. Ryle και από μια αναθεωρημένη χρήση της έννοιας της μαθητείας, έτσι ώστε στην εκπαιδευτική της εφαρμογή να αναβιώνει στοιχεία της παράδοσης και ταυτόχρονα να εναρμονίζεται με τους μαθησιακούς/γνωσιακούς στόχους του μαθήματος. Αυτή η ιδιότυπη μορφή μαθητείας και οι δυνατότητες που προσφέρει, όπως θα υποστηριχθεί, μπορεί να αποτελέσει ένα παράδειγμα-πρόταση για εναλλακτικούς τρόπους διδασκαλίας, για τη συμφιλίωση της γνώσης του **πώς** με τη γνώση του **ότι** και για την αναγνώριση των παιδαγωγικών πλεονεκτημάτων που προκύπτουν από τη συμπερίληψη «αποκλεισμένης» γνώσης από την τυπική εκπαίδευση.

## Επιλογή σπουδών στην ανώτατη εκπαίδευση και κοινωνική τάξη στην εποχή της κρίσης

**Τσιπλακίδης Ιάκωβος**

*Δρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Εκπαιδευτικός Δ.Ε.*

Η επιλογή σπουδών στην ανώτατη εκπαίδευση αποτελεί κεντρικό αντικείμενο έρευνας στην κοινωνιολογία της εκπαίδευσης, ιδιαίτερα μετά από τη διεύρυνση της συμμετοχής στην ανώτατη εκπαίδευση. Από την επισκόπηση της βιβλιογραφίας διαπιστώνεται ότι η συζήτηση επικεντρώνεται σε δύο κύριες ερμηνευτικές προσεγγίσεις που βασίζονται στη θεωρία της λογικής επιλογής και στη θεωρία του πολιτισμικού κεφαλαίου του Bourdieu. Η παρούσα εισήγηση βασίζεται στα δεδομένα μιας ποιοτικής έρευνας σε πρωτοετείς φοιτητές, με σκοπό να διερευνήσει τους κοινωνικούς παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή σπουδών σήμερα. Από τα ευρήματα συμπεραίνεται ότι η επιλογή σπουδών είναι μια πολύπλοκη διαδικασία, η οποία προσδιορίζεται σε μεγάλο βαθμό από την κοινωνική τάξη, αλλά και από το ευρύτερο οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο στην εποχή της κρίσης.



## Η συμβολή της Μη Τυπικής Εκπαίδευσης στην καταπολέμηση του Κοινωνικού Αποκλεισμού στο σχολείο: Μια προσέγγιση στο πλαίσιο της σύγχρονης Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Θεωρίας

---

**Τσιρώνης Ν. Χ.**

*Επίκ. Καθηγητής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*

Ο Κοινωνικός Αποκλεισμός είναι ένας όρος που απασχολεί ολοένα και περισσότερο ερευνητές και θεωρητικούς που εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στην εκπαιδευτική πραγματικότητα. Σήμερα είναι πλέον σαφές ότι τα φαινόμενα που σχετίζονται με τις διαδικασίες περιθωριοποίησης και κοινωνικού αποκλεισμού είναι πολυπαραγοντικά, δυναμικά και ευμετάβλητα. Συνεπώς η αντιμετώπιση και υπέρβασή τους δεν μπορεί να επιτευχθεί (μόνο) με στατικές και ανελαστικές μεταβολές του αναλυτικού προγράμματος σε εθνικό επίπεδο, ούτε με την αφαιρετική προβολή ιδεών και αρετών. Η παρούσα ανάλυση επιχειρεί να προσεγγίσει τα φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού μέσα από το πρίσμα της σχολικής πράξης και να αναδείξει ως πρόταση τη συνέργεια διαφόρων μεθόδων και πρακτικών κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Πιο συγκεκριμένα, ορίζει και διακρίνει τις προοπτικές της τυπικής και της μη - τυπικής εκπαίδευσης και αναλύει τους όρους και τις προϋποθέσεις πολυεπίπεδων παρεμβάσεων και προσαρμογών στη σχολική κοινότητα ώστε η συνύπαρξη και ο συνδυασμός των μεθοδεύσεων τόσο της Τυπικής όσο και της Μη Τυπικής Εκπαίδευσης να καλλιεργούν συνθήκες υπέρβασης των παραγόντων Κοινωνικού Αποκλεισμού και καλλιέργειας της δημοκρατικής κουλτούρας στο σχολείο.

## Γλωσσικές δομές του πόνου σε σύγχρονα δημοσιογραφικά και διαφημιστικά κείμενα – Ο ρόλος της εκπαίδευσης

---

**Τσιτσανούδη Νικολέττα**

*Επίκ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

**Θεοδωρόπουλος Εμίλ**

*Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

**Μαλλίδης Αντώνης**

*Φοιτητής Νομικής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης*

Η εργασία εντάσσεται στη θεματική των διεπιστημονικών προσεγγίσεων της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης. Εξετάζει τις γλωσσικές διαστάσεις του ανθρώπινου πόνου που «ανεβαίνει» στη δημόσια σφαίρα και τον ρόλο της εκπαίδευσης ως προς την καλλιέργεια της κριτικής ανάγνωσής του. Το πρώτο μέρος αφιερώνεται στη μελέτη των γλωσσικών δομών που περιγράφουν την ελληνική οικονομική κρίση σε κείμενα των ΜΜΕ και του διαδικτύου. Το δεύτερο μέρος συνδέε-

ται με τον διαφημιστικό λόγο, ο οποίος λειτουργεί ως πεδίο προβολής της ανασφάλειας των πολιτών. Οι πρακτικές ενίσχυσης του δέκτη ως συν-δημιουργού της επικοινωνίας δεν μπορούν παρά να σχετίζονται με δυναμικούς τρόπους διδασκαλίας στην τάξη και να βρίσκονται σε συνάρτηση με την ενίσχυση των συνεργατικών σχέσεων.

## Μη τυπικές και άτυπες μορφές εκπαίδευσης στην απόκτηση βασικών δεξιοτήτων στη χρήση του υπολογιστή

**Τσώνη Ροδάνθη**

*Φυσικός, Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

**Παγγέ Τζένη**

*Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Η συμβολή της μη τυπικής και άτυπης μάθησης είναι σημαντική στον καθορισμό του επιπέδου τόσο της προϋπάρχουσας γνώσης όσο και των δεξιοτήτων των φοιτητών στις ΤΠΕ. Στην παρούσα εργασία ερευνάται η συσχέτιση του μορφωτικού επιπέδου της μητέρας, καθώς και η πρόσβαση των φοιτητών παιδαγωγικών τμημάτων, σε πηγές άτυπης και μη τυπικής μάθησης με τον τρόπο απόκτησης βασικών δεξιοτήτων στη χρήση υπολογιστή. Φαίνεται ότι οι φοιτητές με μητέρες χαμηλού μορφωτικού επιπέδου βασιζονται περισσότερο στις τυπικές μορφές εκπαίδευσης ενώ για φοιτητές με μητέρες υψηλότερου μορφωτικού επιπέδου φαίνεται ότι βασιζονται περισσότερο στις μη τυπικές και άτυπες μορφές εκπαίδευσης. Επίσης φοιτητές, οι οποίοι κατά τη διάρκεια των μαθητικών τους χρόνων διέμεναν σε περιοχές με περιορισμένη πρόσβαση σε άτυπες μορφές εκπαίδευσης (θέατρο, δανειακή βιβλιοθήκη, πολιτιστικές εκδηλώσεις), βασίστηκαν στο σχολείο για να αποκομίσουν γνώσεις σε σχέση με τους υπολογιστές.

## Κοινωνικές διαστάσεις της εκπαιδευτικής πολιτικής: Η περίπτωση του Ολοήμερου Σχολείου

**Φλουρής Π. Γεώργιος**

*Εκπαιδευτικός, Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Το Ολοήμερο Σχολείο, όπως και οι περισσότερες αλλαγές στο χώρο της εκπαίδευσης, επινοήθηκε και σχεδιάστηκε κάτω από συγκεκριμένες κοινωνικές, πολιτιστικές και οικονομικές συνθήκες. Είναι μια αλλαγή, αποτέλεσμα της στενής σχέσης αλληλεπίδρασης του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου με την εκπαίδευση, αφού τα σχολεία καλούνται να παρακολουθούν τις όποιες κοινωνικές αλλαγές να τις μελετούν και να τις αντιμετωπίζουν. Η ελληνική πολιτεία επιδιώ-



κοντας μια συνολική αναθεώρηση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δημιούργησε το Ολοήμερο Σχολείο ως μια καινοτόμο εφαρμογή στη σύγχρονη εκπαίδευση με έντονο κοινωνικό και εκπαιδευτικό περιεχόμενο που σχεδιάστηκε με υψηλούς παιδαγωγικούς στόχους.

Το 2010 έγινε μία αναθεώρηση του τρόπου λειτουργίας των ολοήμερων σχολείων με την λειτουργία ενός μεγάλου αριθμού ολοήμερων σχολείων σε όλη την επικράτεια. Η εργασία θέλησε να διερευνήσει το ποιες μπορεί να είναι οι αντιλήψεις και οι γνώμες των εκπαιδευτικών. Για το λόγο αυτό έγινε έρευνα σε δείγμα εκπαιδευτικών από ολοήμερα σχολεία της περιοχής Ρεθύμνου Κρήτης. Από τα αποτελέσματα προέκυψε ότι στοιχεία όπως η οικονομική κρίση αλλά και η έλλειψη κινήτρων μπορεί να λειτουργούν αρνητικά προς την βιωσιμότητα των ολοήμερων σχολείων.

## **Δυνατότητες ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων με την αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στο μάθημα των Θρησκευτικών στο Δημοτικό Σχολείο**

---

**Φύκαρης Ιωάννης**

*Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

**Πολυξένη Μήτση**

*Εκπαιδευτικός, Med Πανεπιστημίου Αθηνών*

Η δυναμική αλλά και δομική συνιστώσα της αξιοποίησης των νέων Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στη διδακτική διαδικασία είναι δυνατόν να αναδείξουν την πολυτροπική ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών κατά τη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών. Η εφαρμοστική λειτουργικότητα διαφοροποιημένων και εναλλακτικών διδακτικών προσεγγίσεων με την εξοικείωση των ΤΠΕ, κατά τη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών, ενισχύουν την ικανότητα αποτελεσματικής αλληλεπίδρασης του μαθητή τόσο με το περιεχόμενο του μαθήματος όσο και στην ανάπτυξη αгаστών διαπροσωπικών σχέσεων. Οι ψηφιακές απεικονιστικές εκδοχές, υπό το πρίσμα της διδασκαλίας του μαθήματος των Θρησκευτικών στο Δημοτικό Σχολείο, αποτελούν ενεργητικούς φορείς πολυαισθητηριακής δραστηριοποίησης του μαθητή στη διαδικασία πρόσληψης της γνώσης, οικοδόμησης αξιακού κώδικα και διαμόρφωσης πεδίου αλληλεπιδραστικών δυνατοτήτων ενεργούς συμμετοχικής δράσης και επικοινωνίας. Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να παρουσιαστούν οι δυνατότητες ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών με τη συμβολή των προγραμματιστικών, αλληλεπιδραστικών, πολυμεσικών, υπερμεσικών, προσομοιωτικών και μοντελοποιητικών δυνατοτήτων των νέων τεχνολογιών κατά τη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών στο Δημοτικό Σχολείο.

## Επαγγελματική κατάρτιση και απασχόληση: από την ανεργία των νέων στην πολιτική των Vouchers

### Ερευνητικά δεδομένα & κοινωνιολογικές προεκτάσεις

Φωτόπουλος Νίκος

Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Στην Ελλάδα της κρίσης και της ανεργίας των νέων το ζήτημα της επαγγελματικής κατάρτισης επανέρχεται με σθένος ως «εργαλείο πολιτικής» με στόχο την ενδυνάμωση του εργατικού δυναμικού της χώρας και την ενίσχυση της απασχόλησης. Ταυτόχρονα, σε κάθε «μεταρρυθμιστικό εγχείρημα», διακρίνουμε τη συρρίκνωση των εργασιακών δικαιωμάτων και την αποδόμηση των κοινωνικών κατακτήσεων την ίδια στιγμή που οι ραγδαίες μεταβολές στον προσανατολισμό της εκπαιδευτικής πολιτικής θέτουν νέα ερωτήματα που απαιτούν δραστικές απαντήσεις και συνεχείς επαναπροσδιορισμούς. Η παρούσα ανακοίνωση στοχεύει: **α)** να παρουσιάσει πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα για τη σχέση επαγγελματικής κατάρτισης (αρχικής και συνεχιζόμενης) και απασχόλησης στην Ελλάδα **β)** να συνδυάσει τα δεδομένα αυτά με την εισαγωγή του πρόσφατου θεσμού των Vouchers καθώς και των επιπτώσεων που συνεπάγεται η εφαρμογή του **γ)** να θέσει το πλαίσιο ενός κριτικού προβληματισμού, με τους όρους της κοινωνιολογίας, για τις τάσεις που διαμορφώνουν οι κυρίαρχες πολιτικές για την εκπαίδευση-κατάρτιση και την απασχόληση στο πλαίσιο της Ε.Ε.

## Οι συνέπειες της φτώχειας στο ελληνικό Δημοτικό Σχολείο

Χρήστου Μελπομένη

Εκπαιδευτικός

Το κοινωνικό φαινόμενο της φτώχειας αποτελεί ένα μόνιμο πρόβλημα που απασχολεί την υφήλιο και που τα αποτελέσματά του είναι ορατά στο βιοτικό επίπεδο των οικογενειών και των παιδιών τους. Το θέμα της φτώχειας σε σχέση με τα παιδιά και τις επιπτώσεις που έχει για τη ζωή τους, έχει απασχολήσει ένα πλήθος μελετητών εδώ και πολλές δεκαετίες, καθώς οι περισσότερες έρευνες μελετούν τα ποσοστά φτώχειας τα οποία υπάρχουν ανά οικογένεια. Ωστόσο οι έρευνες που έχουν ασχοληθεί με τις διαδικασίες βάσει των οποίων η φτώχεια επιδρά στην εκπαίδευση των παιδιών είναι εξαιρετικά περιορισμένες. Αυτή η έλλειψη στην έρευνα πιθανότατα να οφείλεται στην ελάχιστη σημασία που δόθηκε στις έμμεσες επιδράσεις που μπορεί να έχει η φτώχεια για την εκπαίδευση και τη ζωή των παιδιών. Παρουσιάζονται η εννοιολογική προσέγγιση της έννοιας της φτώχειας και η φτώχεια ως κοινωνικό φαινόμενο, οι λόγοι για τους οποίους η φτώχεια



επηρεάζει όλους τους τομείς της ανθρώπινης ζωής, μεταξύ των οποίων και την εκπαίδευση. Ακολουθεί η σχέση της εκπαίδευσης με τον κοινωνικό αποκλεισμό και τη φτώχεια. Ταυτόχρονα παρουσιάζονται οι διαστάσεις της παιδικής φτώχειας έτσι όπως έχουν καταγραφεί από τους διεθνείς οργανισμούς και οι συνέπειές της στην εκπαίδευση.

## **«Κοινωνιοσημειωτική ανάλυση της παιδικής εργασίας σε σποτ της Διεθνούς Αμνηστίας»**

---

**Χριστοδούλου Αναστασία**

*Αναπλ. Καθηγήτρια, Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*

**Παπουτζής Λάζαρος**

*Υποψ. Διδάκτωρ Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*

**Σολάκη Ελένη**

*Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας*

**Κυρίδης Αργύρης**

*Καθηγητής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*

Η παρούσα ανακοίνωση αφορά σε μια κοινωνιοσημειωτική ανάλυση ενός τηλεοπτικού σποτ με τίτλο «Σούπερ – Μάρκετ», του ελληνικού τμήματος της Διεθνούς Αμνηστίας, με πρωταγωνιστές παιδιά. Η θεματική του συγκεκριμένου σποτ αφορά σε σημαντικές κοινωνιολογικές παραμέτρους της σύγχρονης κοινωνίας, την παιδική εργασία και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων του παιδιού. Σκοπός της εργασίας είναι η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο η Διεθνής Αμνηστία κωδικοποιεί τα ιδεολογικά μηνύματα της 'παιδικότητας' και των 'δικαιωμάτων του παιδιού', σε γλωσσικά και εικονικά μηνύματα, με σκοπό την ευαισθητοποίηση του κοινού. Η έρευνά μας βασίζεται σε μια κοινωνιοσημειωτική προσέγγιση, η οποία δεν περιορίζεται σε μια φορμαλιστική προσέγγιση των κειμένων, αλλά εξετάζει τα κείμενα ως αναπόσπαστο μέρος ενός υλικού κοινωνικο-οικονομικού και πολιτικού πλαισίου, όπου τα κείμενα έχουν απορροφήσει αξίες και ιδέες από τον ευρύτερο κοινωνικό χώρο. Στόχος μια σημειωτικής ανάλυσης είναι η διερεύνηση της σημασίας εκείνων των σημείων που βρίσκονται 'εν παρουσία' με σκοπό την ανάδυση των κρυμμένων μηνυμάτων. Η ανάλυση οδήγησε σε μια σειρά σημαντικών δεδομένων αναφορικά με τη σχέση και τους συσχετισμούς παιδιού, εργασίας και δικαιωμάτων, αλλά και τη σχέση τους με τους στόχους και τους σκοπούς της Διεθνούς Αμνηστίας.

## Ανοδικά κινούμενοι έφηβοι της εργατικής τάξης: Μια βιογραφική προσέγγιση για το σχηματισμό του habitus τους

Χριστοδούλου Μιχάλης

Κοινωνιολόγος, PhD, Εκπαιδευτικός Δ.Ε.

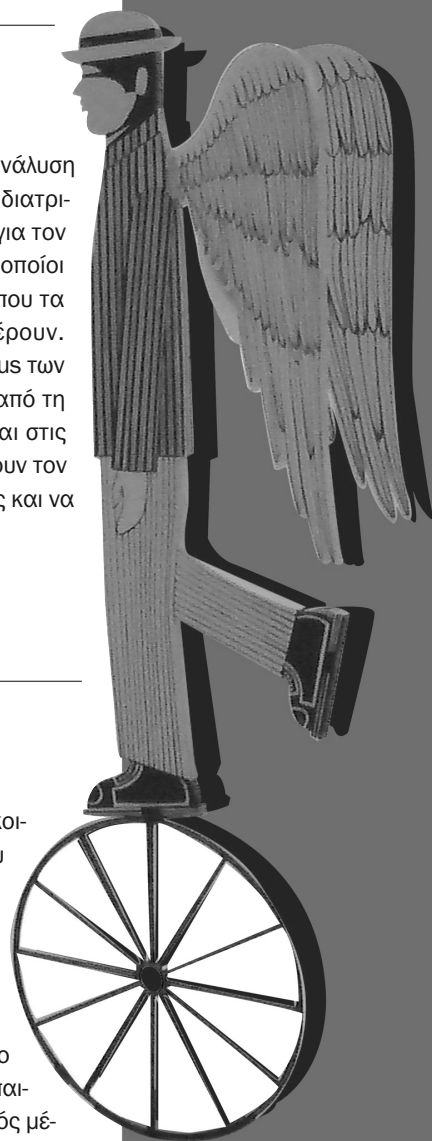
Στην παρούσα εισήγηση, με σημείο εκκίνησης την παρουσίαση και ανάλυση δεδομένων που αντλήθηκαν στα πλαίσια εκπόνησης διδακτορικής διατριβής, στόχος μας είναι να διατυπώσουμε ένα θεωρητικό επιχείρημα για τον τρόπο σχηματισμού του habitus εφήβων εργατικής προέλευσης οι οποίοι επενδύουν στη σχολική γνώση και στις επαγγελματικές προοπτικές που τα ακαδημαϊκά διαπιστευτήρια υπόσχονται ότι μπορούν να προσφέρουν. Ειδικότερα, θα εξετάσουμε τον τρόπο με τον οποίο το γενέθλιο habitus των εφήβων αυτών αναδομείται κατά τα χρόνια του περάσμάτος τους από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και πώς αυτή η αναδόμηση εγγράφεται στις αφηγηματικές θεματοποιήσεις που παράγουν για να ανασυγκροτήσουν τον παρελθοντικό εαυτό τους, να χαράξουν τα όρια της ταυτότητάς τους και να οργανώσουν τα βιογραφικά σχήματα δράσης τους.

## Κοινωνιολογικές διαστάσεις της ντιουϊανής εκπαιδευτικής φιλοσοφίας

Ψαριανός Ερμόλαος

M.ed., Υποψ. Διδάκτωρ

Ο John Dewey θεώρησε πως το σχολείο πρέπει να είναι ένας χώρος κοινοτικής ζωής που να στοχεύει, ως επί το πλείστον, στη μάθηση μέσω του πειράματος, αντίθετα με το παραδοσιακό σχολείο, όπου ο μαθητής απλά και μόνο ακούει και υπακούει στο δάσκαλο. Πρόκειται για ένα κύτταρο εμβρυικής κοινοτικής ζωής που θα ανακλά τη ζωή της ευρύτερης κοινωνίας. Μια από τις βασικές ενέργειες του Dewey ήταν η καθιέρωση της Δημοκρατικής εκπαίδευσης. Στόχος της εκπαίδευσης αυτής πρέπει να είναι αυτό που θέλει ο πιο συνετός γονιός για το παιδί του, αυτό και η κοινωνία, να προσπαθεί να πετύχει, για όλα τα παιδιά της μέσω της εκπαίδευσής της. Έτσι, ο δάσκαλος αποτελεί κι αυτός μέλος της κοινότητας και παύει να επιβάλλει ιδέες και στάσεις στους μαθητές και να τους χειραγωγεί. Δίνεται πλέον ελευθερία στα παιδιά να ενεργήσουν και να εκφραστούν και η εκπαίδευση πλησιάζει πιο κοντά στις ζωές των μαθητών. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανάδειξη των κοινωνιολογικών διαστάσεων της εκπαιδευτικής θεωρίας του Dewey, τονίζοντας τη δημοκρατική διάσταση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.



## Ριζοσπαστικός εποικοδομητισμός: γνώση, μάθηση και εκπαίδευση

---

Ψαριανός Ερμόλαος

*M.ed., Υποψ. Διδάκτωρ*

Ο ριζοσπαστικός εποικοδομητισμός αποτελεί μια θεωρία οι ρίζες της οποίας βρίσκονται στην απόρριψη των φιλόδοξων ισχυρισμών για επιστημολογική βεβαιότητα. Συνελήφθη ως μια προσπάθεια να ανατρέψει το παράδοξο ή την υπόθεση της παραδοσιακής επιστημολογίας ότι, δηλαδή, η γνώση μπορεί να καλείται έγκυρη και αξιόπιστη στο βαθμό που προσφέρει την ακριβή αντιπροσώπευση ενός κόσμου που υπάρχει καθαυτός ή ανεξάρτητα από το γνωστικό υποκείμενο. Αφετηρία του είναι η αντίληψη ότι η γνώση δεν αναπαριστά την πραγματικότητα με εικονικό τρόπο και αποδέχεται, κατά συνέπεια, ότι η γνώση της πραγματικότητας είναι υποκειμενική κατασκευή, δίνοντας έτσι ιδιαίτερη έμφαση στον ενεργητικό γνωστικό ρόλο του υποκειμένου. Ο Ernst von Glasersfeld είναι ένας από τους ηγετικούς υποστηρικτές της ριζοσπαστικής εκδοχής του σύγχρονου εποικοδομητισμού, τόσο ως μίας θεωρίας της γνώσης, όσο και ως οδηγού για την εκπαιδευτική θεωρία και πράξη. Σύμφωνα με τον von Glasersfeld η γνώση είναι αποτέλεσμα ατομικής κατασκευής και όχι εξωτερικό προϊόν που μπορεί να μεταφερθεί στο υποκείμενο ή να αναπτυχθεί σταδιακά μέσα από την αντίληψη ή/και τη γλωσσική επικοινωνία. Στην συγκεκριμένη εργασία θα εστιάσουμε σε μία από τις πολλαπλές διαστάσεις του εποικοδομητισμού, την ριζοσπαστική εκδοχή του. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι: α) η κριτική αξιολόγηση αυτής της αντίληψης, η οποία υποστηρίζει τη θέση ότι η γνώση κατασκευάζεται από το υποκείμενο με ενεργητικό τρόπο. β) Η εκτίμηση της συμβολής αυτής της αντίληψης στη σύγχρονη φιλοσοφία της εκπαίδευσης, τόσο στον τομέα της εκπαιδευτικής θεωρίας όσο και σε αυτόν της εκπαιδευτικής πράξης.

Η εκπαιδευτική δραστηριότητα που βασίζεται σε εποικοδομητικού τύπου διαδικασίες ενθαρρύνει το άτομο μέσω του κριτικού στοχασμού να αναδομήσει την κοινωνική πραγματικότητα αποκτώντας ενεργητικό και δημιουργικό ρόλο. Η μαθησιακή διαδικασία αποκτά νέα διάσταση, εφόσον έμφαση αποδίδεται στο ρόλο του εκπαιδευόμενου ως αποκλειστικού φορέα της γνώσης. Συνακόλουθα, ενθαρρύνονται οι συνεργατικές μέθοδοι, οι πολλαπλές ερμηνείες της γνώσης και ενισχύεται η έκφραση των διαφορετικών απόψεων. Η μάθηση εκλαμβάνεται ως μία αναμφίβολα ολιστική και πλουραλιστική διαδικασία στην οποία το υποκείμενο γίνεται αυτόνομο και αυτοκατευθυνόμενο και του δίνονται ευκαιρίες μέσω της ανακάλυψης, μετατρέποντάς το από παθητικό δέκτη πληροφοριών σε κριτικό κατασκευαστή και αξιολογητή της γνώσης. Παράλληλα, ο λειτουργικός ρόλος του υποκειμένου παραγκωνίζει τις καθοδηγητικού τύπου αρμοδιότητες που αποδίδονται στον εκπαιδευτή, συρρικνώνοντας εντυπωσιακά το ρόλο του τελευταίου στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παρατηρούμε, δηλαδή, ότι οι σύγχρονες αντιλήψεις για τη μάθηση, σε αντιδιαστολή με την παραδοσιακή επιστημολογία της γνώσης, εστιάζονται στην ανακατασκευή των ρόλων εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου, ένα σημείο άσκησης εποικοδομητικής κριτικής της ριζοσπαστικής δομιστικής προσέγγισης.